

370.64

304

ΕΡΗΣΙΑ

N. ZANNOYBIOY

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ

Τῇ ἔγκρισει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ!
(Ὅδος Περικλέους ἀρ. 23.)

1870.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑ

ΤΗΟ

N. ΖΑΝΝΟΥΒΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ

Κατά τὴν ὑπ' ἀριθ. 8749 ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου!

« Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς· ὅτι
« ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζῶν·
« αἰώριον ἔχει » (Ἰω. ε. 39)»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ,

(Ὅδος Περικλέους ἀριθ. 23.)

1870.

ΤΟΙΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΙ.

ΠΡΟ δώδεκα ἤδη ἐτῶν ἐνταῦθα τὰ Ἱερά διδάσκων, προσθέμην συλλογὴν Ἱεράς Ἱστορίας συλλέξασθαι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀθανάτου Πηγῆς τῆς τε ΠΑΛΑΙΑΣ καὶ τῆς ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ τὴν ὕλην ἀρυσάμενος. Ἀλλὰ κατὰ τὴν κατάταξιν αὐτῆς ἐν πλείστοις μὲν αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Ἱεροῦ κειμένου εἰσήγαγον· εἰδὼς ἐκ πείρας, διὰ τε τὸ εὐμνημόνευτον αὐτῶν καὶ τὸ καθαρὸν τῆς γλώσσης, τὴν διττὴν τοῖς μαθητιῶσιν ὠφέλειαν, τὴν ἐγγάραξιν δὴλον ὅτι εἰς τὰς ἀπαλὰς αὐτῶν καρδίας τοῦ τε **ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ** καὶ τοῦ **ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ**, τῶν δύο τούτων πηγῶν πρὸς ἐξευγενισμόν τῆς ἀνθρωπότητος. Ποικίλαις δὲ σημεῖωσεν εἰς ὀρθῶν τῶν ἱστορημένων κατάληψιν ἐχρησάμην.

Τὴν Ἱεράν ταύτην Ἀνθοδέσμην νῦν ἐκδιδούς, τοῖς τῶν **ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΙΣΙ**, **ΤΑΙΣ ΧΡΗΣΤΑΙΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΕΛΠΙΣΙ**, προσφέρω.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις 1870 Μαρτίου κέ.

N. ZANNOYBIOΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΠΑΛΑΙΑ ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ:

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄:	ἐποχή α΄:	σελ:	2	—
	— β΄:	—	8	—
	— γ΄:	—	16	—
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄:	Ἐποχή α΄:	—	19	—
	— β΄:	—	26	—
	— γ΄:	—	28	—
	— δ΄:	—	38	—
	— ε΄:	—	41	—
	— ς΄:	—	46	—

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΝΕΑ ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ:

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ΄:	ἐποχή α΄:	σελ.	51	—
	— β΄:	—	55	—

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΛΙΑΣ ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Ἐν σελ.	§	2 στιχ.	1 ἀναγνωσ.	ἐνετείλατο
— 5	—	8	5	ὄνομα
— 9	—	16	4	κατόκησεν
— 10	—	19 ἐν σημ.	—	ἐγένετο
— 14	—	35 στιχ.	2	τὸν
— 16	—	38 ἐν σημ.	—	Ἄδριανέου
— 17	—	42 στιχ.	5	οἰκέται
— 24	—	64	4	ἐν Γαλγ.
— 26	—	69	5 ἀποδλητ.	τὸ,
— 31	—	83	7 ἀναγν.	καταλείψης
— 35	—	92	1 προσθετ.	καὶ θεόπνευστοι
— 37	—	97	4	θεοσεβεῖς
— 43	—	113	3 ἀναγν.	αὐτῶν
— 44	—	114	3	ἕδραμα
— 44	—	145	10	ὁμαῖς

ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Ἐν σελ. 56	§	11 στιχ.	7 ἀναγνωσ.	ἐν-
— 58	—	15	6	οὐχί
— 63	—	26 τῆς ἐπιγρ.	—	συγχωρεῖται
— 64	—	28	—	ἔχλω
— 92	—	44 στιχ.	7 ἀποδλητ.	τῶν.

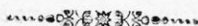

ΠΑΛΑΙΑ ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

«Ἐγὼ εἶμι ὁ Θεός»
(Ἐξοδ. Γ'. 14.)

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ὅρισμός.

ΙΕΡΑ ιστορία καλεῖται ἡ ἔκθεσις τῆς Θείας ἀποκαλύψεως!

Πηγαί.

Ἡ ἱερὰ ιστορία ἀρύεται τὰς ἀληθείας αὐτῆς ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς, τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης· ὅθεν διαίρειται εἰς δύο μέρη, Παλαιὰν καὶ Νέαν Ἰερὰν ιστορίαν.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΠΑΛΑΙΑ ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Ἡ Παλαιὰ Ἰερὰ ιστορία ἐκ τῶν ἐξῆς βιβλίων τῆς Π. Δ. Γενέσεως, Ἐξόδου, Ἀριθμῶν, Λευιτικῆς, Δευτερονομίου, Ἰησοῦ Ναυῆ, Κριτῶν, Βασιλειῶν Α'—Δ'. Παραλειπομένων Α'—Β', Τωβίτ, Ἔσδρα, Νεεμίου, Ἐσθῆρ καὶ Μακκαβαίων ἐν περιλήψει ἐξαχθεῖσα, ἱστορεῖ τὰ κατὰ τοὺς Θεοσεβεῖς Ἑβραίους· περιέχει δὲ δύο Περιόδους.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄.

Ἡ πρώτη περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου μέχρι τοῦ Μωυσέως· ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς ἐποχάς.

Ἐποχὴ α΄. (1)

Ἡ πρώτη ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημιουργήσεως τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τῶν Πατριαρχῶν.

§. 1 Ἡ δημιουργήσις τοῦ παντός.

Ἡμέρα Πρώτη.

« **Ε**Ν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο (ἐπώαζεν) ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκότους· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα πρώτη. » (Γεν. Α΄. 1—5).

Ἡμέρα Δευτέρα.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα (ἀτμοσφαῖρα) ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνά μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ διεχώρισε τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω ἀπὸ τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος (τοῦ χάους)· ἐκάλεσε δὲ τὸ στερέωμα οὐρανόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα δευτέρα. » (Γεν. Α΄. 6—8.)

Ἡμέρα Τρίτη.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ (τῆς ἀτμοσφαίρας) εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω

---

(1) Τὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐκτενέστερον ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ἱερατικῇ τεχνίσει.

ἡ ξηρά, καὶ ἐγένετο οὕτως· ἐκάλεσε δὲ τὴν ξηρὰν, Γῆν, τὰ δὲ συστήματα τῶν ὑδάτων, Θαλάσσας. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα, καὶ ξύλον κάρπιμον, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος εἰς ὁμοιότητα· καὶ ἐγένετο ἐσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα τρίτη.» (Γεν. Α'. 9—13).

Ἡμέρα Τετάρτη.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ (τοῦ χάους) εἰς φαῦσιν τῆς γῆς, ὥστε διαχωρίζειν τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς νυκτός· καὶ ἔστωσαν καὶ σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς· καὶ ἐγένετο ἐσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα τετάρτη.» (Γεν. Α'. 14—9).

Ἡμέρα Πέμπτη.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωῶν καὶ πετεινά· καὶ ἐγένετο τὰ κήτη τὰ μεγάλα καὶ τὰ πτηνὰ κατὰ γένη αὐτῶν· καὶ ἐγένετο ἐσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα πέμπτη.» (Γεν. Α'. 20—3).

Ἡμέρα Ἑκτη.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν, τετράποδα, ἑρπετὰ καὶ θηρία κατὰ γένος αὐτῶν· καὶ ἐγένετο οὕτω.» (Γεν. Α'. 24—5).

Ὁ Ἄνθρωπος.

« Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ εὐλογήσας ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῶν Ἀδὰμ (χοϊκούς)· ὁ δὲ ἀνὴρ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ζωὴ (Εὔα), ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζῶντων. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε καὶ ἰδοὺ καλὰ

λίαν· και ἐγένετο ἑσπέρα, και ἐγένετο πρωί, ἡμέρα ἕκτη.»
(Γεν. Α'. 26. Β'. 7. Ε'. 1—2. Γ'. 20. Α'. 31.)

Ἡμέρα Ἑβδόμη.

« Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς και ἡ γῆ, και πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ· τῇ δὲ ἑβδόμῃ κατέπαυσε. Καὶ ἠλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, και ἡγίασεν αὐτήν. Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ και γῆς, ὅτε ἐγένετο, ἣ ἡμέρα ἐποίησεν Κύριος ὁ Θεός (ταῦτα).» (Γεν. Β'. 1—5).

§. 2. Ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

« Καὶ ἐνετείλετο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ, λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ, βρώσει φαγῆ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν και πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ.» προσθεὶς τὴν τιμωρίαν « ἣ δ' ἂν ἡμέρα φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.» (Γεν. Β'. 16—7).

§. 3. Παράβασις τῆς θείας ἐντολῆς και ἡ τιμωρία.

Ὁ ἄνθρωπος παραβὰς τὴν θείαν ἐντολὴν ὑπερηφανεύθη εἰπὼν, « ὅμοιος ἔσομαι τῷ Θεῷ »· ὁ δὲ Κύριος ὁ Θεὸς εἶπεν « ἰδοὺ ὁ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν και πονηρὸν, και ἐξάπεστειλεν αὐτὸν ἐκ τοῦ Παραδείσου· τὴν δὲ φλογίνην ῥομφαίαν ἔταξε φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς.» (Γεν. Γ'. 1—7. 22—4).

§. 4. Ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἀγαθὸς Δημιουργὸς Θεὸς ἰδὼν τὴν βαρείαν πτώσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπηγγείλατο αὐτῷ μέλλοντα νικητὴν τοῦ πονηροῦ εἰπὼν « ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου (τοῦ πονηροῦ) και ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς, τοῦ σπέρματός σου και τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τρήσει κεφαλὴν, και σὺ τρήσεις αὐτοῦ πτέρναν.» (Γεν. Γ'. 15).

§. 5. Καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου.

Κύριος ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς μὲν τὴν γυναῖκα «πρὸς τὸν ἄνδρά σου ἡ ἀποστρέφῃ σου· καὶ ὁ αὐτὸς σου κυριεύσει·» πρὸς δὲ τὸν ἄνδρα «ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτόν σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης.» (Γεν. Γ'. 16. 9).

§. 6. Θυσία πρὸς τὴν Θεόν.

Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐγέννησε τὸν Καῖν καὶ τὸν Ἄβελ· ὧν ὁ μὲν ποιμὴν, ὁ δὲ γεωργὸς ἐγένετο. Συναισθησις δὲ τῆς πρὸς τὸν δημιουργὸν ἀμαρτήσεως ὑπηγόρευσε εἰς αὐτοὺς νὰ προσφέρωσιν αὐτῷ θυσίαν, ὁ μὲν Καῖν ἀπὸ τῶν καρπῶν, ὁ δὲ Ἄβελ ἀπὸ τῶν προβάτων· ἀλλ' ὁ μὲν συνώδευσε τὴν προσφορὰν αὐτοῦ μετὰ καρδίας καθαρᾶς, καὶ δεκτὴ παρὰ τῷ παντογνώστῳ Θεῷ ἐγένετο, ὁ δὲ οὐ· καὶ διὰ τοῦτο «οὐ προσέσχεν ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ.» (Γεν. Δ'. 1—5).

§. 7. Φθόνος καὶ φόνος.

Ὁ Καῖν φθονήσας Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι «ὁ μὴ σεβόμενος εὐλοκρινῶς τὸν Θεόν, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀγαπᾷ,» ἐζήτει καιρὸν νὰ κορέσῃ τὸ πάθος τοῦ φθόνου· ὅθεν ποτὲ λέγει αὐτῷ «διέλωμεν εἰς τὸ πεδίον· ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἀπέκτεινεν αὐτόν.» ἀλλ' ὁ ἀδελφοκτόνος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενος ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ. (Γεν. Δ'. 6—17).

§. 8. Σὴθ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἄβελ ἐγεννήθη ὁ Σὴθ· οὗτος δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐνῶς· ὁ δὲ τὸν Καϊνᾶν· οὗτος τὸν Μαλελεήλ· ὁ δὲ τὸν Ἰάβεδ· οὗτος τὸν Ἐνώχ· ὁ δὲ τὸν Μαθουσάλαν· οὗτος τὸν Λάμεχ· ὁ δὲ τὸν Νῶε· «οὗτοι πάντες ἠλίπιστοι ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ.» (Γεν. Ε'. 3—32).

§. 9. Κτισματολατρεία.

Ἄρ' οὐ οἱ ἄνθρωποι ἤρξαντο νὰ γίνωνται πολλοί, καὶ αἱ κακίαι ἐν αὐτοῖς ἐπληθύνοντο, ἢ ἀδικία κατεβασάνιζε τοὺς ἀδυνάτους, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἕνα δημιουργὸν λατρεία μετεβλήθη εἰς κτισματολατρείαν. Δι' ὃ ἰδὼν ὁ δίκαιος Θεὸς τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου εἶπεν «*ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.*» (Γεν. ς'. 1—7).

§. 10. Ὁ Νῶε.

Νῶε ὁ υἱὸς τοῦ Λάμεγ, «*δίκαιος καὶ τέλειος ὢν, εἰρηέστησε τῷ Θεῷ*» ὅθεν χάριν παρ' αὐτῷ εὐρῶν ἤκουσε, «*ποίησον σεαυτῷ Κιβωτὸν (1), καὶ εἰσελεύσῃ σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου, ἡ γυνή σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου· καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πτηνῶν, ἐρπετῶν καὶ τετραπόδων ἄρσεν καὶ θῆλυ· ὅτι ἰδοὺ, ἐγὼ ἐπάγω κατακλυσμὸν καταφθεῖραι πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν τὴν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ ἐποίησε Νῶε πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός.*» (Γεν. ς'. 8—22).

§. 11. Ὁ Κατακλυσμὸς.

Ἄρ' οὐ εἰςῆλθεν ὁ Νῶε ἐν τῇ Κιβωτῷ, ἐρράγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταράκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεώχθησαν, καὶ ἐγένετο ὁ ὕψος ἐπὶ τῆς γῆς 40 ἡμέρας καὶ νύκτας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕδωρ διέμεινεν ἐπὶ τῆς γῆς 150 ἡμέρας «*ἀπέθανε πᾶς ἄνθρωπος, καὶ πάντα ὅσα ἔχει προὴν ζωῆς· ἡ δὲ Κιβωτὸς ἐπεφέρετο ἐπὶ τοῦ ὕδατος.*» (Γεν. Ζ'. 7—24. πρὸς φιλοσοφ. μελ. περὶ Χριστιανισμοῦ (Κέρκυρ. 1855) τομ. Α'. σελ. 290—8).

(1) Ἡ Κιβωτὸς ἦν 300 πλάτους τὸ μήκος, 50 τὸ πλάτος καὶ 30 τὸ ὕψος· εἰρηαῖτο δὲ κατὰ νοσητῆς εἰς διώροφα καὶ τριώροφα (Γεν. ς'. 13—6.)

§. 12. Παῦσις τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ὁ Ἄγαθὸς Θεὸς μνησθεὶς τοῦ Νῶε, «ἐπήγαγε πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ» ὁ δὲ Νῶε μετὰ ἕν ἔτος ἐξῆλθε τῆς κιβωτοῦ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Σὴμ, Χάμ, καὶ Ἰάφεθ (Γεν. Η'. 1—19) πρὸβλ. φιλ. μελ. αὐτόθ. σελ. 298—303).

§. 13. Εὐχαριστήριος τοῦ Νῶε θυσία.

Ὁ Νῶε ἐκοδόμησεν εὐθύς θυσιαστήριον, καὶ ἀνήνεγκεν ἀπὸ τῶν κτηνῶν καὶ πτηνῶν τῷ ἀγαθῷ Δημιουργῷ εὐχαριστήριον θυσίαν. Ὁ δὲ Θεὸς λέγει αὐτῷ «οὐ προσθήσω ἔτι τοῦ καταράσασθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ· πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς σπέρμα καὶ θερισμὸς, ψύχος καὶ καύμα, θέρος καὶ ἔαρ οὐ καταπαύσουσι.» (Γεν. Η'. 20—2.)

§. 14. Διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς.

«Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χειλὸς ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσιν (ἀνθρώποις)· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινήσει αὐτοῦ ἀπὸ Ἀνατολῶν, εὖρον πεδῖον ἐν γῆ Σενναάρ, καὶ κατόκησαν ἐκεῖ. Εἶπον δὲ πρὸς ἑαυτοὺς «δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσωμεν ἑαυτῶν ὄνομα, πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἐπὶ πάσης τῆς γῆς,» καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἐσκέπτοντο· ὁ δὲ Θεὸς εἶπε «δεῦτε, καὶ καταβάρτες, συγχέωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τὴν γλῶσσαν, ἵνα μὴ ἀκούωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον· καὶ οὕτω διέσπειρεν αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.» (Γεν. ΙΑ'. 1—8). πρὸβλ. φιλ. μελ. αὐτόθ. σελ. 303—33).

Ἐποχὴ β'.

(1966 π. X.)

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ μέχρι τῆς ἐν Αἰγύπτῳ μετοικήσεως τῶν Ἑβραίων (1).

Πατριάρχαι. (2)

§. 15. Ὁ Ἀβραάμ.

Μετὰ τὴν διασπορὰν ἤρξαντο πάλιν οἱ ἄνθρωποι ἀρνείσθαι τὸν Δημιουργὸν καὶ προσκυνεῖν τὰ εἰδῶλα. Ἀλλ' ἡ θεία αὐτοῦ, πρόνοια δὲν ἀφῆκεν ὅπως τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πλάνην ἀνέστησε κατὰ καιροὺς ἄνδρας θεοσεβεῖς, οἵτινες ὑπεστήριζον τὴν εἰς ἓνα Θεὸν λατρείαν, καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς διέδωκαν (3). τοιοῦτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπῆρχεν ὁ Ἀβραάμ.

§. 16. Κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ.

Ἀβραάμ ὁ υἱὸς τοῦ Θάρα, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σὴμ ὁρμώμενος καὶ παρὰ τὴν πόλιν Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας (4) οἰκῶν, ἦν ἀνὴρ Θεοσεβής· τούτῳ εἶπεν ὁ Θεὸς «*Ἐξελθε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Πατρὸς σου εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄνσοι δεῖξω ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς Γῆς.*» Ὁ δὲ ὑπακούσας μετόκησε μετὰ τῆς γυναικὸς

(1) Ἑβραῖοι ἐπωνομάζονται ἀπὸ τοῦ Ἑβερ προγόνου τοῦ Ἀβραάμ. (Γεν. 1.16.)

(2) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκανονίσθη ἡ οἰκογενειακὴ λεγομένη βασιλεία καθ' ἣν ὁ Πατὴρ οἰκογενείας τινος ἦν ἀρχὼν καὶ ἱερεὺς. Οὗτος διέλυσε τὰς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ διαφορὰς, ἐποίητο πολέμους, ἔκλειε συνθήκας, καὶ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν· ἐκαλεῖτο δὲ Πατριάρχης. (Γεν. Η'. 20—21 14—22.—πρὸλ. Ἑβρ. Ἀρχαιολ. Κοντογ. (Ἀθην. 1844) σελ. 41.)

(3) Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἔννοια τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ζώσῃ φωνῇ διεδότο εἰς τοὺς ἀπογόνους· πρὸς τοῦτο δὲ συνέτειναν ἡ μακροβιότης τῶν Πατριαρχῶν.

(4) Ἡ Μεσοποταμικὴ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τίγρεως καὶ Εὐφράτου καὶ μὲν, ἦν χώρα εἰς βοσκὴν προσφορωτάτη.

αὐτοῦ Σάρρας (Κυρίας) καὶ πολλῶν ποιμνίων εἰς τὴν Γῆν Χαναάν (1). Καὶ πρῶτον μὲν ἐν Βαιθ-ἤλ (οἶκῳ Θεοῦ) κατασκηνώσας ἠκοδόμησε θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπεκαλέσατο ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· ἐκεῖθεν δὲ κατῴκησεν εἰς τὴν κοιλάδα Χεβρών παρὰ τὴν Ἀρὺν τοῦ Μαμβρῆ. Ἐνταῦθα συνήντησε τὸν Μελχισεδὲκ ἱερέα τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅστις προσέφερεν αὐτῷ ἄρτους καὶ οἶνον, καὶ ἠύλόγησεν αὐτόν. (Γεν. ιά. 29—εβ'. 1—9 γ'. 18 ιδ'. 18. 9.—Ἰησ. Ν. κδ'. 2) πρβλ. φιλ. μελ. αὐτόθ. σελ. 333—52.)

§. 17. Ὁ Ἰσαάκ.

Ὁ Ἀβραάμ γεννήσας υἱὸν τὸν Ἰσαάκ ἀνέθροψεν αὐτόν εἰς τὴν Θεοσεβείαν. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ δώσῃ αὐτῷ σύζυγον ἐνάρετον ὡς αὐτῷ καὶ Θεοσεβῆ, ἀποστέλλει τὸν δούλον αὐτοῦ Ἐλιέζερ εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ τῆς Μεσοποταμίας, ὅστις ἔφερε τὴν θυγατέρα τοῦ Βαθουήλ υἱοῦ τοῦ Ναχώρ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ τὴν Ῥεβέκκαν· ἦν ὁ Ἰσαάκ εἰς τὸν οἶλον τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰσαγαγόμενος, παρεκλήθη (παρηγορήθη) ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτῆς. (Γεν. κá.—κδ'.)

§. 18. Θάνατος τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἀβραάμ, ἀπολαύσας ἤδη τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, ἀπέθανεν ἐν γῆρει καλῷ πρεσβύτης πλήρης ἡμερῶν 175 ἐτῶν, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. Ἰσαάκ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔθαψεν αὐτόν ἐν τῷ διπλῷ σπηλαίῳ. (Γεν. κé. 7—11).

§. 19. Οἱ δίδυμοι τοῦ Ἰσαάκ.

Ὁ Ἰσαάκ ἐγέννησε διδύμους υἱούς τὸν Ἠσαῦ καὶ τὸν Ἰα-

---

(1) Ἡ Χαναάν Δ. Μ. τῆς Μεσοποταμίας, ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Ἀντιλίβανου, Α. ὑπὸ τοῦ Ἰερδάνου, Μ. ὑπὸ τῆς ἐρήμου τῆς Ἀραβίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς μεσογείου θαλάσσης· ἐκλήθη δὲ οὕτως ἀπὸ τοῦ Χαναάν υἱοῦ Χάμ. (Γεν. ἱ. 6. 19.)

κῶς. Ἦν δὲ ὁ μὲν ἄγρικοις, ὁ δὲ ἄπλαστοις (ἀπλοῦς)· ἡ δὲ μή-
τηρ μάλλον τοῦ Ἡσαῦ τὸν Ἰακῶβ ἠγάπα· δι' ὃ καὶ κατώρ-
θωσε νὰ λάβῃ οὗτος τὴν εὐχὴν τοῦ πατρὸς ὡς πρωτότοκος (1)
(Γεν. κέ. 24—9 κζ'. 5—30).

§. 20. Ἀγανάκτισις τοῦ Ἡσαῦ.

Ὁ Ἡσαῦ ἀγανακτήσας διενοήθη νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ Ἰακῶβ. Ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ ὠκονόμησε τὸ πρᾶγ-
μα· συνεβούλευσε δὴλον ὅτι τὸν προσφιλῆ αὐτῆς υἱὸν νὰ ἀπέλθῃ
εἰς Μεσοποταμίαν παρὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Λάβαν, μέχρις οὗ
παρέλθῃ ἐκεῖνου ἡ ὀργή. (Γεν. κζ'. 41—6.)

§. 21. Ὁ Ἰακῶβ ἐν Μεσοποταμίᾳ.

Ὁ Ἰακῶβ λαθὼν τὰς εὐλογίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἤρξατο τῆς
ὀδοιπορίας· περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν γενόμενος ἐν Βαιθ-ἠλ ἐκοι-
μήθη ἐκεῖ. Ἐνταῦθα εἶδε τὸ ὄραμα τῆς κλίμακος καὶ τὴν τοῦ
Θεοῦ ἐπαγγελίαν ἤκουσεν· « Ἴδου ἐγὼ μετὰ σοῦ, διαφυλάσ-
σω σε ἐν τῇ ὁδῷ πάσῃ, οὗ ἔνν πορευθῆς· ὅτι οὐ μὴ σε ἐγ-
καταλίπω. » τῇ δ' ἐπαύριον ἔρθασεν εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ
ὑπεδέξατο αὐτὸν ἀσμένως ὁ θεῖος αὐτοῦ Λάβαν. (Γεν. κη.
1—5. 10 κθ'. 1—14.)

§. 22. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακῶβ.

Ἐνταῦθα ὁ Ἰακῶβ περὶ τὰ εἴκοσι ἐτη διαμείνας παρὰ τῷ
θεῖῳ αὐτοῦ, ἐγέννησεν ἕνδεκα υἱοὺς, τὸν Ρουβὴν, Συμεὼν, Λευί,
Ἰούδαν, Δάν, Νεφθαλεὶ, Γάδ, Ἀσήρ, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν καὶ
Ἰωσήφ· ἔχων δὲ καὶ ποιμένα πολλὰ πλοῦσις ἐγένετο. (Γεν.
κθ'. 15—Α' 1—43. λά. 38).

(1) Ὁ πρωτότοκος προτιμᾶτο τῶν λοιπῶν τῆς οἰκογενεῖς τέκνων· οὗτος,
ἀποθνήσκοντος τοῦ πατρὸς, ἐγένετο διάδοχος αὐτοῦ, λαμβάνων διπλῆν με-
ρίδα κληρονομίας, καὶ τῶν ἀνηλικίων αὐτοῦ ἀδελφῶν κηδεμονεῶν. (Ἑβρ.
Ἄρχ. Κοντ. σελ. 244—5).

§. 23. Ὁ Ἰακώβ ἐπανακάμπτει εἰς Χαναάν.

Ἐπιθυμῶν ὁ Ἰακώβ νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Χαναάν ἀπῆλθε τῆς Μεσοποταμίας· παρὰ δὲ τὸν χειμαρρὸν Ἰεζώχ (πέραν τοῦ Ἰορδάνου) ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡσαῦ προϋπήνητησεν αὐτὸν ἀδελφικῶς. Ἐλθὼν δὲ εἰς Βηθ-ἤλ προσέφερε τῷ προνοητῇ Θεῷ εὐχαριστήριον θυσίαν ἐπονομασθεῖς Ἰσραήλ (ἰσχυρὸς) (1)· ἐκείθεν ὁ δεύων ἐγέννησε παρὰ τὴν Εὐφραθὰ (Βηθ-λεέμ) καὶ ἕτερον υἱὸν τὸν Βενιαμίν. Καὶ οὕτω μετὰ δώδεκα υἱῶν καὶ πολλῶν ποιμνίων ἔφθασεν εἰς τὴν κοιλάδα Χεβρών, καὶ εὗρε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰσαὰκ ζῶντα. (Γεν. λά. 17—8. λγ'. 1—14. λέ. 6. 9—10. 16—8. 27).

§. 24. Θάνατος τοῦ Ἰσαὰκ.

Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Ἰσαὰκ 180 ἐτῶν, καὶ προσετέθη πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν· ταφεῖς ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἰακώβ καὶ Ἡσαῦ παρὰ τὸ αὐτὸ σπήλαιον μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀβραάμ. (Γεν. λέ. 28—9.)

§. 25. Ὁ Ἰωσήφ.

Ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Ἰωσήφ μᾶλλον ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ πατρὸς, διότι «ἦν αὐτῷ τὸ στήριγμα τοῦ γήρατος.» τοῦτο δὲ ἐκίνησεν εἰς φθόνον τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύναντο λαλεῖν αὐτῷ οὐδὲν εἰρηνικόν.» (Γεν. κζ'. 2—5).

§. 26. Ὁ Ἰωσήφ πωλεῖται ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐποίμινον τὰ ποιμνία εἰς τὴν κοιλάδα Συχέμ, ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐκ τῆς Χεβρών νὰ μάθῃ «εἰ ὑγιαίνουν» ἀφ' οὗ δὲ εὗρεν αὐτοὺς παρὰ τὴν θέσιν Δωθαεὶμ, ἐπωλήθη παρ' αὐτῶν εἰς Ἰσμαηλίτας ἐμπόρους ἀντὶ

(1) Οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ προσεπωνιάζονται Ἰσραηλίται, ἢ υἱοὶ Ἰσραὴλ.

20 χρυσῶν, τὸ δέκατον ἑβδομον ἔτος ἄγων. (Γεν. κζ'. 12—29):

§. 27. Ὁ Ἰακώβ πενήθει τὸν Ἰωσήφ.

Οἱ πονηροὶ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ αἵματι ἐρίφου τὸν χιτῶνα αὐτοῦ βράβαντες, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν· ὁ δὲ Ἰακώβ ἀναγνωρίσας αὐτὸν, ἐφώνησε «θηρίου πονηρὸν κατέφαγε τὸν Ἰωσήφ»· διαρρήξας δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐνδυθεὶς σάκκον ἐπένθει ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ υἱοῦ. Οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ πάντες συνήχθησαν πρὸς παραμυθίαν· ἀλλ' οὗτος δὲν ἤθελε νὰ παρηγορηθῆ λέγων «καταθήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενήθων εἰς ἄβου»· καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἐπραξαν· ἡ δὲ θεία Πρόνοια ἄλλως. (Γεν. κζ'. 31—5).

§. 28. Ὁ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ.

Οἱ ἔμποροι ἐλθόντες εἰς Αἴγυπτον μετεπώλησαν τὸν Ἰωσήφ Πεπερῆ τῷ Ἀρχιμαγείρῳ Φαραῶ (1). Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ ὑπάρχων ὁ Ἰωσήφ, εἰ καὶ πολλὰς δοκιμασίας ὑπέστη, οὐκ ἐπελάθετο τοῦ ἐνὸς Θεοῦ λατρεύειν αὐτόν· δι' ὃ καὶ τῇ θείᾳ αὐτοῦ Προνοίᾳ κατέστη ὑπὸ τοῦ Φαραῶ (Ἀπόφις Β') κύριος πάσης Αἰγύπτου τριάκοντα ἡδὴ ἐτῶν τὴν ἡλικίαν. (Γεν. λζ'. 36. λθ'.—μά. 39—45.)

§. 29. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον.

Ἐπειδὴ ὁ Ἰακώβ ἠναγκάσθη ὑπὸ σιτοδείξας ἀποστέλλει τοὺς δέκα αὐτοῦ υἱοὺς εἰς Αἴγυπτον πρὸς ἀγορὰν σίτου. Ὁ χρηστός Ἰωσήφ ἀναγνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, εἰ καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῆ αὐτούς, περιώρισθη μόνον εἰς δοκιμασίας τινὰς, ἐπειδὴ ἐγνωρίζεν ὅτι ἡ ἐκδίκησις δὲν εἶναι ἴδιον ἐνκρέτου. (Γεν. μά. 54—μβ'. 1—8).

---

(1) Οἱ Ἰακώβ «ποιμένες θιαλεῖς» ἐβασίλευον τότε τῆς κάτω Αἰγύπτου, (Ἰωσηφ. κατὰ Ἀπιώνος 4. 14—6. 26—31.)

§. 30. Πρώτη δοκιμασία.

Ἄρ' οὐ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐνεφανίσθησαν αὐτῷ, λέγει αὐτοῖς δι' ἑρμηνευτοῦ «κατάσκοποι ἔστε· κατανοῆσαι τὰ ἔχνη τῆς χώρας ἤκατε». Οἱ δὲ ὠμολόγησαν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, «οὐχὶ Κύριε Πάντες ἐσμὲν υἱοὶ ἐνός· εἰρηγικοί· δώδεκα ἐσμὲν ἀδελφοὶ ἐν Γῆ Χαναάν, καὶ ὁ μὲν νεώτερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὁ δὲ ἕτερος οὐχ' ὑπάρχει.» Πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωσήφ ἀπεκρίθη, «εἰ ἀληθεύετε, ἀδελφὸς ὑμῶν εἶ· κατασχεθήτω ἐν τῇ φυλακῇ, αὐτοὶ δὲ ἀπελθόντες τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν νεώτερον καταγάγετε πρὸς με. » τότε ἤρξαντο λέγειν καθ' ἑαυτοῦς, ἡ ἀδικία τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καταθλίβει ἡμᾶς ἤδη· ἀλλ' ὁ Ἰωσήφ κατανοήσας ταῦτα ἀπεστράφη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἔκλαυσεν. Εἶτα πάλιν προσελθὼν ὄμνηρον τὸν Συμεὼν ἔλαβε. (Γεν. μβ'. 9—24.)

§. 31. Ἀγαθοεργία τοῦ Ἰωσήφ.

Ὁ ἀγαθὸς Ἰωσήφ γινώσκων ὅποιον καθῆκον ἔχει υἱὸς πρὸς πατέρα καὶ ἀδελφοὺς, «ενετείλατο ἐμπλήσαι τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν σίτου, καὶ ἀποδοῦναι τὸ ἀργύριον ἐκάστου εἰς τὸν σάκκον αὐτοῦ, καὶ δοῦναι αὐτοῖς ἐπισιτισμὸν εἰς τὴν ὁδόν. Οἱ δὲ ἐπιθέντες τὸν σῖτον ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπῆλθον.» (Γεν. κζ'. 25—8)

§. 32. Ἄθυμία τοῦ Ἰακώβ.

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐλθόντες πρὸς Ἰακώβ τὸν πατέρα αὐτῶν εἰς Χαναάν, ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἀκούσας ὅτι ὁ ἄρχων τῆς Αἰγύπτου ζητεῖ τὸν Βενιαμὴν εἶπεν ἀθυμῶν « ἐμὲ ἠτεκνώσατε, Ἰωσήφ οὐκ ἔστι, Συμεὼν οὐκ ἔστι, καὶ τὸν Βενιαμὴν λήψετε; ἐπ' ἐμὲ ἐγένετο πάντα ταῦτα.» (Γεν. μβ'. 29—36.)

§, 33. Ὁ Βενιαμὴν εἰς Αἴγυπτον.

Ἄρ' οὐ ἔδαπανήθη ὁ σῖτος λέγει ὁ Ἰακώβ πρὸς τοὺς υἱοὺς

αὐτοῦ, « πορευθέντες πάλιν εἰς Αἴγυπτον ἀγοράσατε ἡμῖν σί-
τους ». Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰούδας « διαμαρτυρία διαμεμαρτύρηται
ἡμῖν ὁ ἄνθρωπος λέγων, οὐκ ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ἐὰν μὴ
ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος καταβῆ πρὸς με· ὅθεν, ἐγὼ ἐκδέ-
χομαι αὐτόν· ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτόν πρὸς σέ, ἡμαρτηκῶς ἔσομαι
σοι πάσας τὰς ἡμέρας. » Ὁ Ἰσραὴλ συγκατατιθεὶς λέγει αὐ-
τοῖς « λάβετε ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς δῶρα διὰ τὸν ἄνθρω-
πον, τὸ ἀργύριον διττὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν ὁ δὲ Θεὸς μου
δῶη ὑμῖν χάρις ἐναντίον αὐτοῦ, ἀποστειλεῖται τὸν Συμεὼν
καὶ τὸν Βενιαμίν· » οἱ δὲ ταῦτα λαβόντες κατέβησαν εἰς Αἴ-
γυπτον. (Γεν. μγ'. 1—14)

§. 34 Ὁ Βενιαμίν παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἰωσήφ.

Ἐλθόντες οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον ἐπαρουσιά-
σθησαν πάλιν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ ἠρώτησεν αὐτοὺς « εἰ ὑγιαίνει
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ πρεσβύτερος· » ἐτι ζῆ; τῶν δὲ καταφατικῶς
ἀποκριθέντων, λέγει, « εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τῷ
Θεῷ. » εἶτα ἀναβλέψας πρὸς τὸν ὁμομήτριον αὐτοῦ ἀδελφὸν
τὸν Βενιαμίν, εἶπεν αὐτοῖς « οὗτός ἐστιν ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώ-
τερος· ὁ θεὸς ἐλέησαι σε τέκνον. » ἐταράχθη δὲ ὁ Ἰωσήφ,
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ταμεῖον αὐτοῦ ἔκλαυσεν, ἔπειτα προσελ-
θὼν καὶ τὸν Συμεὼν ἀποδοῦς αὐτοῖς παρέθετο τράπεζαν. (Γεν.
μγ'. 14—33).

§. 35. Δευτέρα δοκιμασία.

Ὁ Ἰωσήφ θέλων νὰ δοκιμάσῃ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐὰν
φθονῶσιν, ὡσπερ αὐτόν, καὶ τὸν Βενιαμίν, καθυπέβαλεν αὐτοὺς
εἰς ἔτι αὐστηροτέραν δοκιμασίαν· διέταξε δὴλον ὅτι τὸν ἐπι-
στάτην νὰ ὑποκρύψῃ τὸ ἀργυροῦν ποτήριον εἰς τὸ μάρσιππον
τοῦ Βενιαμίν· τῇ δ' ἐπαύριον, ἀπερχομένων αὐτῶν, κατεδίω-
ξεν αὐτοὺς ὁ ἐπιστάτης εἰπὼν, « ἴνα τί ἀνταπεδώκατε πονηρά

ἀντί καλῶν; ἐκλέψατε τὸ ἀργυροῦν ποτήριον τοῦ Κυρίου μου.» οἱ δὲ ἐκθαμβοὶ ἀπεκρίθησαν, « παρ' ᾧ ἂν εὑρεθῇ τοῦτο ἀποθνησκέτω· ἡμεῖς δὲ ἐσόμεθα παῖδες (δούλοι) τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· καὶ καθελόντες ἕκαστος τοὺς μαρσίππους αὐτῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἤρξαντο ἐρευνᾶν· εὐρόντες δὲ τοῦτο ἐν τῷ τοῦ Βενιαμὴν διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. (Γεν. μδ'. 1—13).

§. 36. Ἀναγνώρισις τοῦ Ἰωσήφ.

Ἀφ' οὗ ἐνεφανίσθησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ πρὸς αὐτὸν, ἐπεσον ἐναντίον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς « τί τοῦτο, ὃ ἐποίησατε; ὁ Ἰούδας ἀπεκρίθη « τί ἀντεροῦμεν τῷ Κυρίῳ, ἢ τί δικαιοθῶμεν; ὁ Θεὸς εὔρε τὴν ἀδικίαν τῶν παίδων σου· ἰδοὺ ἐσμεν οἰκέται τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, καὶ παρ' ᾧ εὑρέθη τὸ ποτήριον». Ὁ δὲ Ἰωσήφ εἶπε, « μὴ γένοιτο· ὁ ἄνθρωπος, παρ' ᾧ εὑρέθη, αὐτὸς ἐστὶ μου παῖς· ὑμεῖς δὲ ἀνάβητε μετὰ σωτηρίας πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν. » τότε ὁ Ἰούδας πλησιάζας αὐτῷ λέγει, « δέομαι, κύριε, λαλησάτω ὁ παῖς σου· ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀγαπᾷ τὸ παιδίον· ἐὰν οὖν πορευσώμεθα πρὸς αὐτὸν χωρὶς τούτου τελευτήσει, καὶ κατάξουσιν οἱ παῖδες σου τὸ γῆρας τοῦ πατρὸς ἡμῶν μετ' ὀδύνης εἰς ἄδου ». Ὁ Ἰωσήφ σφόδρα εἰς ταῦτα συγκινηθεὶς, ἀφῆκε φωνὴν μετὰ κλαυθμοῦ εἰπὼν « ἐγὼ εἰμι Ἰωσήφ· ἐτι ὁ πατὴρ μου ζῆ. » (Γεν. μδ'. —μέ. 1—3).

§. 37. Ἀγαθὴ ἐγγεῖλια τῷ Ἰακώβ.

Ὁ Ἰωσήφ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς ψυχικῆς συγκινήσεως πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἀσπασθεὶς εἶπε, « σπεύσαντες ἀνάβητε πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ εἶπατε αὐτῷ ὅτι ζῶ καὶ καταγάγετε αὐτὸν ὧδε ». Οἱ δὲ ἐπανελθόντες εἰς Χαναὰν ἀνήγγειλαν τῷ πατρὶ αὐτῶν πάντα· ὁ Ἰακώβ ἀκούσας τὴν χαρ-

μόσυνον ταύτην ἀγγελίαν ἀνεβόησε «μέγα ἐστίν ἔμοι, εἰ ἔτε
ὁ υἱός μου Ἰωσήφ ζῆ· πορευθεῖς, θύσονται αὐτὸν πρὸ τοῦ ἀ-
ποθαρεῖν με.» (Γεν. μ.ε. 9—28).

Ἐ π ο χ ῆ γ'.

(1751 π. Χ.)

Ἡ τρίτη ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ μετοικήσεως τῶν
Ἰσραηλιτῶν μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Μωυσέως.

§ 38. Ὁ Ἰακώβ μετοικεῖ εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἰακώβ μεθ' ἀπάσης τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ (1) ἀπάραις
ἀπὸ Χεβρών ἦλθεν ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου (2) (Βηρ-σαβεε), καὶ
ἔθυσσε θυσίαν τῷ Θεῷ. Ἐντεῦθεν δὲ διὰ τῶν ἀμαζῶν, ἃς ἀπέ-
στειλεν αὐτῷ ὁ Ἰωσήφ, ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἡρώων,
ἐνθα συνήνητησεν αὐτῷ ὁ υἱός αὐτοῦ. Ὁ Ἰακώβ μ' ὄλις ἰδὼν τὸν
Ἰωσήφ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ εἶπε κλαίων
«ἀποθαροῦμαι ἀπὸ τοῦ γυν, ἐπεὶ ἑώρακα τὸ πρόσωπόν σου.»
(Γεν. μ.ς'. 1—7. 29—30).

§ 39. Ἀποκατάστασις τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ὁ Γενναῖος Ἰωσήφ ἐπὶ τῇ ταπεινῇ αὐτοῦ καταγωγῇ ἐγκαυ-
χώμενος εἰσῆγαγε τὸν Πατέρα αὐτοῦ Ἰακώβ πρὸς τὸν Φαραῶ,
ὅστις ἐθαύμασε τὸ ἀπλοῦν αὐτοῦ καὶ εὐθέως. Ὁ σεβάσμιος γέ-
ρων εὐλογήσας τὸν βασιλέα ἐξῆλθεν· ὁ δὲ Ἰωσήφ κατ' ἐντο-
λὴν αὐτοῦ ἀποκατέστησε τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐ-

---

(1) Οἱ μετὰ τοῦ Ἰακώβ μετοικήσαντες ἠριθμοῦντο ἐξήκοντα ἕξ, οἱ δὲ
τεῦ Ἰωσήφ ἐννέα· οἱ πάντες ἐξδομήκοντα πέντε. (Γεν. μ.ς'. 26—7).

(2) Οὕτως ὠνομάσθη ὁ τόπος ἐπειδὴ ὁ Ἀβραάμ ὤμοσεν ἕρκον μετὰ τοῦ
Ἀβραμέλεχ βασιλέως Γεράρων (Γεν. κ'. 1—2 κ.α. 27—33).

τοῦ ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ τῆς Αἰγύπτου Ῥαμεσσῆ ἢ Γεσέν. (1) (Γεν. μζ'. 1—11).

§. 40. Θάνατος τοῦ Ἰακώβ.

Ὁ Ἰακώβ μετὰ δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν διαβίωσιν ἐν Αἰγύπτῳ προαισθηόμενος τὸ τέλος αὐτοῦ συνεκάλεσε περὶ ἑαυτὸν τοὺς υἱοὺς, καὶ εὐλόγησεν ἕκαστον κατὰ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ πρὸς δὲ τὸν Ἰούδαν (2) εἶπε, «σὲ αἰνέσουσιν οἱ ἀδελφοί σου.» προσθεὶς «οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἠγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.» μετὰ ταῦτα καὶ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ Μανασσῆν καὶ Ἐφραΐμ υἱοθετήσας ἐξέλιπε, καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ 147 ἐτῶν. (Γεν. μζ'. 28. μθ'. — μή. 1—20).

§. 41. Ἐνταρξίσις τοῦ νεκροῦ τοῦ Ἰσραήλ.

Ἄφ' οὗ ὁ νεκρὸς τοῦ Ἰσραήλ ἐταριχεύθη, μεγάλη πομπῆ προὔπεμφθη εἰς τὴν γῆν Χαναάν, καὶ ἐτάφη κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐν τῷ διπλῷ σπηλαίῳ μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ. (Γεν. ν'. 1—14. πρὸς βλ. Γεν. μζ'. 29—30. μθ'. 129—32).

§. 42. Ὁ Ἰωσήφ παραμυθεῖ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ φοβούμενοι ἐκδίκησιν παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπέμνησαν αὐτῷ τὰ τοῦ Πατρὸς, εἰπόντες, «ἄφες αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, ὅτι πονηρὰ σοὶ ἐνεδείξαντο· καὶ νῦν δέξαι τὴν ἀδικίαν τῶν θεραπόντων τοῦ Θεοῦ τοῦ Πατρὸς σου· οἷδε ἡμεῖς σοὶ εἰκέται». Ὁ δὲ ἀμνησίκκος Ἰωσήφ κλαίων λέγει αὐτοῖς, «μὴ φοβεῖσθε τοῦ Θεοῦ γὰρ εἰμι ἐγώ. Ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ' ἐμοῦ εἰς πονηρὰ, ὁ δὲ Θεὸς ἐλου-

(1) Ἡ χώρα αὕτη ἔκειτο μεταξὺ τοῦ κάτω Νείλου τῆς ἐρυθρᾶς καὶ τῆς ἐρήμου.

(2) Οἱ Ἰσραηλῖται ἐκ τοῦ Ἰούδα προσαγορεύονται καὶ Ἰουδαῖοι.

Λεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθὰ· ἐγὼ διαθρέψω ὑμᾶς καὶ τὰς οἰκίας ὑμῶν· καὶ οὕτω παρεκάλεισε (παρεμύθησεν) αὐτούς. » (Γεν. ν'. 15—21).

§. 43. Ἡ κατὰ φυλὰς διαίρεσις τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβ ἐσχηματίσθη ἡ κατὰ φυλὰς πολιτεία· οἱ Ἰσραηλιταὶ δὴλον ὅτι διηρέθησαν εἰς δώδεκα φυλὰς· ὧν ἐκάστη ἔφερε τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ (1), ἔχουσα ἴδιον ἑαυτῆς φύλαρχον καὶ διαιρουμένη εἰς οἰκογενείας, αὗται δὲ εἰς οἴκους πατριῶν. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 5—6).

§. 44. Θάνατος τοῦ Ἰωσήφ.

Γηράσας ἤδη ὁ Ἰωσήφ λέγει πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ «ἐγὼ ἀποθνήσκω· ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται ὁ Θεὸς ἡμᾶς, καὶ ἀνάξει ἐκ τῆς γῆς ταύτης εἰς Χαναάν· τότε συνανοίσετε καὶ τὰ ὀστά μου». Ἐτελεύτησε δὲ καὶ ὁ Ἰωσήφ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν· ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ ταχιγευθεὶς ἐτέθη ἐν τῇ σορῷ. (Γεν. ν'. 24—6)

§. 45. Κατάθλιψις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ.

Μετὰ τὴν ἐξωσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου τῶν ποιμένων βασιλέων, ἤρξαντο οἱ Αἰγύπτιοι νὰ βδελύσσωνται τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, «βδέλυγμα γὰρ ἐστὶ τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων» ἡ δὲ ταχεῖα αὐτῶν ἐπαυξήσις παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς φόβον ἀποστασίας, ὅθεν σκληραῖς ἀγχαίραις κατεθλίβοντο. (ἔξοδ. Α'. 7—13·) πρὸς βλ. Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 5. (Ἡροδ. Β'. 47.)

§. 46. Δέσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ.

Ὁ θεοσεβὴς λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τοιαύτῃ σκληρᾷ δουλείᾳ διατελῶν, δὲν ἔπαυσαν νὰ ἀναπέμπωσι δεήσεις πρὸς τὸν Ἄγα-

---

(1) Ἀντὶ τοῦ Ἰωσήφ παρελήφθησαν ἢ παρὰ τοῦ Ἰακώβ υἱοθετηθέντες δύο αὐτοῦ υἱοὶ ὁ Ἑφραΐμ καὶ ὁ Μανασσῆς.

θόν Δημιουργόν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ. Ὁ δὲ Δίκαιος Θεὸς κηδύκεται τῇ θεῖᾳ αὐτοῦ προνοίᾳ νὰ γεννηθῆ ἔν αὐτοῖς ὁ μέλλον ἐλευθερωτὴς αὐτῶν ὁ Μωυσῆς. (Ἐξ. Β'. 23—5).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

Ἡ Δευτέρα Περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Μωυσέως μέχρι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς ἕξι ἐποχάς.

Ἐ π ο χ ῆ ἁ.

(1401 π. Χ.)

Ἡ πρώτη ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς τοῦ Μωυσέως γεννήσεως μέχρι τῆς ἐν τῇ Χαναὰν καθόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν.

§ 47. Ἡ γέννησις τοῦ Μωυσέως.

Ὁ Μωυσῆς γεννηθεὶς ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ, ἐξετέθη παρὰ τῶ Νεΐλω εἰς ἀφανισμόν. Ἀλλ' ἡ θεῖα Πρόνοια διέσωσε θαυμασιῶς τὸ βρέφος· καταβάσα δῆλον ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ εἰς τὸν ποταμὸν πρὸς λούσιν, καὶ παρτυχοῦσα αὐτῷ εὐσπλαγγίσθη, καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ πρὸς θήλασιν παρέδοτο. Ἀρ' οὐ δὲ ἀπεγαλακτίσθη τὸ παιδίον προσηνέχθη πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραὼ, ἥτις, υἱοθετήσασα αὐτὸ, Μωυσῆν (1) ἐπωνόμασεν. (Ἐξοδ. Β'. 10 πρὸς βλ. Πράξ. Ζ'. 19—23.)

§ 48. Ὁ Μωυσῆς δραπετεύει τῆς αὐλῆς Φαραὼ.

Ὁ Μωυσῆς μέγας (τὴν ἡλικίαν) γενόμενος «ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραὼ, μᾶλλον ἐλόμιενος συγκακοχυεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ.» ὅθεν δραπετεύσας τῆς αὐλῆς κατέφυγεν εἰς τὴν γῆν Μιδιὰμ. (Ἐξοδ. Β'. 11—5 πρὸς βλ. Ἐβρ. ια'. 24—8.)

(1) Ἡ λέξις Μωυσῆς παράγεται ἐκ τῆς Ἀραβικῆς Μούσα = ὕδωρ. (πρὸς βλ. Ἐξοδ. Β'. 10)

§. 49. Ὁ Μωυσῆς ἐπανακάμπει εἰς Αἴγυπτον.

Ποιμαίνων ποτὲ τὰ πρόβατα ὁ Μωυσῆς παρὰ τὸ ὄρος Χω-
ρῆθ, εἶδε βᾶτον φλεγόμενην, ἀλλ' οὐ καιομένην· προσελθὼν δὲ
ἤκουσε τάδε «ἐγὼ εἰμι Ὁ ΩΝ (ὁ ὑπάρχων)· ὁ Θεὸς τῶν πα-
τέρων σου Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ»· εἰσήκουσα τὰς
δεήσεις τοῦ τεθλιμμένου λαοῦ μου· καὶ νῦν ὑπαγε γὰ ἐ-
λευθερώσω τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἴγυ-
πτίων.» Ὁ Μωυσῆς πεποιθὼς εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν ἐπανα-
κάμπει εἰς Αἴγυπτον, καὶ, συναγαγὼν πᾶσαν τὴν Γερουσίαν
τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀναγγέλλει εἰς αὐτοὺς τὴν θεῖαν βουλὴν· ὁ
δὲ λαὸς κύψαντες προσεκύνησαν τὸν Δίκαιον Θεόν. (Ἐξοδ.
Γ'.—Δ'.)

§. 50. Ὁ Ἰσραὴλ ἐλευθεροῦται.

Ὁ Μωυσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀαρὼν παρουσιασθέν-
τες πρὸς Φαραῶν (Μανεφθᾶ Α'), ἐξητήσαντο ἐν ὀνόματι τοῦ
Θεοῦ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ βασιλεὺς κατ' ἀρχάς
δὲν ἠθέλησεν, ὕστερον ὅμως, πολλαῖς δοκιμασίαις φοβηθεὶς τὴν
θεῖαν ὄργην, ἐνέδωκεν. (Ἐξ. ε.—ισ'. 1—33).

§. 51. Παρασκευασίαι εἰς ἀναχώρησιν.

Τῆ 10 τοῦ πρώτου μηνὸς (1) Νισάν διέταξεν ὁ Μωυσῆς ἐκά-
στην οἰκογένειαν γὰ ἐκλέξωσιν ἀμνὸν ἐνιαύσιον· τῆ δὲ 14 γὰ
φάγωσιν αὐτὸν ὅπτον ἐν ἀζύμοις ἑτοιμοὶ εἰς ὁδοιπορίαν. Ἡ
παρασκευασίαι αὕτη καλεῖται Πάσχα=διάβασις. (Ἐξοδ. ισ'.
1—12).

§. 52. Ἔξοδος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ.

Τὴν νύκτα τῆς 15 Νισάν μετὰ 430 ἐτῶν διαμονὴν ἐν Αἴ-
γυπτῷ ἀνεχώρησαν ἀπὸ Ῥαμεσσή ἅπας ὁ Ἰσραὴλ εἰς Σοκχώθ
(τόπον σκηνῶν)· ἐντεύθεν δὲ παρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἑστρα-
τοπεδεύσαντο. (Ἐξοδ. ισ'. 37—41. ιγ'. 16—20. δ'. 4—2).

(1) Περὶ μηνῶν παρ' Ἑβραίοις πρὸς Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 66—7.)

§. 53. Μεταμέλεια τοῦ Φαραώ.

Μεταμεληθεὶς ὁ Φαραώ κατεδίωξε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐν πολλῇ στρατιᾷ. Ἄλλ' οἱ μὲν Ἰσραηλῖται τῇ θείᾳ δυνάμει ἀβρόχοις ποιοῦν τὴν ἐρυθρὰν κατὰ τὸν κόλπον τῶν Ἡρώων διέβησαν· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐτάφησαν ἐν τοῖς ὕδασι. (Ἐξοδ. ιδ'. 5—10. 21—30.)

§. 54. Αἱ δέκα ἐντολαί.

Τὸν τρίτον μῆνα τῆς ἐξόδου ἦλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον Σινᾶ, καὶ κατεσκήνωσαν ἀπέναντι τοῦ ὄρους. Ὁ δὲ Μωυσῆς ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸν Νόμον (1), ὅστις ἐν συνόψει περιέχεται εἰς τὰς ἐξῆς δέκα ἐντολάς.

A'.) «*Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.*

B'.) *Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδώλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ, ἢ ἐν τῇ γῆ, ἢ ἐν τοῖς ὕδασι· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.»*

Γ'.) *Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.*

Δ'.) *Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων, ἀγιάζειν αὐτήν.*

Ε'.) *Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται.*

ΣΤ'.) *Οὐ φονεύσεις.* Ζ'.) — Η'.) *Οὐ κλέψεις.*

Θ'.) *Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου (παντὸς Ἑβραίου).*

Ι'.) *Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν».*

αἵτινες ἦσαν ἐγγεγραμμέναι εἰς δύο λιθίνας πλάκας· τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ Νόμου τὴν τε πολιτικὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν ἀφορῶσιν.

(1) Κατὰ τὴν Περίδον ταύτην ἡ ἔννοια τοῦ ἐνὸς Θεοῦ διὰ τοῦ γραπτοῦ τούτου νόμου ἐν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐκρατύετο. Τὸ δὲ πολίτευμα ἦν Θεοκρατικόν· ἐν ᾧ δὴλα δὴ ὁ Θεὸς θεωρεῖται ὁ κυβερνήτης, ὁ νομοθέτης, ὁ κριτὴς καὶ ὁ ἐκδιότης. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 6.)

(Ἐξοδ. ιθ'. 1—2 κ'. 1—17. κά—κδ'. λβ'. 15—6 λδ'. 1, πρβλ. Λευιτ.)

§. 55. Ἡ κιβωτός καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου.

Ὁ Μωυσῆς κατασκευάσας κιβωτὸν ἐκ ξύλων 2 ¹/₂ πήχεων τὸ μῆκος, καὶ 1 ¹/₂ τὸ πλάτος καὶ ὕψος, ἐναπέθετο ἐν αὐτῇ τὰς πλάκας τοῦ Νόμου· ὅθεν καὶ κιβωτός τοῦ μαρτυρίου ἐκαλεῖτο. Πρὸς δὲ Σκηνὴν εἰς ἐκκλησίαισιν τοῦ λαοῦ, 30 μὲν πήχεων τὸ μῆκος, 10 δὲ τὸ πλάτος, ἥτις ὑποδιηραίτο εἰς δύο μέρη· εἰς Ἄδυτον, ἐν ᾧ ἡ κιβωτός ἐφυλάσσετο· καὶ εἰς Ἱερὸν ἔνθα ἡ τράπεζα τῶν ἄρτων καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάτος· ὀνομάζετο δὲ Σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, ἢ Ἱερὸν φορητὸν διὰ τὸ φέρεσθαι. (Ἐξοδ. κέ. 10. 21. κς'.—κζ'. πρβρ. Ἐβρ. Ἀρχ. Κ' σελ. 82—93).

§. 56. Περιπλάνησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἐν ᾧ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ περιεπλανῶντο ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ Μωυσῆς συνῆψε μάχας κατὰ τῶν ἀνθισταμένων αὐτῷ, τοῦ Σηὼν βασιλέως τῶν Ἀμορραίων, καὶ τοῦ Ὠγ βασιλέως τῆς Βασάν. Τούτους δὲ κατατροπώσαντες ἀποκατέστησεν εἰς τὰς χώρας αὐτῶν τὰς ἐξῆς τῶν φυλῶν Ρουβὴν, Γὰδ καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ Μανασσῆ. (Ἀριθ. κά. 21—35. λβ'. 33. πρβλ. Ἀριθ. λγ'. 1—50).

§. 57. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Μωυσέως.

Ὁ Μωυσῆς τῷ μ'. ἔπει τῆς ἐξόδου συγκαλέτας εἰς ἐκκλησίαν τὸν Ἰσραὴλ εἶπεν ἄ Ἀκουε Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν· εἰς ἐστίν.—δι' ὅ— Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου.—καὶ, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» (Λευιτ. α. 3—5. ς'. 4—5. Λευιτ. ιθ'. 18.)

§. 58. Θάνατος τοῦ Μωυσέως.

Ὁ Μωυσῆς προαισθόμενος πρὸ τέλους αὐτοῦ, παρεμύθησε τὸν

λαδὸν εἰπὼν «*Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμὲ, ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός, αὐτοῦ ἀκούσεσθε*» παραλαβὼν δὲ τὸν ἐκ τῶν φυλῆς Ἑβραϊμ. Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἄνδρα συνετὸν καὶ γενναῖον, ἔστησεν αὐτὸν ἐναντι πάσης συναγωγῆς, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν ἀνέδειξεν αὐτοῦ διάδοχον. Ἀπέθανε δὲ ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ὁ Μωυσῆς ἑκατὸν εἰκοσι ἐτῶν, καὶ ἐτάφη ἐν Γαί'. ὁ δὲ λαὸς ἐπένησεν ἐπ' αὐτὸν τριάκοντα ἡμέρας. (Δευτερ. ιθ'. 15 Ἀριθ. κζ'. 18—23. Δευτερ. λδ'. 4—8.)

§. 59. Αἱ τρεῖς ἐνιαυσιαὶ ἑορταί.

Ὁ Νομοθέτης Μωυσῆς πρὸς σύνδεσμον τοῦ ἔθνους τῶν Ἑβραίων καὶ κοινὴν δοξολογίαν τοῦ ἐνὸς Θεοῦ καθιέρωσε τρεῖς ἐνιαυσίας ἑορτάς, τὸ Πάσχα, τὴν Πεντηκοστήν καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν. (Δευτερ. ις'. 1—18. πρβλ. Ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 156—63).

§. 60. Τὸ Πάσχα.

Τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἤρχετο ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 14—21 τοῦ πρώτου μηνὸς Νισάν. Ἐωρτάζετο δὲ ἐν ἀζύμοις εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐκ τῆς Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου. (Δευτ. κγ'. 5—14).

§. 61. Ἡ Πεντηκοστή.

Ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ Πάσχα (16 Νισάν) ἠριθμοῦντο ἐπτὰ ἐβδομάδες (49 ἡμέραι), ἡ δὲ ἐπομένη ἦν ἡ Πεντηκοστή. Ἐπανηγυρίζετο δὲ εἰς εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ διὰ τὸν θερισμόν δι' ὃ καὶ προσεφέρετο θυσία δύο ἄρτοι ἐκ τοῦ νέου σίτου. (Δευτ. κγ'. 15—24).

§. 62. Ἡ Σκηνοπηγία.

Ἡ Σκηνοπηγία ἤρχετο τὴν 15—23 τοῦ ἐβδόμου μηνός. Ἐτελεῖτο δὲ εἰς μνήμην τῆς ἐν σκιναῖς κατοικήσεως τῶν υἱῶν

Ἰσραὴλ κατὰ τὴν περιπλάνησιν αὐτῶν ὅθεν τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ἔμενον ἐν σκηναῖς (Λευιτ. κγ'. 33—44.)

§. 63. Ἡ ἡμέρα τοῦ ἐξιλασμοῦ.

Ἡ δεκάτη τοῦ ἐβδόμου μηνὸς ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ Μωυσέως ἡμέρα νήστιμος· καθ' ἣν ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προτεριαίας μέχρι τῆς τοῦ ἐξιλασμοῦ οὐδαμῶς τροφῆς μετελάμβανον. Κατὰ ταύτην ὁ ἱερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἅδυτον τῆς Σκηνῆς, ἣ τοῦ Ναοῦ ἔπειτα, καὶ προσέφερε τῷ Θεῷ θυμίαμα εἰς ἐξιλέωσιν τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ λαοῦ. (Λευιτ. ις'. 29—34 κγ'. 27—32, πρβλ. Ἔβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 154—6.)

Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ.

§. 64. Κάθοδος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ εἰς Χαναάν.

Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ὁρμήσας ἀπὸ Σαττειν κατέλυσε τῇ 10 τοῦ α. μηνὸς παρὰ τὸν Ἰορδάνην (1). Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας ἅπας ὁ Ἰσραὴλ ἀβρόχοις ποσὶ τὸν ποταμὸν διαβάντες, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐκ Γαλγάλοις κατὰ Α. τῆς Ἰεριχώ ἔνθα τὸ πρῶτον τὴν Πεντηκοστὴν ἐώρτασαν. (Ἰησ. Ν. Γ'.—Δ'.—Ε'. 1—10).

§. 65. Κατάληψις τῆς χώρας καὶ ἀνάγνωσις τοῦ Νόμου.

Ὁ Ἰησοῦς πολιορκήσας τὴν Ἰεριχώ ἐξεπόρθησεν αὐτὴν καὶ παρέδωκε τῷ πυρὶ, εἶτα τῆς Γαί' καὶ Βαιθ-ἤλ κύριος ἐγένετο· ἐκεῖθεν δὲ ὁρμήσας ἐκυρίευσεν τὰς πόλεις Χεβρόν, Γαθαὼν καὶ ἄλλας. Οὕτω τὸ πλεῖστον τῆς χώρας καθυποταξάμενος, τὴν μὲν Σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἔπηξεν ἐν Σηλῶ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους Γαι-βάλ κατ' ἐντολὴν τοῦ Μωυσέως ὀκοδόμησε θυσιαστήριον ἔνθα

(1) Ὁ Ἰορδάνης ἐκ πολλῶν βυάκων τοῦ Ἀντιλιβάνου σχηματιζόμενος διαρρέει ἀπὸ τῆς λίμνης ὕδαρ Μερὸν εἰς τὴν Χενερέθ, ἐκεῖθεν δὲ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ἀλών.

ἐκκλησιάσας τὸν λαὸν ἀνέγνωσεν εἰς αὐτοὺς τὸν Νόμον· εἶτα θυσίας τῷ Κυρίῳ προσενεγκάμενος εὐλόγησεν αὐτούς. (I. N. 5. ἡ. ἰ. ιη'. 1. πρβλ. Δευτερ. κζ'. 4.)

§. 66. Διανομὴ τῆς χώρας.

Καταπαύσας ὁ Ἰησοῦς, διεῖλε τὴν χώραν διὰ κλήρων εἰς τὰς ὑπολειφθείσας ἐννέα ἡμισυ φυλάς ὡς ἐξῆς· ἡ μὲν τοῦ Συμεὼν τοῦ Ἰούδα, Βενιαμὴν καὶ Λὲν, ἔλαχον κατὰ Μ' ἡ δὲ τοῦ Ἐφραϊμ, τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως τοῦ Μανασσή καὶ τοῦ Ἰσάχαρ, κατὰ τὸ κέντρον· τοῦ δὲ Ζαβουλὼν, Νεφθαλεὶ καὶ Ἀσὴρ ἔτυχον κατὰ Β' καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ ἔλαβε τὴν πόλιν Θαμναθ-σαράχ. Τὰ δὲ ὅσῃα τοῦ Ἰωσήφ κατωρύχθησαν ἐν Σικίμοις. (I. N. ιγ'.—ιδ'. κδ'. 32. πρβλ. ἐξοδ. γ'. 19. Γεν. λγ'. 18. μῆ. 22. ν'. 25.)

§. 67. Ἡ φυλὴ τοῦ Λευὶ (1).

Ἡ φυλὴ τοῦ Λευὶ δὲν ἔλαχεν ἰδίου κλήρου, ἀλλὰ διεσπάρη καθ' ἅπασαν τὴν χώραν οὕτως· εἰς τὰς φυλάς Συμεὼν, Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν κατέκλησαν δέκα καὶ τρεῖς πόλεις· εἰς τὰς τοῦ Λὲν, Ἐφραϊμ καὶ τοῦ ἡμίσεως τοῦ Μανασσή δέκα· εἰς τὰς τοῦ Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλεὶ καὶ Ἀσὴρ δέκα τρεῖς· καὶ εἰς τὰς τοῦ Ῥουβὴν, Γὰδ καὶ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως τοῦ Μανασσή (πέραν τοῦ Ἰορδάνου) δώδεκα· τὸ ὅλον τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ· ἐξ ὧν δέκα καὶ τρεῖς ἀνήκον εἰς τοὺς Ἱερεῖς. (I. N. κἀ. 1—20 πρβλ. Δευτερ. ιη'. 1.)

§. 68. Θάνατος Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

Ὁ Ἰησοῦς προαισθανόμενος τὸ τέλος αὐτοῦ συνεχάλεσεν ἐν Σηλῶ εἰς ἐκκλησίαν τὸν Ἰσραήλ· καὶ, ἀφ' οὗ ὑπέμνησεν αὐ-

---

Ἡ φυλὴ τοῦ Λευὶ καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Μωυσέως εἰς τὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ· οἱ μὲν Ἱερεῖς ὄλλα δὴ προσεχειρίζοντο ἐκ τοῦ οἴκου Ἀαρὼν, οἱ δὲ Λευῖται (διάκονοι) ἐκ τῶν λοιπῶν τῆς φυλῆς. (Ἐξοδ. Ἀρχ. Κ. σελ. 104—21.)

τοῖς τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀγαθότητα, συν-
έστησεν εἰς αὐτοὺς τὴν λατρείαν αὐτοῦ μόνου. ἀπέθανε δὲ
καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ μετὰ εἰκοσιπενταέτη διοίκησιν τοῦ Ἰσ-
ραὴλ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν, καὶ ἐτάφη ἐν Θαμναθ-σαράχ. (I. N.
κδ'. 1—30.)

Ἐ π ο χ ῆ β'.

(1236 π.Χ.)

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Χαναάν καθόδου τῶν
Ἰσραηλιτῶν μέχρι τοῦ πρώτου βασιλείως Σκούλ.

§. 69. Ὑποδούλωσις τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Μετὰ τὴν διασπορὰν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ
οἱ πλείστοι τούτων ἐπιλαθόμενοι τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐλάτρευ-
σαν τοὺς ψευδεῖς ἐν εἰδώλοις· οἱ δὲ Μωαβῖται, Χαναναῖοι, Μα-
δικμῖται καὶ Φιλισταῖοι ἐκυρίευσαν πάλιν τὰς ὑπὸ τοῦ Ἰη-
σοῦ Νκυῆ κατακτηθείσας, πόλεις ὑποδούλωσαντες τοὺς κατοί-
κους τῶν Ἰσραηλιτῶν. (Κριτ. Γ'. Δ. 5'. ιγ'.)

§. 70. Οἱ Κριταί.

Ἐν ᾧ οἱ Ἰσραηλιταὶ διετέλουν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, δὲν
ἔλλειψαν ἐν αὐτοῖς κατὰ καιροὺς ἄνδρες γενναῖοι καὶ Θεοσε-
βεῖς· αἵτινες καὶ τὴν θρησκείαν ἀνεζωπύρουν καὶ τὴν ἐλευθε-
ρίαν ἀπέδιδοντο τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἔθνους κατατροποῦντες· οὗτοι
ἦσαν οἱ Κριταί (1)· ὧν ἐπισημότεροι ἡ Δεβόώρα, ὁ Βαράκ, ὁ Γε-
δεών, ὁ Ἰερφάε, ὁ Σαμφών. (Κριτ. Β'. 17—Δ'. 4—5'. 11—
ιγ'. ιγ'.—ιζ'.)

§. 71. Ἰσραηλιτικὴ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δι' ἔλλειψιν τακτικῶν ἀρχηγῶν

(1) Οἱ Κριταὶ ἐν μεγίσταις ἀνάγκαις τοῦ ἔθνους ἀναδεχόμενοι τὰ τῆς πο-
λιτείας, διετήρουν τὸ δέξιμα μέχρι θανάτου. (Ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 9—10).

οἱ Ἱερεῖς ἀνεπλήρουν αὐτοὺς δικάζοντες τὸν λαόν. Τοσαύτην δὲ ἰσχὺν ἔλαβον εἰς τὰ πράγματα τῆς πολιτείας, ὥστε τελευταῖον ἐπὶ τοῦ Ἡλεί και Σαμουὴλ ἐζήτησαν νὰ καταστήσωσι τὴν Ἱερατικὴν ἀριστοκρατίαν εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν κληρονομικὴν· ἀλλὰ κατὰ τοῦ σκοποῦ τούτων ἀντέπραπτε τὸ ἔθνος. (Βασιλ. Α'. ε'. 12. ζ'. 15—7. ή. 3. πρβλ. Ἐβρ' Ἀρχ. Κ. σελ. 10.)

§. 72. Ἄλωσις τῆς Κιβωτοῦ.

Ἐν ᾧ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἱερέως Ἡλεί Ὅρνει και Φινεές ἐν τινι μάχῃ κατὰ τῶν Φιλισταίων, τὴν κιβωτὸν πρὸς ἄμεισον τοῦ Θεοῦ βοήθειαν φέροντες, ἠττήθησαν κατὰ κράτος, ἡ Κιβωτὸς περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων· ἀλλ' οἱ Φιλισταῖοι σεβόμενοι ταύτην ἐναπέθεντο ἐν τῷ κατὰ τὴν πόλιν αὐτῶν Ἀσκάλωνα Ναφ τοῦ Δαγῶν. Μετὰ ἑπτὰ δὲ μῆνας φοβηθέντες τὴν θεῖαν ὀργὴν ἀπέδωκαν αὐτὴν σὺν δώροις πολυτίμοις εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἧν ἀπέθεντο ἐν τῇ πόλει Κκριαθ-ιαρείμ. (Βασιλ. Α'. δ'. —ζ'. 3.)

§. 73. Ἄγνισις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὸ σύμβαιμα τοῦτο φοβηθέντες τὸν μακροθύμον Θεόν, ἤρξαντο νὰ ἐνθυμῶνται αὐτόν· ὅθεν ὁ Ἱερεὺς Σαμουὴλ, ὁ ἔσχατος τῶν Κριτῶν, συγκαλέσας αὐτοὺς εἰς Μασσηφάθ εἶπεν «*εἰ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν ἐπιστρέφετε πρὸς Κύριον, ἐτοιμάσατε τὰς καρδίας ὑμῶν, και δουλεύσατε αὐτῷ μόνῳ.*» Οἱ δὲ νηστεύσαντες ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἔλεγον «*ἡμαρτήκαμεν ἐνώπιον Κυρίου*» και πρὸς τὸν Σαμουὴλ «*μὴ παρασιωπήσης ἀφ' ἡμῶν τοῦ μὴ βοᾶν πρὸς Κύριον*» ὁ δὲ Σαμουὴλ θυσίαν ἱλαστήριον τῷ Κυρίῳ προσήνεγκε. (Βασιλ. Α'. ζ'. 3—9).

Ἐ π ο χ ή γ'.

(1096 π. X.)

Ἡ τρίτη ἐποχὴ ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ α. βασιλέως Σαοὺλ μέχρι τῆς ὑπὸ τοὺς Πέρσας κυριότητος τῶν Ἑβραίων.

§. 74. ὁ Βασιλεὺς (1) Σαοὺλ.

Οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπιθυμοῦντες βασιλέα συνῆλθον ἐν Ἀρμαθαίμ πρὸς τὸν Σχμουήλ τοιοῦτον ζητοῦντες. Ὁ δὲ θέλων νὰ ἀποτρέψῃ αὐτοὺς, περιέγραψε διὰ τῶν μελανωτάτων χρωμάτων τὴν βασιλείαν ἀλλὰ, μὴ εἰσακουσθεὶς, ἐνέδωκε χρίσας ἐν Γαλγάλοις τὸν ἐκ τῆς φυλῆς Ἑρραϊμ Σαοὺλ εἰς βασιλέα. (Βασιλ. Α'. ἡ. 6—ιά. 15).

§. 75. Ἡ Μονομαχία.

Ὁ Σαοὺλ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ δὴ ποτε τῶν Φιλισταίων εἰς Σοκχῶ τῆς Ἰουδαίας συνελθόντων, τοὺς Ἰσραηλίτας αὐτοῖς ἀντιπαρετάξατο ὅτε, εἰς τῶν Φιλισταίων ὁ ἐκ τῆς Γεθ Γολιάθ ἐμφανισθεὶς ἐν τῷ μέσῳ, προῦκάλει τὸν Ἰσραὴλ εἰς μονομαχίαν ὀνειδιζῶν αὐτοὺς. (Βασιλ. Α'. ιγ'—ιζ'. 1—17).

§. 76. Ὁ Δαυὶδ μονομαχεῖ.

Κατὰ συγκυρίαν Δαυὶδ ὁ υἱὸς τοῦ ἐκ τῆς Βηθλεὲμ Ἰεσσαὶ ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἰδὼν δὲ τὸν τύπον τοῦ ἀλλοφύλου, καὶ τῶν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ὕβρεων αὐτοῦ ἀκούσας, ἀπεράσισεν ὁ εἰκοσάτης νεανίας νὰ μονομαχήσῃ. Ὄθεν λαβὼν τὴν βρακτηρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν σπενδόνην ἀντιπαρετάχθη ὁ Γολιάθ, ἰδὼν

---

(1) Ὁ Βασιλεὺς καθιεροῦτο διὰ χρίσεως ἐλαίου ὅθεν ἐκαλεῖτο Χριστός. τὰ δὲ καθήκοντα αὐτοῦ πολιτικὰ μὲν ἦν τὸ δικάζειν, κηρύττειν πολέμους καὶ κλείειν συνθήκας· θρησκευτικὰ δὲ τὸ καθιερεῖν τὸν Ἰσραὴλ. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κοντ. σελ. 10—4).

τούτον, λέγει περιφρονητικῶς αὐτῷ· « ὡσεὶ κύων ἐγὼ εἰμι· διὰ σὺ ἔρχῃ πρὸς με ἐν ῥάβδῳ καὶ λίθῳ; » ἀλλ' ὁ Δαυὶδ εἰς τὴν θεϊάν βοήθειαν θαρρῶν ἀπεκρίθη « σὺ ἔρχῃ πρὸς με ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπίδι· κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ, Θεοῦ παρατάξεως Ἰσραὴλ, ἢ ὠκείδισας. σήμερον ». καὶ, ἐκσπενδονίσας λίθον, κατέβαλεν αὐτόν. (Βασιλ. Α'. ιζ'. 17—51).

§. 77. Ὁ Σαοὺλ φθονεῖ τὸν Δαυὶδ.

Ἄφ' οὗ ἡ φήμη τοῦ νικητοῦ διεδόθη εἰς πάντα τὸν Ἰσραὴλ, αἱ γυναῖκες ἐν τυμπάνοις καὶ κυμβάλοις προϋπῆντων αὐτὸν ἄδουσαι « ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιᾷσιν αὐτοῦ· καὶ Δαυὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. » τούτο ἠρέθισεν εἰς φθόνον τὸν Σαοὺλ, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπέβλεπε τὸν Δαυὶδ· ἐν ᾧ δὲ ποτε ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε δολοφόνους ἐν νυκτὶ θανατῶσαι αὐτόν, μ' ὅλις διαφυγὼν τὴν ἄδικον ὀργὴν ἐκρύπτετο εἰς τὰς ἐρήμους. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκεῖ αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ κατεδιώκετο, κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γεθ' Ἀγγουῶς· ὃν ὑποδεξάμενος, ἔδωκεν αὐτῷ εἰς κατοίκησιν καὶ διατροφὴν τὴν πόλιν Σικεγάλ. (Βασιλ. Α'. ιη'.—κζ'.)

§. 78. Θάνατος τοῦ Σαοὺλ.

Ὁ Σαοὺλ μετὰ ματαίαν καταδίωξιν τοῦ Δαυὶδ ἠγαγκάσθη πάλιν νὰ στρέψῃ τὰ ὄπλα αὐτοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ βασιλέως Ἀγγουῶς· ἀλλ' ἔπεσε μαχόμενος παρὰ τὸ ὄρος Γελβουά, αὐτὸς καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοί, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀνητήθη ἐν τῷ τείχει τῆς πόλεως Βηθ-σάν· οἱ δὲ κάτοικοι Ἰαβείς νυκτὸς ὑποκλέψαντες αὐτὸ ἐνεταρίασαν μετὰ τιμῆς. (Βασιλ. Α'. κη'. 4—λά.—).

§. 79. Ὁ Δαυὶδ χρίεται βασιλεὺς.

Ὁ Δαυὶδ ἐν Σικεγάλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Σαοὺλ ἐθρή-

κει λέγων «ὄρη τὰ ἐν Γελβουὲ, μὴ καταβήτω δρόσος, μηδὲ ὑετός πέσοι ἐφ' ὑμᾶς· ὅτι ἐκεῖ προσωχθίσθη θυρεὸς δυνατῶν Σαούλ καὶ Ἰωνάθαν οἱ ἠγαπημένοι καὶ οὐ διακεχωρισμένοι ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ θανάτῳ οὐ διεχωρίσθησαν· ὑπὲρ αἰετοὺς κοῦφοι, καὶ ὑπὲρ λέοντας ἐκραταιώθησαν· θυγατέρες Ἰσραὴλ ἐπὶ Σαούλ κλαύσατε· ἀλγῶ ἐπὶ σοί, ἀδελφέ μου Ἰωνάθαν· ἀλλὰ, πῶς ἔπαισαν δυνατοί, καὶ ἀπώλοντο σκευὴ πολλεμικά; μετὰ δὲ ταῦτα ἀποδράς ἐκείθεν, πρῶτον μὲν ἀπέδοτο χάριτας εἰς τοὺς κατοίκους Ἰαβεΐς· εἶτα τοὺς ἀντιποιουμένους τὸν θρόνον καταβαλόμενος, τριακοντάτης ἐχρίσθη ἐν Χεβρών βασιλεὺς ἐπὶ πάντα Ἰσραὴλ. (Βασιλ. Β'. α.—ε. 4—5)

§. 80. Ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ.

Μετὰ ἑπτὰ καὶ ἥμισυ ἔτη ἐλθὼν ὁ Δαυὶδ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκυρίευσεν αὐτήν· ὀχυρώσας δὲ τὸν λόφον Σιών κατώκησεν ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ Σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐκ τῆς Καριαθ-ιαρείμ μετακομισάμενος ἔπηξεν ἐν τῇ νέᾳ πόλει. (Βασιλ. Β'. ε. 6—ς' 1—).

§. 81. Ἀποστασία Ἀβεσσαλώμ.

Ἀβεσσαλώμ ὁ υἱὸς Δαυὶδ ἐπιθυμήσας τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, κατώρθωσε διὰ τοῦ ὑποφαινομένου δικαίου τρόπου νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀγάπην τῶν πλείστων Ἰσραηλιτῶν· καί ποτε εἰς Χεβρών πορευθεὶς ἀνηγορεύθη βασιλεὺς. Ὁ Δαυὶδ ἀκούσας ταῦτα, ἐξῆλθε μετ' ὀλίγων πιστῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν πόλιν Μαναιμ (πέραν τοῦ Ἰορδάνου)· ὁ δὲ ἀποστάτης υἱὸς ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ θριαμβῶς εἰσῆλθε. (Βασιλ. Β'. ιε. 1—ις'.—ιζ'. 22.)

§. 82. Φόνος τοῦ ἀποστάτου.

Ὁ Ἀβεσσαλώμ συναθροίσας στρατεύματα καταδιώκει τὸν Πατέρα αὐτοῦ· ἀλλὰ, μετὰ τῶν τοῦ Ἰωάβ, στρατηγοῦ τοῦ Δαυὶδ, μάχης παρὰ τῷ δρυμῷ Ἐρραΐμ συναφθείσσης, ἐνικήθησαν οἱ

ἀποστάται, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβεσσαλώμ ἐπροεῦθη. Ὁ πρῶτος Δαυὶδ ἐν Μανασὶμ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔκλαιε λέγων «*νιὲ μου Ἀβεσσαλώμ, τίς δόξη τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ ; Ἀβεσσαλώμ, νιὲ μου, νιὲ μου.*» εἶτα πάλιν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπανελθὼν, ἐβασίλευεν ἐν εἰρήνῃ (Βασιλ. ιζ'. 1—21. ιη'.—κ'.)

§. 83. Ὁ Σαλωμών τοῦ Δαυὶδ διάδοχος.

Γηράσας ἤδη ὁ Δαυὶδ ἀνέδειξε διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν δωδεκαετῆ αὐτοῦ υἱὸν Σαλωμών· συναγαγὼν δὲ εἰς ἐκκλησίαν τὸν Ἰσραὴλ, τῷ μὲν νέῳ βασιλεῖ ὑπέμνησε τάδε «*Σαλωμών νιὲ μου, γνῶθι τὸν Θεὸν τῶν πατέρων σου· καὶ δοῦλενε αὐτῷ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ· ὅτι πάσας καρδίας ἐξετάζει κύριος καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει· ἐὰν ζητήσης αὐτὸν εὐρεθήσεται σοι· καὶ ἂν καταλείψῃς αὐτὸν, καταλείψει σε εἰς τέλος.*» τῇ δὲ ἐκκλησίᾳ «*φυλάσσετε καὶ ζητήσατε πάσας τὰς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.*» (Βασιλ. Γ'. α'.—β'. 1—13. Παραβ. Α'. κη'. κη. 1—10).

§. 84. Δίονος τοῦ Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεόν.

Ὁ Δαυὶδ γινώσκων ὅτι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τοῦ προνοητοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ ἀπέδοτο αὐτῷ εὐχαριστίαν εἰπὼν «*εὐλογητός εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· ὁ Πατὴρ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Σοὶ Κύριε ἡ μεγαλοσύνη, καὶ ἡ δύναμις, καὶ τὸ καύχημα, καὶ ἡ νίκη, καὶ ἡ ἰσχὺς· ὅτι σὺ πάντων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς δεσπόεις· ἀπὸ προσώπου σου ταράσσεται πᾶς βασιλεὺς καὶ ἔθνος· σὺ πάντων ἄρχεις Κύριε, ὁ ἄρχων πάσης ἀρχῆς καὶ νῦν, Κύριε, ἐξομολογούμεθά σοι καὶ αἰνοῦμεν τὸ ὄνομα τῆς καυχίσεώς σου. Ἐγγὼν, Κύριε, ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐτάζων καρδίας, καὶ δικαιοσύνην ἀγαπᾷς. Κύριε ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν πατέρων ἡμῶν, κατεύθυνον τὰς καρ-*

διας τοῦ λαοῦ σου πρὸς σέ· καὶ Σαλωμών τῷ εἶδόν μου δὸς καρδίαν ἀγαθὴν ποιεῖν τὰς ἐντολάς σου.» εἶτα τὴν ἐκκλησίαν παρεκελεύετο εὐλογεῖν τὸν Κύριον· «οἱ δὲ κάμψαντες τὰ γόνατα προσεκύνησαν αὐτῷ.» Ὁ δὲ Δαυὶδ θυσίας ἰλασῆ-ρίους τῷ Θεῷ προσήνεγκε. (Παραλ. Α'. κθ'. 1—22).

§. 85. Θάνατος τοῦ Δαυὶδ.

Ὁ Δαυὶδ οὕτω θεαρέστως τὰ τῆς βασιλείας διατιθέμενος, ἀπέθανε μετὰ τεσσαράκοντα ἐτῶν κυβέρνησιν τοῦ Ἰσραὴλ πλήρης ἡμερῶν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ λόφῳ Σιών ὃς ἐφεξῆς «πόλις Δαυὶδ» ἐκαλεῖτο. (Βασιλ. Γ'. γ'. 10. 11. ἡ. 1—Παραλ. Δ'. κθ'. 26—8).

§. 86. Σαλωμών τῷ Θεῷ Ναὸν (1) οἰκοδομεῖ.

Ὁ Σαλωμών τὸν Κύριον ἀγαπήσας ἐν τοῖς προστάγμασι Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπορεύετο· δι' ὃ καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἔφεσιν ἐξεπλήρωσε, Ναὸν Κυρίου τῷ Θεῷ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀμορία οἰκοδομησάμενος. (Βασιλ. Γ'. γ'. 3—ζ'. Παραλ. Α'. κβ'. Β'. β'—ε.')

§. 87. Τὰ ἐγκλίνια τοῦ Ναοῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ναοῦ ἐκκλησιάσας ὁ Σαλωμών πάντα Ἰσραὴλ ἐτέλεσε τὰ ἐγκλίνια αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης ἐκ τῆς πόλεως Δαυὶδ μετενεχθεῖσαν ἐν τῷ Ἀδύτῳ κατέθετο· εἶτα γόνυ κάμψας ὁ βασιλεὺς ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψώσας, εἶπε· «Κύριε, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ,

(1) Ὁ Ναὸς 60 μὲν πῆχων τὸ μῆκος, 20 τὸ πλάτος καὶ 30 τὸ ὕψος, διηρεῖτο κατὰ τὸν τύπον τῆς Σακηνῆς εἰς ἄδυτον καὶ ἱερόν. Ἐξετελέσθη δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν ἀπὸ τοῦ δ'.—ἰα' τῆς βασιλείας Σαλωμών. (Βασιλ. Γ'. 5'. Παραλ. Β'. γ'. ε. πρβλ. Ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 93—6.)

οὐκ ἔστιν ὡς σὺ Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἀρκέσουσί σοι· πλήρην καὶ ὁ οἶκος οὗτος θν ὠκοδόμησα; Καὶ νῦν, Κύριε, ἐπέβλεψον ἐπὶ τὴν προσευχὴν καὶ δέησιν τοῦ δούλου σου καὶ τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ εἰσάκουσον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ ἐτοιμοῦ κατοικητηρίου, αὐτῶν». Μετὰ ταῦτα ἐγερθεῖς ἐστράφη πρὸς τὸν λαόν, καὶ εὐλογῆσας αὐτὸν μεγάλη τῇ φωνῇ εἶπεν «εὐλογητὸς Κύριος, ὃς ἔδωκε κατάπανσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ· γένοιτο Κύριος ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν· μὴ ἐγκαταλείποιτο ἡμᾶς· μηδὲ ἀποστρέψαιτο ἡμᾶς ἀποκλίνειν καρδίας ἡμῶν πρὸς αὐτὸν φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολάς αὐτοῦ· ἔστωσαν οἱ λόγοι μου οὗτοι ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ ποιεῖν τὸ δικαίωμα τοῦ δούλου σου καὶ τοῦ λαοῦ σου Ἰσραὴλ· ὅπως γινῶσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς ὅτι Κύριος, αὐτὸς Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι· ἔστωσαν αἱ καρδίαι ἡμῶν τέλειαι πρὸς κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν.» Ἦυσίαν δὲ μεγάλην τῷ Θεῷ θύσας, ἐν ἑπτὰ ἡμέραις τὸν λαὸν εἰστία, τῇ δὲ ὀγδῶν διελύθη ἡ τελετή. (Βασιλ. Γ'. ἡ. Παραλ. Β'. ε—Ζ'. 1—10).

§. 88. Τὰ ἔσχατα Σαλωμών καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Ὁ Σαλωμών τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου γυναικα ἀγαγόμενος, εἰσήγαγεν εἰς τὴν Αὐλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς χώρας ταύτης· οἶκον πολυτελεῆ παρὰ τὸν Ναὸν οἰκοδομησάμενος, καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἕνεκα, καθισρώσας. Ταῦτα πάντα, καὶ οἱ βαρεῖς φόροι ἐπέφερον τὴν καταστροφὴν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ κατέστησαν αὐτοὺς πένητας. ἀπέθανε δὲ ὁ Σαλωμών καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει Δαυίδ. (Βασιλ. Γ'. γ'. 1. ζ'. ια.)

§. 89 Διαίρεσις τοῦ βασιλείου τῶν Ἑβραίων.

(976 π. Χ.)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαλωμών συνελθὼν ἐν Σικίμοις πᾶς Ἰσραὴλ εἰς ἀνάρρησιν τοῦ βασιλέως Ῥοβοάμ υἱοῦ αὐτοῦ, παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἀνακουφίσῃ αὐτοὺς τῶν βαρέων φόρων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ῥοβοάμ, μᾶλλον τῶν παιδαρίων ἢ τῶν πρεσβυτέρων τὴν συμβουλὴν ἀκούσας, μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἶπεν εἰς αὐτοὺς «εἰ ὁ πατήρ μου ἐπεσάσσετο ὑμᾶς βαρεῖ ζυγῶ, κἀγὼ προσθήσω ἔτι» αἱ δέκα τῶν φυλῶν ἀγανακτήσαντες ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, ἴδιον ἐκυτοῖς βασιλέα Ἰεροβοάμ τὸν ἐκ τῆς φυλῆς Ἑφραὶμ ἐκλεξάμενοι· καὶ οὕτω τὸ βασίλειον τῶν Ἑβραίων διηρέθη εἰς δύο, εἰς τὸ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα. ἡ δὲ διαίρεσις αὕτη ἐπέφερεν ἀμφοτέρων τὴν παντελῆ καταστροφὴν. (Βασιλ. Γ'. εἶ'. 1—21. πρβλ. Παρκλ. Β'. β. 1—.)

Βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ.

§. 90 Ὁ Ἰεροβοάμ καθιεροῖ τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ὁ Ἰεροβοάμ ἐδραν αὐτοῦ τὰ Σίκιμα ἀνέδειξε· σκεφθεὶς δὲ καθ' ἑαυτὸν «ἐὰν ἀναβῆ ὁ λαὸς οὗτος ἀναφέρειν θυσίας ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐπιστραφήσεται ἡ καρδία αὐτοῦ πρὸς Ῥοβοάμ καὶ ἀποκτενοῦσί με» ἀπεράσισε νὰ κατασκευάσῃ δύο χρυσαῖς δαμάλεις, τὴν μὲν ἐν Βαιθ-ἡλ τὴν δὲ ἐν Δὰν στήσας. Εἶτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν Ἰσραὴλ εἶπεν «ικαροῦσθω ὑμῖν ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ οἱ Θεοὶ σου Ἰσραὴλ· οὐ ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.» ἱερεῖς δὲ ἐκ τοῦ λαοῦ καταστήσας ἰδίαν ἑορτὴν καθιερώσατο. (Βασιλ. Γ'. εἶ'. 25—33).

§. 91. Διάδοχοι τοῦ Ἰεροβοάμ.

Ἄπαντες οἱ τοῦ Ἰεροβοάμ διάδοχοι εἴκοσι καὶ εἰς τὴν αὐτὴν

τῆν ὁδὸν ἐβάδισαν θύοντες εἰς τὰ εἰδωλὰ τούτων ὁ Ἄμρι διαρκῆ τοῦ βασιλείου ἔδραν τὴν Σαμάρειαν κατεστήσατο. Ἐκ τοῦ λαοῦ ὅμως οἱ θεοσεβεῖς πάντως δὲν ἐξέλιπον· διότι ἐπὶ Ἀχαάθ εὐρέθησαν περὶ τὰς ἑπτὰ χιλιάδας. (Βασιλ. Γ', 24—19. 18 Δ'. 17.)

§. 92. Οἱ Προφῆται.

Οἱ Προφῆται, ἄνδρες πεπαιδευμένοι, τὴν θεοσέβειαν διὰ τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν ἐκράτυνον, πικρῶς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὴν ἠθικὴν διαφθορὰν ἐξελέγχοντες, τὴν δὲ ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου ἐπαγγελόμενοι. Ἐνταῦθα τοὺς ἀπολειποτάς ὁμωνύμους συγγραφὰς καταλέξωμεν· τοιοῦτοι δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Ἰωνᾶς, ὁ Ὄση καὶ ὁ Ἀμμὼς ἀνεδείχθησαν. (Ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 329—31).

§. 93. Καταστροφὴ τοῦ Βασιλείου Ἰσραὴλ.

(721 π. Χ.)

Μετὰ δύο καὶ ἡμισυ ἑκατονταετηρίδας (255 ἔτη) ἀπὸ τῆς διαίρεσεως τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ κατεστράφη. Σαλμανασάρ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων κατὰ τοῦ τελευταίου βασιλέως Ὄση ἐκστρατεύσας, τὴν ἔδραν αὐτοῦ Σαμάρειαν μετὰ τριῶν ἐτῶν πολιορκίαν ἐξεπόρθησε· τοὺς δὲ κατοίκους σχεδὸν πάντας εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀσσυρίας ἀπήγαγε (Βασιλ. Δ'. 17. 5—).

§. 94. Οἱ Σαμαρεῖται.

Ἐπειδὴ ὁ Σαλμανασάρ ἐξέπεμψεν ἀποικίαν εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν, οἱ ἀποικοὶ οὗτοι μετὰ τῶν ἐναπολειφθέντων τοῦ βασιλείου Ἰσραὴλ μιγέντες ὠνομάζοντο ἀπὸ τῆς Σαμαρείας Σαμαρεῖται. Πρὸς τούτους ἀπεστάλη ἱερεὺς Ἰσραηλῆτης, ὅστις, τὴν Πεντάτευχον μόνον ἔχων, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν Βαιθ-ἡλ· ἐντεῦθεν παρ' αὐτοῖς καὶ τριπλῆ ἐσχηματίσθη θρησκεία, θεοσέβεια, μοσχολατρεία καὶ εἰδωλολατρεία. (Βασιλ. Δ'. 17. 24—41. (πρὸς βλ. Ἐβρ. Ἀρ. Κ. σελ. 119—20).

§. 95. Ο Τωβίτ.

Ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἦν καὶ Τωβίτ ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Νεφθαλεί· οὗτος Θεοσεβῆς ὤν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πρωτευούσῃ τῶν Ἀσσυρίων εἰργάζετο τὴν ἀρετὴν, τρέφων τοὺς πεινῶντας καὶ τοὺς γυμνοὺς ἐνδύων. Ἄλλ' ἡ μεγάλη αὐτοῦ φιλανθρωπία κατέστησεν αὐτὸν πένητα· ἐπαυδῆ τοὺς φονευθέντας ἀποστάτας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐνεταφίασεν, ὁ Βασιλεὺς Σαναχρείμ μαθὼν τοῦτο, ἐδήμεισε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, «καὶ οὐχ ὑπελείφθη αὐτῷ ἢ Ἄρρα ἢ γυνὴ καὶ Τωβίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ.» (Τωβίτ Δ'. 1—).

§. 96. Ο Τωβίτ συμβουλεύει τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

Ὁ Τωβίτ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὐρισκόμενος, ἤρκειτο εἰς τὰ ἐκ τῶν ἐργοχειρῶν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ δοξάζων τὸν προνοητὴν Θεόν. Προκισθόμενος δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ, συνεβούλευσε τῷ υἱῷ αὐτοῦ τάδε «πάσας τὰς ἡμέρας, παῖδρον, Κύριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μνημόνευε· καὶ μὴ θελήσης ἀμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ· καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ· πρόσεχε σεαυτῷ, παῖδρον, ἐν πάσι τοῖς ἔργοις σου· καὶ, Ο ΣΥ ΜΙΣΕΙΣ ΜΗΔΕΜΙ ΠΟΙΗΣΗΣ· συμβουλήν παρὰ παντὸς φρονίμου ζήτησον· καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει Κύριον τὸν Θεόν, ὅπως αἱ βουλαὶ σου εὐδοθῶσι· τὴν μητέρα σου τίμα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου». Μόνην δὲ περιουσίαν δέκα τάλαντα, ἅπερ εἶχε καταθέσει εἰς τὸν ἐν Ἐράγοις τῆς Μηδίας Γαβαθλ, αὐτῷ καταλιπὼν, ἐτελεύτησε πλήρης ἡμερῶν. (Τωβίτ Β'. 11—4. Δ'. 1—20).

§. 97. Βασίλειον τοῦ Ἰούδα.

Δύο τῶν φυλῶν ἢ τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Βενιαμὴν πισταὶ Ῥοβοὰμ τῷ υἱῷ Σαλωμών διαμείναντες τὸ τοῦ Ἰούδα βασίλειον ἄ-

πετέλου, ἔδραν τὴν Ἱερουσαλήμ ἔχοντες. Ὁ Ῥοβοάμ τὴν τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ βαδίσας ἔθυσεν εἰς τὰ εἰδῶλα· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τοῦ λαοῦ τὴν εἰς ἓνα Θεὸν λατρείαν καθαρὰν διετήρει· δι' ὃ καὶ οἱ ἐν τῷ τοῦ Ἰσραὴλ πάντες σχεδὸν ἐνταῦθα μετόφησαν· καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Ἱεροβοάμ ἀποβλήθentes ἱερεῖς. (Βασιλ. Γ'. ιβ'. 20. ιδ'. 21—31).

§. 98. Διάδοχοι τοῦ Ῥοβοάμ.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Ῥοβοάμ εἴκοσιν οἱ πλεῖστοι τοῦτον ἐμιμήσαντο· διότι τέσσαρες μόνον ὁ Ἀσά (γ'. τὴν τάξιν) καὶ ὁ Ἰωσαφάτ (δ'.) τὴν ἀληθεῆ λατρείαν ἐσπούδασαν νὰ ἀποκαταστήσωσιν· ὁ Ἐζεκίας (ιγ'.) ἐκρήμυσε τὰ εἰδῶλα καὶ ἠώρθωσεν αὐτήν· καὶ ὁ Ἰωσίας (ις'.) ἐπεδείξατο σέβας εἰς τὰς ἐπιτολάς τοῦ Θεοῦ. οἱ δὲ λοιποὶ δέκα καὶ ἕξ συνέμιζαν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λατρείᾳ τὰς τῶν εἰδῶλων. (Βασιλ. Γ'. ιε'—κβ'. Δ'. α.—κέ.)

§. 99. Προφῆται.

Προφῆται ἐν τῷ βασιλείῳ τούτῳ ὁ Ἰωὴλ, Ἡσαΐας, Μιχαίας, Ναούμ, Σοφονίας καὶ Ἀββακούμ προσφῆτευσαν· ὁ δὲ Ἱερεμίας, Ἀβδιού, Δανιὴλ καὶ Ἰεζεκιὴλ ἐν τῇ διασπορᾷ.

§. 100. Κατάλυσις τοῦ βασιλείου Ἰούδα.
(388 π. X.)

Μετὰ τέσσαρας σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας (388 ἔτη) ἀπὸ τῆς διακρίσεως καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα βασιλείον κατελύθη. Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλωνος κατὰ τοῦ τελευταίου βασιλέως τοῦ Ἰούδα Σεδεκίου ἐκστρατεύσας, τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπὶ δύο ἔτη στενωῶς ἐπολιόρκει· ἐπειδὴ δὲ λιμὸς ἠνάγκασε τὸν Σεδεκίαν νυκτὸς νὰ δραπέτευσῃ, συνελήφθη καὶ προσήχθη πρὸς τὸν Ναβουχοδονόσορ· ὅστις τοὺς μὲν υἱοὺς αὐτοῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔσφαξεν, αὐτὸν δὲ ἐξετύρωσε καὶ δέσμιον εἰς Βαβυλῶνα ἤγαγεν. (Βασιλ. Δ'. κέ. ιε'. 1—7).

§. 101. Πυρπόλησις τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ διασπορὰ τῶν Ἰουδαίων.

Ναβουζαρδάν ὁ στρατηγὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ μετὰ τὴν λεηλασίαν καταλύει τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ, πυρπολεῖ αὐτὴν καὶ τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς κιβωτοῦ. Τῶν δὲ κατοίκων, τοὺς μὲν εὐγενεῖς εἰς τὴν χώραν τῆς Βαβυλῶνος ἀπέκρησε, τοὺς δὲ γεωργοὺς αὐτόσε κατέλιπεν, ἄρχοντα αὐτῶν τὸν Γοθολίαν ἐν Μασσηρᾷ καταστήσας· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ ἐξ αἵματος βασιλικῆς Ἰσμαήλ, φοβηθέντες, ἀνέστη πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ἐν οἷς καὶ ὁ Προφήτης Ἱερεμίας, καὶ κατέφυγον εἰς Αἴγυπτον. Οὕτως ὁ θεοσεβὴς λαὸς διεσπάρη καὶ τὸ βασιλικὸν διάδημα ἐξέλιπε. (Βασιλ. Δ'. κέ. 8—27. πρβλ. Ἱερ. ν'. 7).

Ἐποχὴ δ'. (1)

(536 π. X.)

Ἡ τετάρτη ἐποχὴ ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦς Πέρσας κυριότητος τῶν Ἰουδαίων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦς Ἕλληνας.

§. 102. Κῦρος ὁ μέγας ἐλευθεροῖ τοὺς Ἰουδαίους.

Κῦρος ὁ μέγας τὸ βασίλειον τῆς Βαβυλῶνος ὑποταξάμενος ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Οἱ δὲ περὶ τὰς 42,360, πλὴν τῶν δούλων, τὸν Ζοροβάβελ ὁδηγόν ἔχοντες, μετὰ 70 ἐτῶν ἀπουσίαν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Παλαιστίνην (2)· τῷ δὲ ἐβδόμῳ μηνὶ εἰς Ἱερουσαλήμ συνελθόντες, ὠκοδόμησαν θυσιαστήριον, καὶ προσέφερον εὐχαριστηρίους

(1) Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐν ἣ ὁ Ἰουδαῖοι διετέλουσαν φέρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς κατακτητὰς αὐτῶν, τὸ ἀνώτατον θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν δικαστήριον αὐτοῖς ἦν τὸ μέγα Συνέδριον, συνιστάμενον ἐξ 72 συνδικαστῶν ὁμογενεῖς ἐκ τῶν Γραμματέων καὶ Πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἐξελέγοντο· Πρόεδρος δὲ τούτου ἦν ὁ κατὰ καιρὸν Ἀρχιερεὺς (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 15. 21—22. 112).

(2) Ἡ γῆ Χαγκαὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων καλεῖται Παλαιστίνη (πρβλ. Ἡερδ. Γ'. 5).

Θυσίας, τὴν ἑορτὴν « ἡ Σκηνοπηγία » ἐορτάσαντες. (Ἐσθρ. Α'. — Γ'. 1—6 πρβλ. Ἰερερμ. κέ. 41—2).

§. 103. Ἀνοικοδόμησις τοῦ Ναοῦ τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ δύο ἔτη ἤρξατο ὁ Ζοροβάβελ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ· ἀλλὰ μ' ὄλις τὸν θεμέλιον λίθον ἔθεντο, προσελθόντες οἱ Σαμαρεῖται εἶπον αὐτοῖς « οἰκοδομήσωμεν μεθ' ἡμῶν, ὅτι, ὡς ὑμεῖς, ἐκζητοῦμεν τῷ Θεῷ ὑμῶν· καὶ αὐτῷ ἡμεῖς θυσιάζομεν. » ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν παρεδέχθησαν αὐτοὺς ὡς μὴ ὀρθοδόξους, οἱ Σαμαρεῖται διέβαλλον αὐτοὺς πρὸς τὸν Ψευδοσμερδιν, ὅστις βασιλικῶ διατάγματι ἐκώλυσε τὰ τῆς οἰκοδομῆς. Τῷ δευτέρῳ ὅμως ἔτει τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Ἰστάσπους οἱ Ἰουδαῖοι πλήρη τὴν ἀδείαν λαθόντες, ἀνοικοδόμησαν μετὰ τέσσαρα ἔτη τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Σαλωμωντείου θέσει, οὐχὶ δὲ ὡς ἐκείνον πολυτελεῖ, καὶ τὸ Ἄδυτον τούτου ἦν κενόν· ἐγκαινίσαντες δὲ αὐτὸν, ἐώρτασαν τὸ Πάσχα. (Ἐσθρ. Γ'. 8—σι. πρβλ. Ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 96.)

§. 104. Οἱ Σαμαρεῖται οἰκοδομεῦσι Ναὸν ἐν Γαριζείν.

Οἱ Σαμαρεῖται ἀπελπισθέντες ὠκοδόμησαν τῇ ἀδείᾳ Δαρείου τοῦ Νόθου Ναὸν ἐν τῷ ὄρει Γαριζείν· Ἀρχιερέα δὲ τὸν παρὰ τοῦ Νεεμῖα ἀποβληθέντα ἱερέα Μανασσῆν προχειρισάμενοι, ἐλάτρευον τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεόν. Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἤρξατο μεταξὺ τούτων καὶ τῶν Ἰουδαίων φιλονεικία « τίς ὁ ἄρμοδιώτερος Ναὸς εἰς λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐν Γαριζείν, ἢ ὁ ἐν Ἱερουσαλήμ. » (Νεσμ. ιγ'. 28 πρβλ. Δευτερ. κζ'. 41—2. Ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 199—206).

§. 105. Ἀνέγερσις τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Νεεμίας ὁ οἰνογράφος τοῦ Βασιλέως Ἀρταξέρξου ἐξήγησατο τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐν διατάγμασι πρὸς

τοὺς ἐκεῖ ἐπάρχους. Οὗτος, ἐλθὼν καὶ εἰς ἕκαστον τῶν πλουσιωτέρων μέρους αὐτῶν τὴν οἰκοδόμησιν ἀνατιθεῖς, συνετέλεσε τὸ ἔργον, καὶ τὰ τῆς πόλεως ἐρρύθμισεν. Ἐδρας δὲ ὁ Ἱερεὺς ὡς αὐτῶς παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως δῶρα πολύτιμα καὶ ἀργύρια λαβῶν, ἤλθεν εἰς τὴν Ἱερὰν πόλιν ὅστις τὰ μὲν ἀφιερῶματα ἐν τῷ Ναῶ ἀνέθετο, τὰ δὲ καθήκοντα τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν ὠρίσατο. Προφῆται δὲ, Ζαχαρίας, Ἀγγαῖος καὶ ὁ ἔσχατος τούτων Μαλαχίας προσεφῆτευσαν. (Νεσμ. Α'—Ζ' πρβλ. Ἔσδρ. Ζ'. θ').

§. 106. Ἀποκατάστασις τῆς θείας λατρείας.

Μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἱερουσαλήμ, τῇ 24 τοῦ Α' μηνὸς συνεκάλεσεν ὁ Νεεμίας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἰουδαίους οἵτινες, ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν σάκκοις καὶ σποδῶ ἀγνισθέντες, ἐξηγόρευσαν τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἱερεὺς Ἔσδρας, ἐπὶ βήματος ξυλίνου ἀναβὰς, ἀνέγνω εἰς αὐτοὺς τὸν Νόμον· εἶτα Κύριον τὸν Θεὸν εὐλόγησεν· ὁ δὲ λαὸς ἀνεφώνησε τὸ «ἀμήν» (γένοιτο)· ἐπάραντες δὲ τὰς χειρὰς αὐτῶν ἔκυψαν καὶ προσεκύνησαν τῷ Κυρίῳ (Νεσμ. Η'—Θ').

§. 107. Αἱ Συναγωγαί.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν διαφόροις τῆς Παλαιστίνης τόποις ἐξω τῶν πόλεων ἐπὶ λόφων συνήθως ἢ παρὰ τοὺς ποταμοὺς οἰκοδομήθησαν Συναγωγαί· ὧν ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις εἶχεν οὕτω κατὰ Α. ἦν λάρναξ, ἐν ἣ τὰ ἱερὰ βιβλία ἐφυλάσσοντο· ἐν τῷ μέσῳ τὸ βῆμα τοῦ Ἀναγνώστου, καὶ περὶ αὐτὸ αἱ ἑδραὶ τῶν ἀκροατῶν. Ἐν ταύταις κατὰ Σάββατον οἱ Ἰουδαῖοι συνερχόμενοι, ἠκροῶντο τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ ἀναγνωσθέντος τῆς Π. Δ. εἰς γλῶσσαν Συροχαλδαϊκὴν. (Ἔβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 102—4).

§. 108. Ἡ Ἑσθῆρ τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ Ἰουδαίους σώζει.

Ἄμὲν ὁ πρωθυπουργὸς Ἀρταξέρξου τοῦ μακροχείρου τοὺς ἐν

τῇ διασπορᾷ Ἰουδαίους αὐτῶ διαβαλῶν, ἐξέδοτο διάταγμα δι' οὗ ἐν ὀρισμένη ἡμέρᾳ ἅπαντες κατεσφάζοντο. Ἐπιγνούς δὲ ὁ Μαρδοχαῖος τούτο ἀνήγγειλε πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἑσθῆρ' ἢ δὲ λέγει αὐτῶ «βαδίσας ἐκκλησιάσον τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐν Σούσοις, καὶ ρηστεύσατε ἐφ' ἡμέρας τρεῖς νύκτα καὶ ἡμέραν.» αὐτὴ δὲ σάκκον ἐνδυθεῖσα, οὕτω προσήνευτο «Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν, σὺ εἶ μόνος· βοήθησόν μοι τῇ μόρῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ βοηθόν, εἰμὴ σέ· εἰσάκουσον φωνῆς ἀπηλπισμένων, καὶ ῥύσαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν πονηρευομένων.» τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῶ βασιλεῖ παρέστη καὶ ἐπέτυχε πλήρους τῆς χάριτος· διότι τὸ μὲν Διάταγμα ἀνεκλήθη, ὁ δὲ διάβολος Ἀμάν ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἐφ' οὗ αὐτὸς ἐμελλε νὰ κρεμάσῃ τὸν Μαρδοχαῖον, ἐκρεμάσθη. (Ἑσθῆρ Γ'.—Η'.)

Ἐ π ο χ ῆ έ.
(332 π. X.)

Ἡ πέμπτη ἐποχὴ ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοὺς Ἑλληνας μέχρι τῆς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους δεσποτείας τῶν Ἰουδαίων.

§ 109. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας τὸ βασίλειον τῆς Περσίας καθελόμενος, καὶ τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ περιέλαβε. Τούτου δὲ ἀποθανόντος, ἡ Παλαιστίνη τὸ μὲν πρῶτον εἰς τοὺς Πτολεμαίους, βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, ὑπέκυψεν ὧν ὁ τοῦ Λάγου περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας Ἰουδαίων εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν. Ἐπὶ δὲ τοῦ διαδόχου τούτου Πτολεμαίου τοῦ Φιλadelphου τῶ 285 π. X. μετεφράσθη ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερέως Ἐλεάζερ ὁ Νόμος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Μετὰ ἑκτὸν δὲ ἔτη εἰς τοὺς τῆς Συρίας Σελευκίδας ὑπετάγη. (Μακκαβ. Α' ἀ. 1—9. Γ'. περὶ τῆς μεταφρ. πρὸβλ. Ἀντεπίκρισις Ν. Βάμβρα σελ. 52—61.).

§. 110. Ὁ ἐν Αἰγύπτῳ Ναὸς τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἕλληνισταὶ Ἰουδαῖοι ἐκοδόμησαν ἐν Αἰουτοπόλει τῆς Ἡλιουπόλεως Ναὸν τοῦ Θεοῦ, ὅμοιον κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ· ἐλειτούργουν δὲ ἐν αὐτῷ Ἰερεῖς καὶ Λευῖται ἐκ τῆς φυλῆς Λευὶ εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 196—8).

§. 111. Αἱ Αἱρέσεις.

Μετὰ τὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰσαγωγὴν εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἱ μᾶλλον πεπαιδευμένοι τούτων συνέστησαν θρησκευτικὰς αἱρέσεις, εἰς Ἑσσαίους, Σαδδουκαίους καὶ Φαρισαίους διακρινέντες. Οἱ μὲν Ἑσσαῖοι δὴλα δὴ, ἐν Αἰγύπτῳ μάλιστα, τὸν νομοθέτην Μωυσῆν ἐσέβοντο, τὰ συγγράμματα αὐτοῦ μελετῶντες· ἐφύλαττον δὲ τὸν ἐξῆς τριπλοῦν ἠθικὸν κανόνα, ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἔζων, ὡς περ οἱ Πυθαγόρειοι, ἐν αὐστηροτάτῃ ἐγκρατεῖα· ἐκ τούτων καὶ οἱ Θεραπευταί. Οἱ Σαδδουκαῖοι δὲν ἐπίστευον, ὡς οἱ Ἐπικούρειοι ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς· οἱ δὲ Φαρισαῖοι παρὰ τὸν Νόμον τοῦ Μωυσέως πολλὰς μικρολογίας ἐφεύρον, καὶ ἔζων, καθὼς οἱ Σοφισταί, ἐν ὑποκριαῖ· ἔσχον δὲ ἰσχὺν πολιτικὴν μεγάλην. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 179—96).

§. 112. Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανὴς τὴν Ἑλληνικὴν θρησκείαν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπιβάλλει.

Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανὴς, βασιλεὺς τῆς Συρίας, ἐξέδοτο Διάταγμα «εἶναι πάντας εἰς λαὸν ἕνα καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἕκαστον τὰ νόμιμα αὐτοῦ.» Ἀπέστειλε δὲ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἄρχοντα Φίλιππον τὸν Φρύγα· ὅστις, συνεργεία καὶ τῶν Ἀρχιερέων Ἰάσωνος καὶ Μενελάου, τὸν μὲν ἐν Ἱερουσαλήμ Ναὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, τὸν δὲ ἐν Γαριζεῖν εἰς τὸν τοῦ

Ξενίου μετωνόμασε' τὰ ἱερὰ βιβλία τοῦ Νόμου κατέκαιε (1), καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν βωμοὺς τῶν εἰδώλων ἰδρύσατο. Πρὸς πραγμάτων δὲ τῶν διαταχθέντων τὴν πόλιν Δαυὶδ ὠχύρωσε καὶ φρουρὰν ἐγκατέλιπε, φρουράρχον δὲ τὸν Ἀπολλώνιον. (Μακ. Α'. ἀ. 10—Β'. δ'. 13 ς'. 1—Δ'. δ'.)

§. 113. Ματταθίας ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

(167 π. Χ.)

Πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἀκριβεῖς τῶν πατρῶων νόμων καὶ ἐθίμων τηρηταί, οἷον Ἐλεάζαρ ὁ Γραμματεὺς καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὶ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἱερὰ θύματα τοῦ ζήλου αὐτῶν προσήνεχθησαν. Ματταθίας δὲ ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν πέντε αὐτοῦ υἱῶν, Ἰούδα, τοῦ ἐπικληθέντος Μακκαβαίου (σφύρας), Ἰωνάθαν, Σίμμωνος, Ἐλεάζαρ καὶ Ἰωάννου, τῆς Ἱερουσαλήμ δραπετεύσας, ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ Μωδεδεῖν· ἐνταῦθα τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διαρρήξας, καὶ σάκκον περιβαλόμενος, ἐθρήνηε λέγων «*Οἱμοὶ ἵνα τί ἐγεννήθην ἰδεῖν τὰ συντριμματα τοῦ λαοῦ μου· τὴν ἁγίαν πόλιν ἐν χειρὶ ἐχθρῶν· καὶ τὸ ἅγιασμα ἐν χειρὶ ἀλλοτρίων; ἵνα τί ἡμῖν ἔτι τὸ ζῆν*» (Μακκαβ. Β'. ς'. 18—ἧ. Α'. β' 1—14.)

§. 114. Ὁ Ματταθίας τῆς πίστεως ὑπερασπιστὴς κηρύττεται.

Τότε οἱ παρὰ τοῦ Ἀντιόχου ἐκεῖ ἐλθόντες, εἶπον τῷ Ματταθίᾳ «*ἄρχων, καὶ ἐνδοξος, καὶ μέγας εἶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· νῦν οὖν πρόσελθε πρῶτος, καὶ ποιήσον τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, καὶ ἔση τῶν φίλων αὐτοῦ.*» ὁ δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ ἀπεκρίθη, «*εἰ πάντα τὰ ἔθνη ἀκούσουσι τοῦ βασιλέως, ἀποστῆναι ἕκαστος ἀπὸ λατρείας πατέρων αὐτοῦ· ἀλλ' ἐγὼ, καὶ οἱ υἱοὶ μου, καὶ οἱ ἀδελφοὶ μου πορευσόμεθα ἐν Διαθήκῃ Πατέρων*

(1) Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης μόνον τὸν Νόμον (τὴν Πεντάτευχον) οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεγίνωσκον· μετὰ δὲ τὴν ἀπαγόρευσιν τὰ τῶν προφητῶν (Ἰησ. Ν. 18. πρβλ. Ἀγνεπικρ. Ν. Β. σελ. 59 ἐν σημ.).

ἡμῶν.» Καὶ ὡς ἐπαύσατο λαλῶν, προσῆλθεν ἀνὴρ Ἰουδαῖος θυμιάσαι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν εἰδώλων· ὁ δὲ Θεοσεβὴς ἱερεὺς ζήλω ταραχθεὶς, ἔδραμε καὶ κατέσφαξεν αὐτόν, καὶ τὸν βωμὸν καθείλεν· εἶτα πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν στραφεῖς εἶπε «Πᾶς ὁ ζηλῶν τῷ Νόμῳ, καὶ ἱστῶν διαθήκην, ἐξελεύσεται ὀπίσω μου.» καὶ ἔφυγε μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὄρη· πολλοὶ δὲ ἐμιμήσαντο τοῦτον. (Μακκαβ. Α'. β'. 15—30).

§ 115. Νίκη τοῦ Ματταθία καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Ἄρ' οὐ τὰ περὶ Ματταθίαν ἠγγέλθησαν ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐξήλθε στρατὸς πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ γενναῖος ἱερεὺς ἱκανοὺς περὶ ἑαυτὸν ἐκ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων καὶ Ἀσιδαίων (Σαμαρειτῶν) ἔχων, συνῆψε μάχην, καθ' ἣν οἱ τοῦ βασιλέως ἐτρόπήσαν εἰς φυγὴν· ὁ δὲ νικητὴς πάντας τοὺς ἐκεῖ βωμοὺς καθείλε, καὶ τὰ τοῦ Νόμου ἐφήρμωσε. Μέλλων δὲ ἐκ τοῦ γήρατος νὰ ἀποθάνῃ συνεκάλεσε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς «τέκνα, ζηλώσατε τῷ Νόμῳ· καὶ δότε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ὑπὲρ διαθήκης πατέρων ἡμῶν· μνήσθητε τῶν Πατέρων ἡμῶν, τὰ ἔργα, ἃ ἐποίησαν ἐν ταῖς γενεαῖς αὐτῶν· καὶ ἡμεῖς, τέκνα, ἰσχύετε, καὶ ἀνδρῶσεθε ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν· ὅτι ἐν αὐτῷ δοξασθήσεσθε.» ἀναδείξας δὲ τὸν μὲν Συμεὼν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας, τὸν δὲ Ἰούδαν ἀρχοντα στρατιᾶς, προσετέθη πρὸς τοὺς Πατέρας αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν Μωδσεῖν. (Μακκαβ. Α'. β'. 31—70).

§ 116. Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος τὴν Ἱερουσαλήμ κυριεύει.

Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν θαρρῶν ἀνεδέχθη τὸν ὑπὲρ πίστεως ἀγῶνα, τοῖς ὀλίγοις αὐτοῦ στρατιώταις εἰπὼν τάδε, «αὐτοὶ ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς ἐν πλῆθει ὕβρεων καὶ ἀνομιᾶς τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν νομίμων ἡμῶν· μὴ φοβηθῆτε τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἀλλὰ θαρ-

βείτε· ὅτι οὐκ ἐν πλῆθει δυνάμεως ἴσκη πολέμου ἐστίν, ἀλλὰ ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἰσχύς.» ἐπιπεσὼν δὲ μετὰ ἥρωικῆς ἀνδρίας κατὰ τοῦ Ἀπολλωνίου, Σήρωνος καὶ Γοργία, τῶν τοῦ Ἀντιόχου στρατηγῶν, καὶ κατὰ τρεῖς μάχας τροπικώσαντος αὐτούς, ἐγένετο κύριος τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς· (Μακκαβ. Α'. γ'.—δ'. 1—35.)

§. 117. Ἐγκαίνισις τοῦ Ναοῦ.

Ὁ Νικητὴς εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἰουδαίους συναγαγὼν λέγει αὐτοῖς· «ἰδοὺ συνετρίβησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀναβῶμεν καθαρῖσαι τὰ ἅγια καὶ ἐγκαίνισαι.» ἀνέβησαν δὲ εἰς τὸ ὄρος Σιών, καὶ, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐκόψαντο κοπετὸν μέγαν· ἐγκαίνισαντες δὲ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη, προσήνεγκον, μετὰ τριῶν ἐτῶν βεβήλωσιν, «θυσίαν σωτηρίου καὶ αἰδέσεως. Ἐπεσοῦν δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πρόσωπον καὶ προσεκύνησαν καὶ ἠυλόγησαν (εὐχαρίστησαν) τὸν Κύριον, τὸν εὐοδώσαντα αὐτοῖς.» (Μακκαβ. Α'. δ'. 36—58.)

§. 118. Ἡ ἑορτὴ τὰ ἐγκαίνια.

Εἰς μνήμην τῆς ἡμέρας ταύτης καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Μακκαβαίου ἡ ἑορτὴ «τὰ ἐγκαίνια» κατ' ἔτος ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας ἀπὸ τῆς 25 τοῦ θ'. μηνὸς Χασελεύ ἑορταζομένη. (Μακκαβ. Α'. δ'. 52. 59 πρβλ. Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 156).

§. 119. Θάνατος τοῦ Μακκαβαίου.

Δημήτριος ὁ τοῦ Σελεύκου, ἀντὶ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ εὐπάτορος, τῶν Σύρων βασιλεύσας, ἀποστέλλει κατὰ τοῦ Μακκαβαίου ἐν πολλῇ στρατιᾷ τὸν Βακχίδην. Ὁ Ἰούδας, εἰ καὶ ὀλίγους εἶχεν, ἀντιπαρετάχθη εἰπὼν «εἰ ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν, ἀποθάνωμεν ἐν ἀνδρίᾳ χάριν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν.» προσβλήθεις δὲ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἔπεσε μαχόμενος· καὶ οὕτως ὁ ἐνθερμος ὕ-

πέρασπιστής τῆς τε πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους ἐξέλιπεν. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀρθείς, ἐτάφη ἐν Μωδσείν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· πᾶς δὲ Ἰσραὴλ ἐκλαυσαν αὐτὸν πενθοῦντες καὶ λέγοντες· «πῶς ἔπεσε δυνατὸς ὁ σώζων τὸν Ἰσραὴλ; (Μακκ. Α'. θ'. 1—13).

§. 120. Διάδοχοι τοῦ Μακκαβαίου.

Διάδοχοι τοῦ Μακκαβαίου οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰωνάθαν καὶ Σίμων ἀνεδείχθησαν· τούτους δὲ διεδέχθησαν, ὁ τοῦ Σίμωνος, ὁ Ὑγκανός, Ἀριστόβουλος ὁ τοῦ Ἰωάννου, ὃς καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἔλαβε, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τελευταῖος εἶχε δύο υἱοὺς, τὸν Ὑγκανὸν καὶ Ἀριστόβουλον Β', τὸν μὲν Ἀρχιερέα, τὸν δὲ Βασιλέα κατέστησεν. (Μακκ. Α'. θ'. 27—ις'. πρὸς. ἔβρ. Ἀρχ. σελ. 15—).

Ἐ π ο χ ῆ ς'.

(63 π. X.)

Ἡ δὲ ἕκτη ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τυραννίας τῶν Ἑβραίων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Τίτου διασπορᾶς τούτων.

§. 121. Οἱ Ἑβραῖοι ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

Ὑγκανός ὁ Β'. θέλων νὰ ἀποβάλλῃ τοῦ θρόνου Ἀριστόβουλον Β'. τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐκστρατεύει κατ' αὐτοῦ καὶ πολιορκεῖ τοῦτον ἐν τῇ Ἱερουσαλῆμ. Ἀλλὰ τότε Πομπήιος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, ἐν Συρίᾳ διαμένων, πρὸς διάλυσιν τοῦ πράγματος ἐπιστάς, κυριεύει τὴν Ἱερουσαλῆμ, νόμους Ῥωμαϊκοὺς εἰς τοὺς Ἑβραίους τίθησι, τὸν Ἀριστόβουλον αἰχμάλωτον εἰς Ῥώμην ἀνάγει, τὸν δὲ Ὑγκανὸν ἀρχιερέα καὶ ἀρχοντα τοῦ λαοῦ ἀναδείκνυσι· καὶ οὕτως ἡ Παλαιστίνη ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ κατέστη. (ἔβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 16—7).

§. 122. Ἡρώδης ὁ μέγας. (1)

Τοῦ Ὑρκανοῦ Β΄. ὑπὸ τῶν Πάρθων ἀπαχθέντος εἰς Βαβυλῶνα, βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, τῆ τοῦ Ἀντωνίου συνεργείᾳ, τῷ 39 π. Χ. Ἡρώδης ὁ μέγας, υἱὸς Ἀντιπάτρου τοῦ Ἰδομαίου, ἀνηγορεύθη καὶ οὕτω μετὰ 128 ἐτῶν κυβέρνησιν τῆς γενεᾶς τῶν Ἀσαμωναίων, ἡ δυναστεία τῶν Ἰουδαίων ἐξέλιπεν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου **ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ Ο ΣΩΤΗΡ** ἐγεννήθη. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 17 πρὸς βλ. Εὐαγγ. Κήρυκ. ἐτ. ια. σελ. 508—24).

---

(1) Ἡρώδης ὁ μέγας πρὸς καλλώπισιν τῆς Ἱερουσαλὴμ φιλοτιμούμενος, ἀνεκαίνισε καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ Ναὸν κατὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν Ἑλλήνων. τὸ ἰε. ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤρξατο ἡ οἰκοδομὴ καὶ ὁ μὲν Ναὸς μετὰ ἔν καὶ ἡμῖσι ἔτος, αἱ δὲ στοαὶ μετὰ ὀκτώ μ' ὅλις ᾠκοδομήθησαν. Ἄπας δὲ ὁ περίβολος περιεῖχε τεσσαρῶν σταδίων περιφέρειαν· ἐν μὲν τῷ ἐξωτάτῳ τόπῳ (πρώτῳ ἱερῷ) διπλαῖ καὶ τριπλαῖ στοαί, ἐν αἷς καὶ ἡ Σαλωμών ὑπῆρχον· 14 δὲ βαθμίδες ἀνέφερον εἰς ἕτερον περίβολον (δεύτερον ἱερὸν), ἐν ᾧ αἱ αὐλαί· ἐντεῦθεν δὲ ἐν 15 βαθμίσις ἀνέβαινέ τις εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν, ἔνθα ὁ Ναός· ἑκατὸν μὲν πήχεων τὸ μήκος, πλάτος καὶ ὕψος ἔμπροσθεν, τεσσαράκοντα δὲ στενότερος ὕπισθεν. (Ἑβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 98—102.)

Τ Ε Λ Ο Σ.

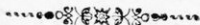

ΝΕΑ ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου.»
Ἰω. Η΄. 12.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β.

ΝΕΑ ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Μ ΝΕΑ Ἱερὰ Ἱστορία ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων (1), τοῦ κατὰ Ματθαῖον, Μάρκον, Λουκᾶν καὶ Ἰωάννην ἐν συνόψει ἐξαχθεῖσα, ἱστορεῖ τὰ τῆς σαρκώσεως, γεννήσεως, βαπτίσεως, διδασκαλίας, τῶν παθῶν, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· περιέχει δὲ μίαν Περίοδον, τὴν τρίτην.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'.

Ἡ τρίτη Περίοδος ἀρχεται ἀπὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἀναλήψεως· ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς δύο ἐποχάς.

Ἐ π ο χ ῆ ἄ.

Ἡ πρώτη ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς δημοσίας διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§. 1. Ἡ σάρκωσις τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἀπεστάλη ὁ Ἄγγελος

---

(1) Ἡ λέξις εὐαγγέλιον δηλοῦν χαρμόσυνον ἀγγελίαν περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γαβριήλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν πόλιν τῆς Γαλιλαίας (1) Ναζαρετ πρὸς Παρθένον Μαρίαν, εἰπὼν αὐτῇ «χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.» ἡ δὲ διεταράχθη, διαλογιζομένη ποταπὸς εἶναι ὁ ἀσπασμὸς οὗτος· ἀλλ' ὁ ἄγγελος ἐνεθάρρυνεν αὐτὴν λέγων «μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ, συλληψήσῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν (Σωτῆρα)». Εἶπε δὲ ἡ Μαρία «πῶς ἔσται μοι τοῦτο;» ὁ δὲ ἀπεκρίθη «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί· δι' οὗ, καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα» (πᾶσα βούλησις). εἰς ταῦτα ἡ ἄμωμος Μαρία συγκατιθεῖσα εἶπεν «ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου»· καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος. (Λουκ. Α'. 26—38. πρὸς Ματθ. Α'. 18—23).

§. 2 Ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ. (2)

Ὀκταυριανὸς Αὐγούστος Καῖσαρ τῆς Ῥώμης ἐξέδοτο Διάταγμα νὰ καταγραφῇ καὶ ἡ Παλαιστίνη· ὅθεν ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη λοιπὸν καὶ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν Βηθ-λεὲμ τῆς Ἰουδαίας (διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ), ἀπογράψασθαι σὺν τῇ Παρθένῳ Μαρίᾳ, τῇ μεμνησθευμένη αὐτῶ· ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν· καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἀνέκλιεν αὐτὸν ἐν τῇ γάτρῃ· διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. (Λουκ. Β'. 1—20).

(1) Ἡ Παλαιστίνη ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων διγρεῖτο εἰς Ἰουδαίαν, Σαμαρείαν καὶ Γαλιλαίαν (ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 7).

(2) Ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ 750 ἀπὸ Ῥώμης ἐγένετο· ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ κηρύγματος περὶ τὸ τέλος τοῦ 780, καὶ ἡ σταύρωσις αὐτοῦ τὸν δ' ἡμῶν τοῦ 783. (πρὸς. εὐαγ. σύνοψις Κ. Τισσανδρόφ Δειψ. 1864 σελ. 16—9).

§. 3. Η παιδική ηλικία τοῦ Ἰησοῦ.

Οἱ νομιζόμενοι γονεῖς τοῦ Ἰησοῦ «ὡς ἐτέλεισαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ. Τὸ δὲ παιδίον ἠΐσαρε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.» (Λουκ. Β'. 21 — 40 Γ'. 23 Μκθ. Α'. 25. Β'. 1—23 πρὸλ. Λευι. ιβ'. 3. 6—8).

§. 4. Η θεία καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ.

Δωδεκαέτης γενόμενος ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη μετὰ τῶν νομιζόμενων γονέων αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ. τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα. Ἐλθῶν δὲ ὁ παῖς, ἐν τῷ ἱερῷ ἐκλήζετο ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, ἀκούων καὶ ἐπερωτῶν αὐτούς· «ἐξίστατο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ οἱ γονεῖς, ἐζήτουν αὐτόν, λέγει αὐτοῖς «οὐκ ἤδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς μου (τοῦ Θεοῦ) δεῖ εἶναί με » καταθῆς ὅμως μετ' αὐτῶν εἰς Ναζαρέτ, «ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς, προκόπτων σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώποις.» (Λουκ. Β'. 41—52).

§. 5. Ἰωάννης ὁ Προδρόμος.

Ἐν ἔτει πέντε καὶ δεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος τῆς Ῥώμης ἦλθεν Ἰωάννης ὁ Προδρόμος ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας παρὰ τὴν θέσιν Βηθ-σαρά (τόπον διαθήσεως) τοῦ Ἰορδάνου, βαπτίζων βίπτισμα μετάνοίας εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν. «Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστὸς, ἀπεκρίνατο ἅπασι, λέγων «ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου· αὐτὸς βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ» (τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ). Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν (νουθετῶν), εὐηγγελίζετο τὸν

λαόν. (Λουκ. Γ'. 1—18 Ἰω. Α'. 19—28· Ματθ. Γ'. 1—12· Μάρκ. Α'. 1—8. πρβλ. Ἰω. Δ'. 2.)

§. 6. Ἡ βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ.

Τότε παραγίνεται καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ, εὐθὺς ἅμα ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδεν (ὁ Ἰωάννης) τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν «*Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός· ἐν ᾧ εὐδόκησα.*» ἦν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος. (Ματθ. Γ'. 13—7. Μαρκ. Α'. 9—11. Λουκ. Γ'. 21—3).

§. 7. Παρασκευάσις εἰς τὸν δημόσιον βίον.

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰεριχώ, ἵνα προτομασθῆ εἰς ὃν ἐπεχείρησε μέγαν ἀγῶνα, (να διδάξῃ τὴν ἀλήθειαν). Νηστεύσας (1) δὲ ἡμέρας καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, κατέβηλε τὸν πειράζοντα. (Ματθ. Δ'. 1—11. Μαρκ. Α'. 12—3. Λουκ. Δ'. 1—13).

§. 8. Ὁ Ἰωάννης κηρύττει τὸν Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἐν ᾧ πάλιν ἐκ τῆς ἐρήμου ἐπανήρχετο ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Ἰορδάνην, λέγει ὁ Ἰωάννης τοῖς περὶ αὐτόν «*ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· κἀγὼ οὐκ ἤδεις αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἀγίῳ· κἀγὼ εὐόρακα (ταῦτα), καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*» (Ἰω. Α'. 29—34).

(1) Ἡ λέξις νηστεία (νη-εσθίεν) σημαίνει ἀπαχὴν πάσης βρώσεως καὶ πόσεως· «καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις» Λουκ. Δ'. 2.

Ἐπιτομή β'.

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσίας διδασκαλίας μέχρι τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§. 9 Ὁ Ἰησοῦς κηρύττει δημοσίᾳ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Δύο τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης (ὁ Ζεβεδαίου) ἀκούσαντες τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Μετὰ τούτων ἐξῆλθεν ὁ θεῖος διδάσκαλος εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγων «πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία (διδασκαλία) τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε, καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.» ἔνεκα δὲ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, «ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ,» καὶ τῶν ὑπερφυσικῶν θαυμάτων προσεκτήσατο μεγίστην φήμην πανταχοῦ. (Ἰω. Α'. 35—7. Μαρκ. Α'. 14—5 Ματθ. Δ'. 12. 7. Λουκ. Δ'. 14. 32.

§. 10. Ὁ Ἰησοῦς διδάσκει ἐν Ναζαρέτ.

Ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Ναζαρέτ «οὗ ἦν τεθραμμένος», εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι· ἐπεδόθη δ' αὐτῷ βιβλίον Ἠσαΐου τοῦ Προφήτου, τὸ ὁποῖον ἀναπτύξας (ἐκτυλίξας), ἀνέγνωσε τάδε «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὗ ἔνεκεν ἔχρισέ με (ὅθεν καλεῖται ΧΡΙΣΤΟΣ)· εὐαγγελίσσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλέ με. . κηρύττειν ἐνιαυτὸν (καιρὸν) Κυρίου δεκτόν». πτύξας δὲ τὸ βιβλίον ἤρξατο λέγειν τοῖς ἐν τῇ συναγωγῇ, «σήμερον πεπλήρωται ἡ Γραφὴ αὕτη»· καὶ πάντες μὲν ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐσκανδαλίζοντο δὲ, λέγοντες «οὗχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς; ἀμὴν (βέβαια) λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.» καὶ καταλιπὼν τὴν Να-

ζαρέτ, κατήλθεν εἰς Καπερ-ναοῦμ (κῶμην τοῦ Ναοῦμ) (Λουκ. Β'. 16—31. Ματθ. Δ'. 13).

§. 11. Ὁ Ι. Χ. ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ἐκ τῆς Καπερναοῦμ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸ Πάσχα εἰς Ἱερουσαλήμ· ἰδὼν δὲ τὴν ἀσέβειαν τῶν Ἰουδαίων ἐξέβαλε τοῦ ἀ. ἱεροῦ τοὺς πωλοῦντας βόας, πρόβατα καὶ περιστερὰς, λέγων «ἄρατε τούτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου.» ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι εἶπον αὐτῷ, «τί σημεῖον δεῖκνυεῖς ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεκρίθη «λύσατε τὸν Ναὸν τούτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.» ἐνοῶν τὸν θάνατον καὶ τὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνάστασιν αὐτοῦ· πολλοὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν αὐτῷ· ἐν οἷς καὶ Νικόδημος, ὁ ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων, ἐλθὼν νυκτὸς καὶ κατηχηθεὶς, μυστικὸς αὐτοῦ μαθητὴς ἐγένετο. (Ἰω. Β'. 13—Γ'. 4—21. (πρὸς λ. Λουκ. ιθ'. 55—6. Μαρκ. ια. 15—8. Ματθ. κα. 12—4) Ἰω. Θ'. 22).

§. 12. Ὁ Ι. Χ. ὀρίζει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν.

Ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπανήρχετο διὰ τῆς Σαμαρείας εἰς Γαλιλαίαν, ἦλθεν εἰς τὴν παρὰ τὴν πόλιν Σιχάρ (Συχέμ) πηγὴν τοῦ Ἰακώβ νὰ ἀναπαυθῆ. Ἐρχεται γυνὴ Σαμαρεῖτις ἀντλήσαι ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Χριστὸς «εἰ ἤδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν· σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄρ σοι ὕδωρ ζῶν» (τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ἐνοῶν). Ἡ δὲ γυνὴ στρέψασα τὸν λόγον εἰς τὴν μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν θρησκευτικὴν διαφορὰν, λέγει αὐτῷ «οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει (τῷ Γαριζεῖν) προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.» ὁ δὲ λέγει αὐτῇ «Γύναι, πιστέυσόν μοι, ὅτι ἐρχεται ὥρα, ὅτε, οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσο-

Ἰούμοις προσκυνήσετε τῷ Πατρὶ· καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· διότι, « Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. » λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ « οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. » ΕΓΩ ΕΙΜΙ, ὁ λαλῶν σοι» προσέθετο ὁ θεὸς Σωτὴρ· καὶ ἡ μὲν γυνὴ πιστεύσασα ἀπῆλθεν· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον αὐτῷ φαγεῖν· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο « ἐμὸν βρωμᾶ ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψατός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. » ἐντεῦθεν δὲ ἔφθασεν εἰς Καπερναοῦμ. (Ιω. Δ'. 3—43 πρὸς Παλ. Ι. Ἰσορ. σελ. 39 §. 104—).

§. 13. Ἐκλογή τῶν 12 Ἀποστόλων.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀναβὰς ὁ θεὸς διδάσκαλος εἰς τὸ πρὸς τὴν Καπερναοῦμ ὄρος, « ἦν διαρυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ. Τῷ δὲ πρωὶ ἐξελέξατο τοὺς δώδεκα αὐτοῦ Ἀποστόλους· Ἀνδρέαν, Πέτρον, Ἰάκωβον (τὸν μέγαν) καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον, Βαρθολομαῖον, Ματθαῖον, Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου (τὸν μικρὸν), Σίμωνα τὸν ζηλωτὴν, Ἰούδαν τοῦ Ἰκκώβου καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην πρὸς οὓς ὑπέμνησε τάδε « ΥΜΕΙΣ ΕΣΤΕ ΤΟ ΦΩΣ » (οἱ διδάσκαλοι) ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς (ἡ διδασκαλία) ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » (Λουκ. 5'. 13—6. Μκτθ. 6. 14—6. 1'. 2—4).

§. 14. Ἡ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐμίλια.

Καταβὰς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἔστη ἐν τόπῳ πεδινῷ, καὶ ὠμίλησε πρὸς τὸ πλῆθος τάδε·

« Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι (οἱ μετριοφρονεῖς)· ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες· ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται·
(παρηγορηθήσονται).

Μακάριοι οἱ πραεῖς· ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν·

Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην
(ἐνεκα τῆς δικ.) ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁ-
ψονται.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί· ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται·

Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἐνεκεν δικαιοσύνης· ὅτι αὐτῶν
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Μακάριοι ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ
εἴπωσι πᾶρ πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἐνεκεν ἐμοῦ.

Ἐπίλογος.

Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς
οὐρανοῖς». (ἔσται) (1) (Λουκ. ζ'. 17—23. Ματθ. έ. 2—12)

§. 15. Ἡ ἀναπλήρωσις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ, ὅτι
ἡ διδασκαλία αὐτοῦ οὐ καταργήσει τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, οὐδὲ
τοὺς Προφῆτας, ἀλλ' ἀναπληρώσει τὰς ἐλλείψεις τούτων· ὀρ-
θώτερον καὶ ἀκριβέστερον τῶν Φαρισαίων ταῦτα ἐρμηνεύων, ἔ-
λεγε, «μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν Νόμον, ἢ τοὺς
Προφῆτας· οὐ γὰρ, ἀλλὰ πληρῶσαι.» (τὰ ἐλλείποντα). Διεγρά-
ψατο δὲ κατὰ διαφόρους περιστάσεις τὰς ἐξῆς ἠθικὰς ἀρετὰς·
(Ματθ. έ. 17.)

§. 16. Τὴν ἀληθῆ ἀγάπην.

Πρῶτον μὲν οὐ μόνον τὴν κατὰ τοῦ πλησίον (παντὸς ἀν-

(1) Τοῖς γνομικαῖς τούτοις διέγραψεν (ἐκάνεισεν) ὁ θεῖος διδάσκαλος τὴν
ἀληθῆ εἰκόνα τῆς κατὰ ἄνθρωπον ἀγιότητος.

θρώπου) ὄργην, τὴν ἔμμεσον αἰτίαν τοῦ φόνου, ἀπαγορεύει «οὐ φορεύσεις» κελεύει ὁ Νόμος· «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ (ἄνευ λόγου), ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει»· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀγάπην ἐπιβάλλει «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου», ἐρέθη ὑπὸ τῶν Φαρισαίων· «Ἐγὼ δὲ λέγω ἡμῖν. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· κυλιῶς ποιεῖτε (εὐεργετεῖτε) τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν Ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. προσθεῖς «ἐὰν γὰρ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; (Ματθ. ἐ. 21—2. 43—8. Λουκ. ζ'. 27—8. 32).

§. 17. Τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης.

Δεύτερον διδάσκει ὁ θεῖος Σωτὴρ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ νὰ ἀπορεύσῃσι τὰς ματαίας τῶν Φαρισαίων ἐπιδείξεις εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς· «ὅταν ποιῆς ἐλεημοσύνην μὴ σαλλίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων». Καὶ ἐπιβάλλει λήθην τῶν ἀγαθοεργιῶν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πράττοντα· «Σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἢ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου (ὁ Θεὸς) ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.» (Ματθ. ζ'. 2—4).

§. 18. Τὴν εὐπρόσδεκτον προσευχὴν.

Τὴν αὐτὴν ὡς αὐτως ἔλλειψιν πάσης ματαιοδοξίας, ἰουδαῖοῦ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐν τῇ προσευχῇ «ὅταν προσεύχῃ, ἅψ ἔση ὥσπερ οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσι (συνειθίζουσιν) τὰς Συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γαρίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες.

προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις.» καὶ ὑποδεικνύει τὸν τρόπον «σὺ δὲ, ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου (δωματίον τῆς οἰκίας καθιερωμένον εἰς λατρείαν τοῦ Θεοῦ), καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ Πατρὶ σου, τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ.» ἴδιον τύπον προσευχῆς ὀρίσας «προσευχόμενοι δὲ μὴ βατολογήσητε (πολυλογήσητε): οὕτω προσεύχεσθε ὑμεῖς· ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ . . . ἥτις διὰ τοῦτο Κυριακὴ προσευχὴ καλεῖται (Ματθ. γ'. 5—15. Λουκ. ια'. 2—4).

§. 19. Τὴν ἀνοπόκριτον νηστείαν.

Ὡς αὐτως ἐλέγχει ὁ Σωτὴρ τὴν ὑποκριτικὴν νηστείαν «ὅταν νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὡσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποὶ ἀφανίζουσι (δὲν καλλωπίζουσι) γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες.» καὶ ἐπιβάλλει τὴν μετ' ἰλαρότητος καὶ ἀνευ ὑποκρίσεως νηστείαν «Σὺ δὲ νηστεύων, ἀλείψαι σου τὴν κεφαλὴν (μύρω), καὶ τὸ πρόσωπόν σου ρίψαι ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ.» (Ματθ. γ'. 46—8).

§. 20. Τὴν ἀνθρωποπειρῆ μέρμαν.

Ἐνταῦθα διδάσκει ὁ Χριστὸς τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ νὰ μὴ προσκολλῶνται ὅλως εἰς τὰ γήινα περιφρονοῦντες τὴν θείαν Πρόνοιαν «μὴ μεμινᾶτε τῇ ψυχῇ (ζωῇ) ὑμῶν, τί φάγετε, καὶ τί πίνετε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. ἐμβλέψατε εἰς τὰ πτεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· ἢ καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐθάρι οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ κήθει. Εἰ οὖν τὸν χόρτον ὁ Θεὸς οὕτως μαγεύνησιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς; οἶδε γὰρ ὅτι κηρύσσετε τρυφῶν ἀπάντων.» καὶ ἐπιβάλλει αὐταῖς «ζητεῖτε

πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐ-
τοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.» δὲν καταδικάζει
ἑμῶς καὶ τὰς ἐλλόγους φροντίδας πρὸς ἰδίαν ἡμῶν αὐτῶν συν-
τήρησιν (Ματθ. 5'. 25—34. Λουκ. 16'. 22—31. πρβλ.
(Γεν. 1'. 49).

§. 21. Πῶς δεῖ τὸν χριστιανὸν φέρεσθαι πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐπ' ἕτης δικηγράφει ὁ θεῖος διδάσκαλος πῶς πρέπει ἕκαστος
τῶν χριστιανῶν νὰ φέρεται πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων
«καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι· καὶ ὑμεῖς ποι-
εῖτε, αὐτοῖς ὁμοίως.» Πρὸςθεῖς, τοῦτό ἐστὶν ἡ βῆσις τῆς διδα-
σκαλίας τοῦ Μωυσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν «οὗτος γάρ
ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.» (Λουκ. 5'. 31. Ματθ. 23'. 12
πρβλ. Γωβίτ Δ'. 15).

§. 22. Ἀποστολὴ τῶν Ἀποστόλων εἰς τὸ κήρυγμα.

Ἐν ᾧ ὁ θεῖος Σωτὴρ περιήρχετο τὰς περὶ τὴν Καπερναοῦμ
πόλεις τῆς Γαλιλαίας, ἀποστέλλει τοὺς δώδεκα καὶ τοὺς ἑβδο-
μήκοντα αὐτοῦ ἀποστόλους ἀνά δύο εἰς τὸ κήρυγμα εἰπὼν αὐ-
τοῖς· «Πορευόμενοι κηρύσσετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασι-
λεῖα τῶν οὐρανῶν. ὁ δὲ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ
ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὅς γὰρ ἐὰν πο-
τίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὄνοματί μου, ὅτι Χριστοῦ
ἐστε· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσει τὸν μισθὸν αὐτοῦ.»
(Ματ. 10'. 7. 40—Λου. 9'. 1—6. 1. Μαρ. 5'. 7—13 Θ'. 41).

§. 23. Ὁ Ι. Χ. ἐμολογεῖ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν τῶν προφητῶν ἀνώτατον.

Ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διέμενον ἐν τῇ πόλει Ναὶν, ἀποστέλλει ὁ
Ἰωάννης, ὃν ἐν τῇ φυλακῇ παρὰ τὸ φρούριον Μαχαιροῦς, δύο τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἵνα βεβαιωθῶσιν, ἐπειδὴ ἀμφέβαλ-
λον, ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Μεσσίας. Παρεγενό-
μενοι δὲ ἡρώτων αὐτόν «σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προς-

δοκῶμεν; ὁ δὲ, πολλοὺς πρῶτον ἀσθενεῖς θεραπεύσας, ἀπεκρίθη «πορευθέντες, ἀπαγγέλλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι· νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.» προσθεὶς ὡς καρδιογνώστης, «καὶ μακάριός ἐστιν, ὅς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῆ ἐν ἐμοί.» ἀπελθόντων δὲ αὐτῶν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν πρὸς τὸν λαὸν περὶ Ἰωάννου, «τί ἐξήλθετε ἰδεῖν Προφήτην; καὶ λέγῶ ὑμῖν· καὶ περισσότερον Προφήτου· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγγίγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.» (Ματθ. ια. 2—11. Λουκ. Γ'. 19—20. Ζ'. 11: 18—28).

§. 24. Ἡ ἴασις τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ παραλύτου.

Ἐντεῦθεν ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ δεύτερον εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· ἰδὼν δὲ ἐν τῇ Κολυμβήθρα Βηθ-εσδὰ (τόπῳ ἐλέους), τῇ παρὰ τὴν προβατικὴν Πύλῃν (1), παράλυτόν τινα, τῷ λόγῳ ἴασατο αὐτὸν ἐν σάββατῳ. Μετὰ ταῦτα εὐρών αὐτὸν ἐν τῷ Ἱερῷ, λέγει αὐτῷ «ἴδε, ὑγιής γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν τί σοι γένηται.» πρὸς δὲ τοὺς Ἰουδαίους «ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καγὼ ἐργάζομαι.» διὰ τοῦτο ἐδίωκον αὐτόν, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν. (Ἰω. ε. 1—19).

§. 25. Ὁ Ἰ. Χ. λύει τὴν Φαρισαϊκὴν δεσποδιστικὴν.

Ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπανερχόμενος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἔτυχε κατὰ τὸ δευτερόπρωτον (2) σάββατον δια-

(1) Περί τῶν Πυλῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ πρὸβλ. ἔβρ. Ἄρχ. Κ. σελ. 316—7.

(2) Δευτερόπρωτον σάββατον ἐκαλεῖτο τὸ μετὰ τὴν ε'. ἡμέραν τοῦ Πάσχα πρῶτον σάββατον· οὕτως ἡριθμοῦντο ἑπτὰ, ἢ δὲ ἐπομένη ἦν ἡ Πεντηκοστή. (ἔβρ. Ἄρχ. Κ. Κ. σελ. 133).

Επίνοιον διὰ τῶν σπορίμων, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔτιλλον στάχυναι καὶ ἤσθιον· οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες τοῦτο ἔλεγον τῷ Ἰησοῦ, «ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν, ὃ οὐκ ἐξεστὶ ποιεῖν ἐν σαββάτῳ»· ὃ δὲ ἀπεκρίθη «τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο· οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. (Ματθ. ιβ'. 1—8. Μαρκ. Β'. 23—8. Λουκ. ς'. 1—5).

§. 26. Ὁ Ι. Χ. ἀποδεικνύει· ὅτι ἐν οἰαδήποτε ἡμέρᾳ ἢ τῶν ἀσθενῶν ἴασις συγχωρεῖται.

Ἐπανελθὼν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς Καπερναοῦμ, εἰσῆλθεν ἐν Σαββάτῳ εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐδίδασκεν· ἦν δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπος τὴν δεξιάν χεῖρα ἔχων ξηράν. Οἱ Φαρισαῖοι εἰδότες, ὅτι θεραπεύσει τούτον, ἐπρώτησαν αὐτὸν, «ἐξεστὶ τοῖς σαββάσι θεραπεύειν; ὃ δὲ θεάνθρωπος κατέστησεν αὐτοὺς ἀναπολογίτους τῷ ἐξῆς διλήμματα, «τί ἐξεστὶ τοῖς σαββάσι ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; οἱ δὲ ἐσιώπων. Ἴνα δὲ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἴασις τῶν ἀσθενῶν ἐν οἰαδήποτε ἡμέρᾳ συγχωρεῖται, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ «ἔγειραι· στήθι εἰς τὸ μέσον· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου» καὶ ἀποκατέστη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιής, ὡς ἡ ἄλλη. (Μαρκ. Β'. 1. Γ'. 4—5. Λουκ. ς'. 6—10. Ματθ. ιβ'. 9—13).

§. 27. Ἡ ἐν παραβολαῖς (1) ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἔρχεται παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ (Χενερῆθ) (2) καὶ, ἐπιβάς πλοίου, ἐδίδασκε,

(1) Παραβολὴ λέγεται διήγησις ἐκ γνωστοῦ πεπλασμένη, ἥτις ἐφαρμόζεται εἰς ἄλλο ἄγνωστον. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ λόγου μετεχειρίζετο ὁ θεὸς διδάσκαλος ὁμιλῶν πρὸς τὸν λαὸν εἰς ἐνόησιν τῶν λεγομένων· «τοιαύταις δὲ παραβολαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.» (ἐννοεῖν) Μαρκ. Δ'. 33.)

(2) Ἡ λίμνη αὕτη καὶ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας ἢ τῆς Τιβεριάδος ἐν τῇ Κ. Δ. καλεῖται. (Ματθ. Δ'. 18. Ἰω. ς'. 1).

τῶν ἀκροατῶν περὶ τὰς ὄχθας ἰσταμένων, ἐν παραβολαῖς· «ἐξῆλ-
θεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ
σπείρειν αὐτὸν, ὃ (μέρος) μὲν, ἔπυσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κα-
τεπατήθη· ὃ δὲ, ἐπὶ τὴν πέτραν (πετρῶδη γῆν), καὶ, φρεν,
ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα (ὕγρασίαν)· ἕτερον ἐν μέσῳ
τῶν ἀκαρθῶν, καὶ συμφυσῆσαι αὐτὸ ἀκαρθαί, ἀπέπνιξαν αὐτό·
καὶ ἄλλο ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν (γόνιμον), καὶ ἐποίησε
καρπὸν ἑκατοταπλασίονα.» Πρὸς ταύτην δὲ τὴν τῶν ζιζα-
νίων (τῆς εἵρας), καὶ τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ προσθεῖς, ἐ-
φώνει, λέγων «ὃ ἔρω ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω.» (Ματθ. ιγ'.
1—30. 36—44. Μαρκ. Δ'. 1—20. Λουκ. Η'. 4—15).

§. 28. Διατί ὁ Ι. Χ. ἐν παραβολαῖς ἐλάλει τῷ ὄχλῳ.

Παυσαμένου τοῦ Ἰησοῦ, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτησαν αὐτὸν
κατ' ἰδίαν, «διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς τῷ ὄχλῳ; ὃ δὲ
ἀπεκρίθη, «Ἔμῃν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνε-
ται· διότι, βλέποντες, οὐ βλέπουσι· καὶ, ἀκούοντες, οὐ συνι-
οῦσι» (Ματθ. ιγ'. 10—3 Μαρκ. Δ'. 10—2).

§. 29. Ὁ Ι. Χ. ὑποχωρεῖ εἰς τὴν βίαν.

Ἡρώδης Ἀντίπας, τετράρχης τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὴν ἄ-
δικον σφαγὴν τοῦ Ἰωάννου, ἀκούσας τὰ περὶ Ἰησοῦ ἐζήτηε ἰ-
δεῖν αὐτόν· ὃ δὲ μαθὼν τοῦτο ὑπεχώρησε μετὰ τῶν δώδεκα
αὐτοῦ Ἀποστόλων κατ' ἰδίαν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Βηθ-σαῖδα (1).
ὁ ἄκακος λαὸς μαθὼν τὸν τόπον τῆς ὑποχωρήσεως συνέ-

(1) Δύο πόλεις ἔφερον τὸ ὄνομα Βηθ-σαῖδα (τόπος ἁλείας)· ἡ μὲν ἐν-
τεῦθεν τῆς λίμνης Γενναρὲτ παρὰ τὴν Καπερναοὺμ, πατὴρ τῶν Ἀποστό-
λων Ἀνδρέου, Πέτρου, Φιλίππου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου· ἡ δὲ πέραν παρὰ
τὰς ἐκβολὰς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰορδάνου. (Ἰω. Δ'. 45 πρὸς Ἰωσήφ.
Ἰωδ'. Ἀρχ. εἰ. 2.)

δραμιον ἐκεῖ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων. ὄψις (3 μ. μ.) δὲ γενομένης, ἐχόρτασεν ὁ φιλόξενος Χριστὸς διὰ πέντε ἄρτων κριθῶν καὶ δύο ἰχθύων πεντακισχιλίους ἄνδρας. (Ματθ. ιδ'. 1—21 Μάρκ. ς'. 14—44. Λουκ. Θ' 7—17. Ἰω. ς'. 1—13):

§. 30. Ὁ Ι. Χ. παραινῆ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ μὴ μόνον τὸν πρόσκαιρον ἄρτον ἐπιζητεῖν.

Ἐπανελθὼν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς Καπερναοὺμ παραινῆ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ ζητοῦντας αὐτὸν « οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ζητεῖτέ με· ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρωσὴν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσει· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.» προσθεῖς, «οὐδεὶς δὲ δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ, ὁ πέμψας με, ἐκλύσῃ αὐτόν.» (Ματθ. ιδ'. 22. 34. Μάρκ. ς'. 45. 53. Ἰω. ς'. 16—7. 24—7. 35. 44).

§. 31 Ὁ Πέτρος ὁμολογεῖ τὸν Ι. Χ. υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς Καπερναοὺμ πάλιν ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς φθάνει μέχρι τῶν μεθορίων τῆς Φοινίκης· ἐκεῖθεν δὲ τῆ ὑπὸ ὄψει τοῦ Λιβάνου διαβάς τὸν Ἰορδάνην παρὰ τὰς πηγὰς αὐτοῦ, ἦλθεν ἀνά μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπόλεως. Ἐντεῦθεν διοδοῦσαν πρὸς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου (1), ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὅποιαν ἰδέαν ἔχουσι περὶ αὐτοῦ, ἠρώτησεν αὐτοὺς «τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, οἱ μὲν ὡς Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, οἱ δὲ ὡς τὸν

(1) Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἑρμών, τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κτισθεῖσα ὠνομάσθη Πανεύς· εἶτα δὲ παρὰ τοῦ τετραρχοῦ Φιλίππου καλλωπισθεῖσα Καισαρεία, πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, ἐπεκλήθη πρὸς διαστολὴν δὲ ἑτέρας ὁμωνύμου ἐν τῇ Παλαιᾷ σινῇ προσελέγετο τῆς Φιλίππου.

Ἡλιαν, καὶ ἕτεροι ὡς τὸν Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.
 Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε; ἐπανελάβεν ὁ θεῖος Σωτὴρ «Σὺ
 εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» προσέθετο ὁ
 Πέτρος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ «μακάριος εἶ· ὅτι σὰρξ καὶ
 αἷμα (ἄνθρωπος) οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» (Ματθ. ιε'. 21. 9. ις'. 13—7 Μάρκ. Ζ'.
 24. 31. Η'. 27—30. Λουκ. Θ'. 18—21.)

§ 32. I. X. ὑποδεικνύει τὰ προσόντα τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ.

Εἶτα προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν λαὸν σὺν τοῖς
 μαθηταῖς αὐτοῦ, ἔλεγε πρὸς πάντας «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
 ἐλθεῖν· ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐ-
 τοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθήτω μοι· ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν
 ψυχὴν (ζωὴν) αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ
 τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώ-
 σει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κό-
 σμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ΨΥΧΗΝ αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄν-
 θρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; λέγω δὲ ὑμῖν ἀ-
 ληθῶς, εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύ-
 σονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρ-
 χόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.» ἐννοῶν τὰ τῆς μεταμορφώ-
 σεως αὐτοῦ. (Μάρκ. Η'. 34—Θ'. 1. Λουκ. Θ'. 23—7. Ματθ.
 ις'. 24—8.)

§ 33. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Ἰ. Χ.

Μεθ' ἡμέρας ἕξ, ἵνα καταδείξῃ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὸ
 θεῖον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, καὶ στηριξῇ αὐτοὺς ἐδραιότερον
 εἰς τὴν πίστιν, παραλαβὼν τὸν Πέτρον, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην,
 τοὺς μᾶλλον μεμνημένους τὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ἀνῆλθε
 μετ' αὐτῶν εἰς τι ὄρος (1)· καὶ, ἐν τῷ προσεύχασθαι αὐτὸν, ἐ-

(1) Τὸ ὄρος τοῦτο ἢ παράδοσις (ἢ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διδασκαλία)
 τὸ Θεὸς λέγει.

Ἰαμίψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἰμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς· νεφέλη δὲ φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς, καὶ φωνὴ ἠκούσθη «οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.» οἱ μαθηταὶ φοβηθέντες ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν ὁ δὲ Ἰησοῦς προσελθὼν ἤψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν «ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.» καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο (παρήγγειλεν) αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται, ἀ εἶδον, εἰμὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. (Ματθ. ιζ'. 1—9. Μαρκ. Θ'. 2—9. Λουκ. Θ'. 28—36.)

§. 34. Ὁ Ι. Χ. εὐχαριστεῖ τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ τοῦ εὐαγγελίου.

Ἐν ᾧ ὁ Θεὸς Σωτὴρ ἐπορεύετο εἰς Ἱερουσαλήμ, ὑπέστρεψαν καὶ οἱ 70 τῶν Ἀποστόλων ἐκ τοῦ κηρύγματος μετὰ χαρᾶς λέγοντες, Κύριε, καὶ τὰ δαυμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. Ὁ δὲ μετριόφρων Διδάσκαλος, ἵνα καθησυχάσῃ τὴν ματαίαν αὐτῶν ἐπίδειξιν, λέγει αὐτοῖς «Ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε· χαίρετε δὲ μᾶλλον, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἐξουσιολογοῦμαι (εὐχαριστῶ) σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπιῖς (ἀμαθέσι)· καὶ, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.» (Λουκ. Θ'. 51 ι'. 17—24.)

§. 35. Ὁ Ι. Χ. διδάσκει παρήσεια, ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἐστὶ Θεόςδοτος.

Ἀναβᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν κρυπτῷ εἰς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ἐρώτην «ἡ Σκηνοπηγία,» ἀνῆλθε, μεσοῦσης ἤδη τῆς ἑορτῆς (τῆ δ' ἡμέρας), εἰς τὸ Ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκεν, «ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἐστὶν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψατός με· ἐάν τις θέλῃ

τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνῶσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαντοῦ λαλῶ.» τῇ δὲ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ (τῇ ἡ.) τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, εἰστήκει πάλιν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ Ἱερῷ, καὶ ἔλεγεν «*εἴαν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω· ΕΓΩ ΕΙΜΙ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοί, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς (τὴν διδασκαλίαν) τῆς ζωῆς.*» τότε δὲ καὶ τῷ ἐκ γενετῆς τυφλῷ τὴν ὄρασιν ἐδώρησατο. (Ἰω. Ζ'. 2. 10. 14. 6. 7. 37. Η'. 12. Θ'. 4—38.)

§. 36. Ὁ Ι. Χ. κατακρίνει τὰς δεισιδαιμονίας τῶν Φαρισαίων.

Ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπανήρχετο εἰς τὴν Γαλιλαίαν, προσεκλήθη ὑπὸ τινος τῶν Φαρισαίων ἀριστῆσαι· ὁ δὲ κατεκλήθη ἀνίπτος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φαρισαῖος διὰ τοῦτο ἐθαύμαζε, λέγει αὐτῷ ὁ θεὸς διδάσκαλος «*ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίρακος· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας· ἀλλ' οὐ τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς καρδίας διὰ τοῦ στόματος προερχόμενα, οἷον πορνῆοι διαλογισμοὶ, δόλοι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι, ὑπερηφανία καὶ ἀφροσύνη· ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα (μολύνοντα) τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χεροὶ φαγεῖν οὐ· ὑμεῖς δὲ ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων.*» (Λουκ. ιά. 37—40. Μαρκ. Ζ'. 4—23. Ματθ. ιε. 4—20.)

§. 37. Ὁ Ι. Χ. στηλιτεύει τὴν πλεονεξίαν.

Ἐπειδὴ ἐκαὶ συνῆλθε πλῆθος λαοῦ, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγειν αὐτοῖς «*προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης (διδασκαλίας) τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ΥΠΟΚΡΙΣΙΣ.*» εἶπε δὲ τις αὐτῷ, Διδάσκαλε, εἶπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν· ὁ δὲ λέγει αὐτῷ, «*ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε*

δικαστήν ἢ μεριστήν ἐφ' ὑμᾶς; λαλῶν οὖν τὸ ἐνόησιμον πα-
ραίνει τοὺς ἀκρατὰς αὐτοῦ νὰ ἀποφεύγωσι τὴν πλεονεξίαν, «ὄ-
ρατε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ
περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐ-
τοῦ.» προσθεὶς τὴν τοῦ ἄφρονος πλουσίου παραβολήν. (Λουκ.
16'. 1. 13—21).

§. 38. Ὁ Ι. Χ. προλέγει, ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτοῦ διαδοθήσεται πολλοῖς.

Ὁ Παντογνώστης Ἰησοῦς λέγει τότε πρὸς τοὺς ἀκρατὰς
αὐτοῦ διὰ παραβολῶν, ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτοῦ διαδοθήσεται
εἰς πολλοὺς· «ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ; ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃς μικρότερος μὲν
πάντων τῶν σπερμάτων ἐστίν· ὅταν δὲ σπαρῆ, ἀναβαίνει
(ὑψοῦται), καὶ γίνεταί πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ
ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.» πρὸς ταύτην δὲ καὶ
ἐτέραν, ὁμοίαν τῇ ἐνοίᾳ, τὴν τῆς ζύμης προσέθετο. (Λουκ. 13':
18—21. Μαρκ. Δ'. 30—2. Ματθ. 13'. 31—3).

§. 39. Ὁ Ι. Χ. διδάσκει, ὅτι τὸ εὐεργετῆν δεῖ ἄνευ
ἀνταποδόματος γίνεσθαι.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ πόλεις καὶ κόμης τῆς Γαλιλαίας
διδάσκων ἦλθεν εἰς ἄρχοντα τινὰ Φαρισαῖον φαγεῖν ἄρτον.
Ἐπειδὴ δὲ εἶδεν ὅτι οἱ κεκλημένοι ἐξελέγοντο τὰς πρωτοκλι-
σίας, λέγει πρὸς αὐτοὺς, «ὅταν κληθῆς ὑπό τις εἰς δεῖπνον,
μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρώτην θέσιν, μὴ ποτε ἐντιμότερός
σου ἢ κεκλημένος, καὶ ἐλθὼν ὁ καλέσας σε, ἐρεῖ σοι, δός
τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τό-
πον κατέχειν. ἀλλὰ, κληθεὶς, ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον,
ἵνα ὁ κεκληκὼς σε εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
καὶ τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συναγακτιμένων σοι.»

Πρὸς δὲ τὸν καλέσαντα εἶπεν «ὅταν ποιῆς δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους· μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηται σοὶ ἀνταπόδομα· ἀλλὰ κάλει πτωχοὺς, ἀγαπήρους· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναι σοι.» πρὸς ταῦτα δὲ τὴν τοῦ ποιήσαντος δεῖπνον μέγαν παραβολὴν προσέθετο. (Λουκ. ιγ'. 22. ιδ'. 1. 7—24).

§. 40. Ὁ Ι. Χ. διασύρει τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὸν ἐγωισμόν.

Ἐπειδὴ τινες τῶν Φαρισαίων φιλάργυροι ὑπάρχοντες, ἐξεμυκτῆρίζον (περιέπαιζον) τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, λέγει αὐτοῖς, «Ῥυεῖς ἔστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι, τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἔστιν.» προσθεὶς τὴν τοῦ φιλαργύρου καὶ ἀσπλάγχου πλουσίου παραβολὴν. Πρὸς δὲ «τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἐχυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοιποὺς», εἶπε τὴν τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ Τελώνου. (Λουκ. ις'. 14—5. 19—31. ιθ'. 9—14).

§. 41. Ὁ Ι. Χ. διδάσκει πῶς δεῖ φέρεσθαι τοῖς πεπλανημένοις.

Ἐπανεληθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς Καπερναοὺμ συμβουλεύει τοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατὰς αὐτοῦ πῶς πρέπει νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς πεπλανημένους ἀδελφούς. «Ἐὰν ἀμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου (πᾶς ἄνθρωπος), ἔλεγεσον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόρου· ἔὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα (βεβαιωθῇ πᾶσα πράξις)· ἔὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ (τῇ συνελύσει τῶν πιστῶν). ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἔὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, ὃ ἔὰν αἰτήσωνται, γένησεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου

τοῦ ἐν οὐρανοῖς·» προσθεῖς: « οὐ (ἐνθα) γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. » τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, Κύριε, ποσάκις ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ὁ δὲ ἀμνηστικός· Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, « οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά, » ὁδηλὰ δὴ πάντοτε· καὶ ἐπέφερε τὴν τοῦ ἀσπλάγχχνου δούλου παραβολήν. (Ματθ. ιζ'. 24. ιθ'. 15—35 Λουκ. ιζ'. 3—4).

§. 42. Ὁ Ι. Χ. ἀποδεικνύει διὰ τῶν ἔργων ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

Ἀναβὰς ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἰς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ἑορτὴν « τὰ ἐγκαίνια », περιεπάτει ἐν τῷ ἁ. ἱερῷ παρὰ τῇ στοᾷ Σαλωμών· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι κυκλώσαντες αὐτὸν ἔλεγον, « ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις, (βασανίζεις ἡμᾶς); εἰ σὺ εἶ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, εἰπέ ἡμῖν παρρησια· ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ μετρίοφων Ἰησοῦς, « τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὄνόματι τοῦ πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι τότε ἔλαβον λίθους, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν· ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, διὰ ποῖον ἔργον λιθάσετε με; περὶ βλασφημίας ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι· διότι σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Θεάνθρωπος, οὐκ ἔστι γεγραμμένον « ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπε Θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο· ὅν ὁ πατὴρ ἠγάπησεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, διότι εἶπον, υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι; ἀλλὰ, κἄν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε. » ἐκείθεν δὲ μετὰ τὴν ἑορτὴν ἀπῆλθε πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (Ἰω. ι'. 22 — 5. 31—8. 40).

§. 43. Ὁ Ἰ. Χ. εὐλογεῖ τὰ παιδιά.

Ἐνταῦθα προσέφερον τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ παιδιά, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπατίμων

τοῖς προσφέρουσιν. Ἰδὼν δὲ ὁ φιλόπαις Ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, « ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὡς παιδίον (ἐν ἀκακίᾳ δηλαδὴ), οὐ μὴ εἰσελθῆ εἰς αὐτήν· καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας, ἠυλόγει.» διαμμένων δὲ ἐκεῖ μανθάνει ὅτι Λαζάρου ἀπέθανε· καὶ, ἔλθων εἰς Βηθανίαν, ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· ἐντεῦθεν δὲ μετέβη εἰς τὴν παρὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας πόλιν Ἐβραΐμ. (Ματθ. ιθ'. 13—5· Λουκ. ιη'. 15—7· Μαρκ. Γ'. 13—6· Ἰω. 1—44. 54.)

§. 44. Ἡ ἄλογος αἰτήσις τῶν μαθητῶν.

Ἀναβαίνων τελευταῖον ὁ θεῖος διδάσκαλος εἰς Ἱερουσαλήμ, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· «ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· ἀλλὰ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.» Τότε προσπορεύονται αὐτῷ ὁ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, λέγοντες, «Διδάσκαλε, δός ἡμῖν, ἵνα εἰς ἐκ τῶν δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ ἐνωρύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.» πιστεύοντες ὡς οἱ λοιποὶ τῶν Ἑβραίων, ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Μεσσίας ἐστὶ ἐπίγειος. Ὁ δὲ θεῖος Σωτὴρ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, «οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε»· ἵνα δὲ σαφέστερον δηλώσῃ τὸ ἄλογον τῆς αἰτήσεως αὐτῶν, προστίθισιν «οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου.» εἶτα προσκαλεσάμενος καὶ τοὺς λοιποὺς παραινεῖ αὐτοὺς λέγων, «οἴδατε, ὅτι οἱ δοκοῦντες ἀρχεῖν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν· οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔστω διάκονος ὑμῶν· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακορηθῆναι, ἀλλὰ διακορῆσαι· καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν (ζωὴν)

αὐτοῦ *λύτρον ἀντὶ πολλῶν.*» (Ματθ. κ'. 17—28. Μαρκ. Ι'. 32—45. Λουκ. ιη'. 31—4.)

§. 45. Ὁ Ι. Χ. ἦλθε σώσων τὸ ἀπολωλός.

Διαβαίνων ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς Ἱερουζῆ εἰςῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζακχαίου τοῦ ἀρχιτελώνου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φαρισαῖοι διεγόγγυζον, ὅτι συνδικαιτᾶται μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν (1) ἀπέδειξε διὰ τῶν παραβολῶν τοῦ ἀπολεσθέντος προβάτου καὶ τῆς δρχιμῆς ὅτι, «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.» ἵνα δὲ καταδείξῃ τὴν μεγάλην τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς χαρὰν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, τὴν τοῦ ἀσώτου προσέθετο (Λουκ. ιθ'. 1—10. πρβλ. εἰ. 1—32. Μαρκ. Β'. 15—7 Ματθ. Θ'. 9—13.)

§. 46. Ἡ ἐν θριάμβῳ ὑπάντησις τοῦ Ι. Χ.

Πρὸ ἐξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς Βηθανίαν· αἱ δὲ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου ἐποίησαν αὐτῷ δεῖπνον. Τῇ ἐπαύριον μεταβάς εἰς Βηθ-φαγῆ, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἵνα φέρωσιν αὐτῷ πῶλον ὄνου· καθίσας δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐπορεύετο εἰς Ἱερουσαλήμ. ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν, ὁ λαὸς ἀκούσαντες, ὅτι ἔρχεται, ἐξῆλθον τῆς Πόλεως εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ· καὶ οἱ μὲν ἐστρώννουν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, οἱ δὲ κλάδους δένδρων· καὶ ἕτεροι φέροντες τὰ βραχία (κλώνους) τῶν φοινίκων, ἤρξαντο πάντες χαίροντες αἰνεῖν τὸν

---

(1) Οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τὸν κεφαλικὸν φόρον ἐπέβαλλον εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τέλη ἐπὶ τῶν εξαγομένων προϊόντων, τὰ ὅποια ἐνοικιάζοντο εἰς Ῥωμαίους· οὔτινες καθίστων τελῶνας (εἰσπράκτορας) καὶ ἐξ ἐγχωρίων εἰς τὰ ἐμπορικώτερα τῆς χώρας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, δυσφοροῦντες ἐπὶ τῇ τυραννίᾳ τῆς Ῥώμης, ἐθεώρουν ταῦτα ἄδικα· τὸ τελῶνας ἦν συνώνυμον τῷ ἀμαρτωλός. (ἔβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 43.)

Θεόν· καὶ, ἔκραζον οἱ τε προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες,
 «ΩΣΑΝΝΑ (ὕμνος) τῷ υἱῷ Δαυὶδ· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασι-
 σιλεία ἐν ὄνόματι Κυρίου τοῦ Πατρὸς ἡμῶν Δαυὶδ· ΩΣΑΝΝΑ
 (δόξα) ΕΝ ΤΟΙΣ ὙΨΙΣΤΟΙΣ.» νομίζοντες ὅτι ἠγγικεν ἡδὴ ἡ ὥρα
 τῆς προσδοκωμένης ἐπιγεῖου βασιλείας τοῦ Μεσσιου. Εἰσελθὼν
 δὲ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνέβη εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν, «ὁ
 δὲ λαὸς ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.» τὴν δὲ ἐσπέραν
 ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν. (Ιω. ιβ'. 1—2. 12—6 Λουκ. ιθ'. 29
 —38. Μαρκ. ια'. 1—11 Ματθ. κα'. 1—10. 7.

§. 47. Ο Ι. Χ. δείκνυσι τὴν δύναμιν τῆς πίστεως.

Τῇ ἐπαύριον (Δευτέρῳ) ἐπανάγων ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν
 Πόλιν εἶδε συκῆν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ λέγει «μη-
 κέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται· καὶ παραχρῆμα ἐξηράνθη.» οἱ
 μαθηταὶ ἰδόντες τοῦτο ἐθαύμασαν· ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς «ἀμὴν·
 λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε (δυσπιστή-
 σητε,) πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ, πιστεῖον-
 τες· λήψετε.» εἰσελθὼν δὲ ἀνέβη εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν,
 «ὁ δὲ λαὸς ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαγῇ αὐτοῦ.» κατὰ δὲ τὴν
 ἐσπέραν ἐπανάκμψεν αὐθις εἰς Βηθανίαν. (Ματθ. κα' 18—22.
 Μαρκ. ια'. 12—4 20—4).

§ 48. Ο Ι. Χ. διλήμματα καθιστᾷ ἀναπολογήτους τοὺς Φαρισαίους.

Τῇ τρίτῃ ἐπανάρχεται ὁ Θεὸς Σωτὴρ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ.
 ἐν ᾧ δὲ περιεπάτει ἐν τῷ Ἱερῷ προσήλθον αὐτῷ οἱ Ἀρχιερεῖς,
 Γραμματεῖς καὶ πρεσβύτεροι λέγοντες, «ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
 ποιεῖς;» ὁ δὲ Ἰησοῦς διὰ τοῦ ἐξῆς διλήμματος κατέστησεν
 αὐτοὺς ἀναπολογήτους εἰπὼν, «καγὼ ἐρωτήσω ὑμᾶς τὸ βάπτισμα
 Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἐπειδὴ δὲ
 ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν «οὐκ οἶδαμεν.» λέγει αὐτοῖς ὁ ἀληθὴς δι-
 δάκκαλος «οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα

ποιῶν» προσθεῖς τὰς παραβολὰς τοῦ ἀποστείλαντος τοὺς δύο παῖδας αὐτοῦ ἐν τῷ ἀμπελῶνι, τοῦ φυτεύσαντος ἀμπελῶνα καὶ τοῦ ποιήσαντος γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. (Μαρκ. ιβ'. 27—εβ'. 1—12. Λουκ. κ'. 1—19. Ματθ. κβ'. 23—εβ'. 7—14).

§. 49. Ὁ Ι. Χ. διασπᾶ τὰς παγίδας τῶν Φαρισαίων.

Οἱ Φαρισαῖοι ὀργισθέντες συνεβουλεύσαντο νὰ παγιδεύσωσι λόγῳ τὸν θεῖον Σωτῆρα πρὸς ἐνοχίην ἀποστέλλουσι λοιπὸν τινὰς τούτων πρὸς αὐτόν· οἱ δὲ παραγενόμενοι λέγουσιν αὐτῷ «*Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας διδάσκεις· εἰπέ οὖν, ἕξεστιν ἡμῖν Καίσαρι φόρους δοῦναι ἢ οὐ;* ὁ δὲ καρδιογνώστης Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, λέγει αὐτοῖς· «*τί με πειράζετε (δοκιμάζετε), ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι νόμισμα τούτου;* οἱ δὲ προσήνεγκον αὐτῷ δηνάριον· λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «*τίνος ἢ εἰκῶν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;* οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Καίσαρος· «*ΑΠΟΔΟΤΕ ΟΥΝ ΤΑ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙ· ΚΑΙ ΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΩΙ ΘΕΩΙ.*» προσέθετο ὁ θεὸς διδάσκαλος· θαυμάσαντες δὲ ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἀπῆλθον (Ματθ. εβ'. 15—22. Μαρκ. εβ'. 13—7. Λουκ. κ'. 20—6).

§. 50. Ὁ Ι. Χ. διδάσκει ὅτι οὐ τὸ πρόσωπον ἀλλὰ τὰ καλὰ ἔργα εὐαρεστοῖ τῷ Θεῷ.

Ἄλλοτε τῶν Φαρισαίων νομικὸς προσελθὼν ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν ἐκπειράζων αὐτόν, «*Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ Νόμῳ;* ὁ δὲ ἀληθὴς Χριστὸς ἀπεκρίθη «*Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, τῇ ψυχῇ καὶ τῇ διανοίᾳ σου*» καὶ, «*ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.*» προσθεῖς «*ἐν ταύταις ταῖς δυοῖν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται (στηρίζονται)*». ὁ νομικὸς θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, λέγει τῷ Ἰησοῦ «*καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον;*» ὁ δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν, «*ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς*

Ἰεριχῶ, καὶ λησταῖς περιέπεσαν· οἱ, καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ Ἰερεὺς τις κατέβαινε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν ὁμοίως καὶ Λευίτης· Σαμαρείτης δὲ τις, ἰδὼν αὐτὸν, εὐσπλαγχνίσθη, καὶ περιποιήθη. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς τοὺς ληστές; ἠρώτησε τὸν Φαρισαῖον· ὁ δὲ ἠναγκάσθη ἄκων νὰ ὁμολογήσῃ τὸν παρ' αὐτοῖς νομιζόμενον ἁμαρτωλὸν, εἰπὼν «ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ.» οὐδεὶς δὲ οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτήσαι. (Ματθ. κβ'. 34—40. 6. Μαρ. ιβ'. 28—34. Λουκ. ι. 25—37).

§. 51. Ὁ Ι. Χ. παραινῆ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ μόνον τοῖς ὑπὸ τῶν Φαρισαίων λεγομένοις πείθεσθαι.

Τότε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατὰς αὐτοῦ, «ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε. κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι· δεσμεύουσι φορτία δυσβάστακτα τοὺς ἀνθρώπους, τῶ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτὰ· πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.» . . . εἶτα τοῖς Φαρισαίοις λέγει «οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι κλειτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσερχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι κατεσθλίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσύτερον κρίμα. Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἀποδεδκατοῦτε τὸ ἡδύσμιον, τὸ ἀνηθον καὶ τὸ κύμνον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, τὸν ἔλεον, τὴν πίστιν· οὐαὶ, οὐαὶ ὑμῖν» . . . (Ματθ. κγ'. 1—35).

§. 52. Ὁ Ι. Χ. προλέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες δοξάζουσιν αὐτόν.

Ἕλληνές τινες ἀναβάντες εἰς Ἱερουσαλήμ, προσῆλθον τῷ Φιλίππῳ λέγοντες, «θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.» οὗτος δὲ μετὰ τοῦ Ἀνδρέου ἀναγγέλλουσιν αὐτῷ ταῦτα· ὁ δὲ θεάνθρωπος ἀπεκρίθη, «ΕΛΗΛΥΘΕΝ Η ΩΡΑ ΙΝΑ ΔΟΞΑΣΘΗ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου, πεσὼν εἰς τὴν γῆν, ἀποθάνῃ· αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει· κἀγὼ, ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς (σταυρωθῶ) πάντα ἐλεύσω πρὸς ἑμαυτόν.» (Ἰω. ιβ'. 20—4. 32).

§. 53. Ὁ Ι. Χ. προλέγει τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἱεροῦ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τελευταῖον τὰ βλέμματα αὐτοῦ στρέψας πρὸς τὴν πόλιν εἶπεν «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὅν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε, ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.» καὶ, ταῦτα εἰπὼν, ἐπορεύετο ἐκ τοῦ Ἱεροῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ τὰς οἰκοδομὰς τούτου θαυμάζοντες, ἔλεγον αὐτῷ «Διδάσκαλε, ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί·» ὁ δὲ προγενώστης Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς «ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐλεύσονται ἡμέραι (1) ἐν αἷς οὐκ ἀφθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ.» (Ματθ. κγ'. 37—8. κδ'. 1—2. Μαρκ. ιγ'. 1—2. Λουκ. ιγ'. 34. κἀ. 5—6).

§. 54. Ὁ Θεῖος Διδάσκαλος πικραίνει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πάντοτε ἐτοιμούς εἶναι.

Ἐξελθὼν ὁ θεῖος διδάσκαλος τῆς Ἱερουσαλήμ, ἔρχεται παρὰ

(1) Ἡ πρόρρησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ 70 μ. Χ. ἐπὶ Τίτῳ τοῦ Οὐεσπεσιανῶ ἐπληρώθη.

τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν ἐνταῦθα οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτὸν «*Διδάσκαλε, εἰπέ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; ὁ δὲ παντογνώστης Ἰησοῦς ἀπεκρίθη «περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, εἰμὴ ὁ πατήρ μου μόνος»* ἵνα καθησυχάσῃ τὴν πολυπραγμοσύνην αὐτῶν. εἶτα παραινεῖ αὐτοὺς νὰ ᾔνκι πάντοτε ἔτοιμοι, «*προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.*» πρὸς ταῦτα δὲ τὰς παραβολὰς τῶν δέκα παρθένων καὶ τῶν ταλάντων προσθεῖς, εἶπεν «*ἂ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, ΓΡΗΓΟΡΕΙΤΕ· ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.*» (Ματθ. κδ'. 3. 34—6. 42. κέ. 1 — 30. Λουκ. κβ'. 7. 34—6. Μαρκ. ιγ'. 3. 30. πρὸ βλ. Πράξ. Α'. 7.)

§. 55. Γυνή τις (1) μύρρον τὸν Ἰησοῦν ἀλείφει.

Τῇ τετάρτῃ τοῦ Ἰησοῦ γενομένου εἰς Βηθανίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάσαστρον (ἀγγεῖον) μύρρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχευεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου· λέγει οὖν Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης «*διὰ τί τοῦτο τὸ μύρρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;*» ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀμνησίκκος διδάσκαλος, «*ἄφες αὐτήν· προέλαβε γὰρ μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν· τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ· ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.*» ὁ Ἰούδας διὰ ταῦτα ὀργισθεὶς, ἀπῆλθε

(1) Δύο γυναῖκες κατὰ τὴν διδασκαλίαν μύρρον τὸν Ἰησοῦν ἤλειψαν· ἡ ἐν τῇ πόλει Ναὴν, ἡ ἀμαρτωλὸς (Λουκ. Ζ'. 37—50), καὶ ἡ ἐνταῦθα.

πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων (1) τὴν προδοσίαν συμφωνήσας, ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα παραδῶ αὐτόν. (Ματθ. κς'. 6—16. Μαρκ. ιδ'. 3—11. Λουκ. κβ'. 3—6. πρὸβλ. Ἰω. ιε'. 3—8).

§. 56. Ὁ Ι. Χ. τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν νίπτει.

Τῇ πέμπτῃ, πρώτη ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ Πάσχα, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἵνα ἐτοιμάσωσι τὰ τῆς ἑορτῆς ὀψίās (6 μ. μ.) δὲ γενομένης, ἔρχεται καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τῶν λοιπῶν. Ἴνα δὲ πράγματι ταπεινοφροσύνης ὑπόδειγμα εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καταλείπη, ἐνίψε τοὺς πόδας αὐτῶν εἰτ' ἀναπεσὼν, λέγει αὐτοῖς « γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φρονεῖτέ με, Ὁ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ, εἰ οὖν ἐγὼ ἐνίψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ἀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν· ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε· εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά.» (Λουκ. κβ'. 7—14. Μαρκ. ιδ'. 12—17. Ματθ. κς'. 17—20. Ἰω. ιγ'. 3—17).

§. 57. Ὁ Θεάνθρωπος τῷ ἄρτῳ καὶ τῷ οἴνῳ ἐαυτὸν ἀντικαθίστησιν.

Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, «ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· καὶ λαβὼν τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἐδίδου αὐτοῖς, εἰπὼν ΛΑΒΕΤΕ, ΦΑΓΕΤΕ· ΤΟΥΤΟ ΕΣΤΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΟΥ· εἶτα το ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· ΠΙΕΤΕ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΠΑΝΤΕΣ· ΤΟΥΤΟ ΕΣΤΙ ΤΟ ΑΙΜΑ ΜΟΥ.» προσθεῖς, «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἔμην ἀνάμνησιν.» Καὶ οὕτως ὁ Θεάνθρωπος διὰ τοῦ ἄρτου

(1) Τὰ τριάκοντα ἀργύρια δύνανται δραχμὰς 86,70. (ἔδρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 77 ἐν σημ. σ').

καὶ τοῦ οἴνου ἑαυτὸν ἀντικαθίστησιν· ὁ Ἰούδας λαβὼν τὸν ἄρτον, ἐξῆλθεν εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.» (Ματθ. κς'. 26—8. Λουκ. κβ' 15—20. Μαρκ. ιδ'. 22—4. Ἰω. ιγ'. 30.)

§. 58. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Ι. Χ. πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Ἐξεληθόντος τοῦ Ἰούδα, λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ «*τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ἐντολὴν καιρὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις· μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν (ζωὴν) αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε· οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὄρφανούς· ἐγὼ ἐρωτήσω (παρακαλέσω) τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ. ὅταν ἔλθῃ ΕΚΕΙΝΟΣ, ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν (χαίρετώ ὑμᾶς)· μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά. (μὴ λυπεῖσθε)· ὑπάγω· καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.» τοιαῦτα πολλὰ λαλήσας αὐτοῖς ἐπαύσατο. (Ἰω. ιγ'. 31—ις'. 4—).*

§. 59. Ὁ Ι. Χ. εὐχαριστεῖ τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα τῇ ἀποπερατώσει τοῦ θεοῦ ἔργου, καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τὴν θείαν αὐτοῦ πρόνοιαν ἀφιερῶ.

Μετὰ ταῦτα ὑψώσας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶπε «*Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξα σοῦ σου τὸν υἱόν· ἵνα, πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον· ΑΥΤΗ ΔΕ ΕΣΤΙΝ Η ΑΙΩΝΙΟΣ ΖΩΗ, ΙΝΑ ΓΙΝΩΣΚΩΣΙ ΣΕ ΤΟΝ ΜΟΝΟΝ ΑΛΗΘΙΝΟΝ ΘΕΟΝ, ΚΑΙ ΟΝ ΑΠΕΣΤΕΙΛΑΣ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἔτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιήσω· καὶ*

νῦν δόξασόν με σὺν, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί· ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις· νῦν δὲ πρὸς σέ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ὅς δέδωκάς μοι, ἵνα ᾧ-σιν ἐν, καθὼς Ἡμεῖς ἁγιάσων αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· Ο ΛΟΓΟΣ Ο ΣΟΣ ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΣΤΙΝ. οὐ περὶ τούτων δὲ μόνον ἐρωτῶ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐ-τῶν εἰς ἐμέ· ἵνα πιστεύσῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. Πάτερ δίκαιε, θέλω, ἵνα, ὅπου εἰμι ἐγὼ, κἀκεῖνοι ᾧσι μετ' ἐμοῦ.» εἶτα ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων παρὰ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν εἰς τὸν κῆπον Γεθ-σημανῆ (ἐλαιοτριβεῖον), (Ἰω. ιζ'. 1—ιθ. 4. Μκτθ. κς'. 30. 6. Μκρκ. ιδ' 26. 32. Λουκ. κβ'. 39).

§. 60. Ο Ι. Χ. προσεύχεται τῷ Πατρὶ, εἰ δυνατόν παρελθεῖν ἀπ' αὐτοῦ τὸν θάνατον.

Τότε λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς «καθί-σατε αὐτοῦ, ἕως οὔ, ἀπελθόν, προσεύξομαι ἐκεῖ.» παρακλα-βῶν δὲ τὸν Πέτρον, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετ' ἑαυτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς «περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε (ἀγρυπνεῖτε) μετ' ἐμοῦ.» προσελθὼν δὲ μικρὸν, καὶ θείσ τὰ γόνατα, οὕτω προσήχετο «ΠΑΤΕΡ, ΕΙ ΔΥ-ΝΑΤΟΝ ΕΣΤΙ, ΠΑΡΕΛΘΕΤΩ ΑΠ' ΕΜΟΥ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥΤΟ (ὁ θάνατος). ΠΛΗΝ ΟΥΧ ΩΣ ΕΓΩ ΘΕΛΩ, ΑΛΛΑ ΩΣ ΣΥ ΓΕΝΝΗΘΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΣΟΥ·» τρίς δὲ ἐν τῇ προσευχῇ τὸν λόγον τοῦτον εἰπὼν, καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθη-τὰς, εὕρισκει τούτους καθεύδοντας· ὅθεν λέγει αὐτοῖς «καθεύ-δετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ΗΛΘΕΝ Η ΩΡΑ, ἰδοὺ πα-ραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτω-λῶν. ἐγείρεσθε· ἔφθασεν ὁ παραδιδούς με.» (Μκτθ. κς'. 36—46. — Λουκ. κβ'. 40—6. Μκρκ. ιδ'. 32—42).

§. 61. Ἡ παράδοσις τοῦ Ι. Χ. καὶ ἡ ἀπαγωγή αὐτοῦ
πρὸς τὸν Ἀρχιερέα.

Ταῦτα ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται Ἰούδας ἐν φανοῖς μετὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Συνεδρίου· ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἰδὼν τούτους, ἐξῆλθε τοῦ κήπου, καὶ λέγει αὐτοῖς «*Τίνα ζητεῖτε;*» οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, «*Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον·* ΕΓΩ ΕΙΜΙ» προσέθετο ὁ ἀναμάρτητος. κρατήσαντες δὲ αὐτὸν ἀπήγαγον πρὸς τὸν ἀρχιερέα Καϊάφραν· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. (Ἰω. ιή. 2 — 13. 24. Μκτθ. κς'. 46 — 57; Μκρκ. ιδ'. 43—6. 53. Λουκ. κβ'. 47—54).

§. 62. Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καταδικάζεται ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου
εἰς θάνατον.

Τῇ Παρασκευῇ τὸ πρωὶ συνῆλθε τὸ μέγα Συνέδριον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἀνήγαγον δὲ καὶ τὸν Ἰησοῦν. Ὁ Ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπεκρίθη «*ΕΓΩ ΠΑΡΗΣΙΑ ΕΛΛΑΗΣΑ ΤΩ ΚΟΣΜΩ· ΕΓΩ ΠΑΝΤΟΤΕ ΕΛΙΔΑΞΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΥΝΑΓΩΓΑΙΣ ΚΑΙ ΕΝ ΤΩ ΙΕΡΩ, ΟΠΟΥ ΠΑΝΤΟΘΕΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΣΥΝΕΡΧΟΝΤΑΙ, ΚΑΙ ΕΝ ΚΡΥΠΤΩ ΕΛΛΑΗΣΑ ΟΥΔΕΝ.*» πάλιν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, εἰπὼν «*ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.*» ὁ δὲ ἀληθὴς Θεὸς λέγει αὐτῷ, «*ΕΓΩ ΕΙΜΙ.*» τότε ὁ Ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὸ Συνέδριον εἶπε «*τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ· τί ὑμῖν δοκεῖ;*» οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, «*ΕΝΟΧΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ ΕΣΤΙ*» (Λουκ. κβ'. 66—71, Ἰω. ιή. 19—20. Μκρκ. ιδ'. 61—4. Μκτθ. κς'. 63—6).

§. 63. Ὁ Πιλάτος (1) ἐπικυροῖ τὴν κατὰ τοῦ Ι. Χ. καταδίκην τοῦ Συνεδρίου.

Τότε οἱ στρατιῶται δήσαντες τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, παρεδῶκαν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι· ὁ δὲ ἠρώτησε τὸ Συνέδριον «τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ « ΤΟΥΤΟΝ ΕΥΡΟΜΕΝ ΔΙΑΣΤΡΕΦΟΝΤΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ, ΚΑΙ ΚΩΛΩΝΤΑ ΚΑΙΣΑΡΙ ΦΟΡΟΥΣ ΔΙΔΟΝΑΙ ΛΕΓΟΝΤΑ ΕΑΥΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΕΙΝΑΙ.» λέγει ὁ Πιλάτος τῷ Ἰησοῦ, «σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀπεκρίθη « Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ Η ΕΜΗ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ ΕΚ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΟΥΤΟΥ· ΕΓΩ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΑΙ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΕΛΗΛΥΘΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ, ΙΝΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣΩ Τῆ ΑΛΗΘΕΙΑ.» ὁ ἡγεμὼν γινώσκων ὅτι διὰ φθόνον παρέδοντο αὐτὸν, λέγει πάλιν τῷ Συνεδρίῳ, «ἰδοὺ, ἀνακρίνας ἐνώπιον ὑμῶν, οὐδεμίαν κατηγορίαν εὗρισκω κατὰ τούτου· ὅθεν ἀπολύσω αὐτόν» οἱ δὲ ἐπεφώνουν, «ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς γὰρ ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.» ὁ Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν· καὶ λέγει πάλιν τῷ Συνεδρίῳ «τί οὖν ποιήσω αὐτόν; ΣΤΑΥΡΩΣΟΝ· ἀπεκρίθησαν. «ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΗΜΩΝ ΟΦΕΙΛΕΙ ΑΠΟΘΑΝΕΙΝ, ΟΤΙ ΕΑΥΤΟΝ ΥΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕΝ.» ἰδὼν δὲ ὁ ἡγεμὼν, ὅτι οὐδὲν ὠφραεῖ, ἐνδοῦς εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὄρμην τοῦ συρρέουσantos ὄχλου (2), ἀπέδοτο τὸν θεῖον διδά-

(1) Ὁ Πόντιος Πιλάτος ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δαλματιάν «Π ο ν τ ι ἄ ς» ὀρμῶμενος, ἦν ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς Ῥώμης πέμπτος ἡγεμὼν· εἶχον δὲ οὕτως ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. (ἔβρ. Ἄρχ. Κ. σελ. 18. 20. πρβλ. Ἰω. ιθ'. 10).

(2) Κατὰ τὸν Ἰωσέφον ὁ ἀριθμὸς τῶν τότε κατὰ τὴν ἐσπέρην τοῦ Πάσχα ἐν Ἱερουσαλὴμ συναρροχόμενων ἀνέβαινε περὶ τὰ 2,700,000. (Ἰωσ. Ἰουδ. πολ. ε', ὑ' 3.)

εκαλὸν δέσμιον εἰς τὸ σταυρωθῆναι. (Ἰω. ιθ'. 28—ιθ'. 4—16. Λουκ. κγ'. 1—25. Μαρκ. ιε'. 4—15. Ματθ. κζ'. 2. 11—26).

§. 64. Ἡ Σταύρωσις (1) τοῦ θεοῦ λυτρωτοῦ.

Οἱ στρατιῶται παραλαβόντες ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΛΥΤΡΩΤΗΝ, ἔφερον αὐτὸν διὰ τῆς Πόλεως τὸν σταυρὸν αὐτοῦ βαστάζοντα εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης (2). ἔνθα, ἀφ' οὗ προσήνεγκον αὐτῷ ἐσμυρτισμένον οἶνον πρὸς νάρκωσιν τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἠθέλεε πιεῖν, ἵνα σώαις ταῖς φρεσὶν ἀναβῆ ἔπι τοῦ σταυροῦ ΕΣΤΑΥΡΩΣΑΝ ΑΥΤΟΝ τῇ 9 καθ' ἡμᾶς Π. Μ. τῆς Πιρασκευῆς μεταξὺ δύο κακούργων. ἡ δὲ αἰτία ἦν ἐπιγεγραμμένη, «ΙΗΣΟΥΣ Ο ΝΑΖΩΡΑΙΟΣ, Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ» Ἑβραϊστὶ, Ἑλληνιστὶ, Ῥωμαῖστὶ (Λατινιστὶ). (Ἰω. ιθ'. 14. 17—20. Ματθ. κζ'. 27. 34—8. Μαρκ. ιε'. 20—27. Λουκ. κγ'. 26. 32—3. 7—8.

§. 65. Ὁ ἀμνηστικός Ι. Χ. συγχωρεῖ τοὺς διώκτας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς Μητρὸς φροντίζει.

Ἡ ἀνεξιλικκὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπία ἐδείχθη ἔτι

(1) Ἡ σταύρωσις εἰσῆλθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς τυραννίας εἰς τοὺς ληστὰς καὶ κακούργους ἰδίως ἐπιβαλομένη· ὁ κατάδικος ἐμαστιγοῦτο πρὸς δάμασιν τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ῥώμης· ἔφερον αὐτὸς τὸν σταυρὸν μέχρι τοῦ τόπου τῆς καταδίκης· ἐποτίζετο ἐκεῖ νάρκωτικὸν ποτὸν πρὸς ἀπώλειαν τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, καὶ προσηρτάτο γυμνὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ χεῖρας καὶ πόδας ἠλωόμενος· ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἐτίθετο πῖναξ ἐπιγεγραμμένη ἔχων τὴν αἰτία. ἐπειδὴ δὲ ὁ θάνατος δὴν ἐπὶ ἤρχετο εὐθὺς, συνετρέθοντο μετὰ τινος ὕρας τὰ σκέλη αὐτοῦ· καὶ τελευταῖον εἰς βεβαίωσιν τοῦ θανάτου ἐξεκέντατο τὴν πλευράν. ἅπαντα ταῦτα, πλὴν τοῦ νάρκωτικοῦ καὶ τῆς συντρίψεως, ὁ θεὸς ἀνθρώπος Ἰησοῦς ὑπέρ τῆς ἀληθείας ὑπέστη. (ἔβρ. Ἰαρχ. Κ. σελ. 29—31 πρὸλ. Μαρκ. ιε'. 23. Ἰω. ιθ' 33.)

(2) Ὁ τόπος τῆς καταδίκης ἦν ἔξω τῆς πόλεως. «κρῆνίστο τόπος» ἑλληνιστὶ, «Γολγοθᾶ» ἑβραϊστὶ, καὶ, «Γαλθάριον ὄρος» Λατινιστὶ καλούμενος (Ματθ. κζ'. 33. Μαρκ. ιε'. 22. Λουκ. κγ'. 33. Ἰω. ιθ'. 17. πρὸλ. ἔβρ. Ἰαρχ. Κ. σελ. 30).

καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἐπειδὴ παρεκάλεισε τὸν Πατέρα αὐτοῦ νὰ συγχωρήσῃ τοὺς διώκτας αὐτοῦ, εἰπὼν «ΠΑΤΕΡ, ΑΦΕΣ ΑΥΤΟΙΣ· ΟΥ ΓΑΡ ΟΙΔΑΣΙ ΤΙ ΠΟΙΟΥΣΙ» τελευταῖον δὲ ἰδὼν τὴν Μητέρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰωάννου παρὰ τῷ σταυρῷ ἰσταμένην, λέγει αὐτῇ «Γόναί, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.» εἶτα τῷ μαθητῇ «ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου.» καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαθεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια, ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὕτως ὑπόδειγμα νικητῆς ἀγάπης εἰς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ κατέλιπε. (Λουκ. κγ'. 34. Ἰω. ιθ'. 25—7).

§. 66. Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ παραδίδωσι τὸ Πνεῦμα τῷ Πατρί.

Ἀπὸ δὲ τῆς δωδεκάτης κατὰ μεσημβρίαν μέχρι τῆς τρίτης μετὰ μεσημβρίαν ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη· τῇ δὲ τρίτῃ ὥρᾳ φωνήσας ὁ Χριστὸς «ΠΑΤΕΡ, ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΣ ΣΟΥ ΠΑΡΑΘΗΣΟΜΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΜΟΥ» καὶ, ΚΑΙΝΑΣ ΤΗΝ ΚΕΡΑΛΗΝ, ΕΞΕΠΝΕΥΣΕ· καὶ εὐθὺς μέγας σεισμὸς ἐγένετο. Ὁ ἐκκτόνταρχος ἰδὼν τὰ γενόμενα ἐδόξασε τὸν Θεόν, λέγων «ΑΑΗΘΟΣ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΟΥΤΟΣ ΥΠΟΣ ΗΝ ΘΕΟΥ» (Λουκ. κγ'. 44—7. Μκθθ. κζ'. 45. 50—1. 4. Ἰω. ιθ'. 30· Μκρμ. ιε'. 33—4. 7. 9).

§. 67. Ἡ ταφή τοῦ θανάτου νεκροῦ.

Περὶ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, πρὸς τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσεχῆμων βουλευτῆς, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, μυστικὸς δὲ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθὼν πρὸς Πιλάτον, ἤητήσατο τὸ σῶμα αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι αὐτό. Οὗτος λοιπὸν μετὰ τοῦ Νικοδήμου, ἐτέφου μυστικοῦ μαθητοῦ, καθελόντες ΤΟΝ ΑΘΑΝΑΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἐνετέλιξαν αὐτὸν σινδόνι μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καὶ κατέθηκαν εἰς τὸ ἐν τῷ παρακειμένῳ κήφῳ καινὸν μνήμα. μέγαν δὲ λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τούτου προκυλίσαντες, ἀπῆλ-

θον (1)· ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ Μαρία Ἰωσῆ (μήτηρ) ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. ΚΑΙ ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ. (Ματθ. κζ'. 57—61. Λουκ. κγ'. 50—5. Ἰω. ιθ'. 38—42, Μαρκ. ιε'. 42—7) πρὸς. ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 31.

§. 68. Ἡ ἐκ νεκρῶν τοῦ Θεοῦ τριήμερος (2) ἀνάστασις.

Τῇ δὲ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς εβδομάδος, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ ΚΥΡΙΑΚΗ ἐπωνομάθη, μετὰ τὴν δωδεκάτην τοῦ μεσονυκτίου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ΩΣ ΘΕΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΑΝΕΣΤΗ, (3) ἐνδεκάκις ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις εἰς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ ἐμφανισθεὶς. (Μαρκ. ις'. 9. πρὸς. πρᾶξ. Α'. 3).

§. 69. Αἱ ἔνδεκα ἐμφανίσεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Α'.) Ἐμφανίσθη, σκοτίας ἐτιοῦσης, εἰς Μαρίαν τὴν Μαγ-

(1) Μεγίστην ἐπιμέλειαν ἐδείκνυσαν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τοὺς νεκροὺς αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκπονήν ἐλούετο ὁ νεκρὸς καὶ περιετυλίσσετο καθ' ἕνα τὰ μέλη διὰ ταυτῶν εἰλεμμένων συνήθως μετὰ ἀρωμάτων. Οἱ δὲ τάφοι ἦσαν σπήλαια φυσικὰ, ἢ τεχνητὰ λελατομημένα ἐν πέτρᾳ ὑπὸ σκιερὰ δένδρα, ἢ κήπους· τὰ ὅποια εἶχον λαβυρινθίους διόδους καὶ διάφορα χωρίσματα· ἐν τῷ μέσῳ τούτων ἐτίθετο ὁ νεκρὸς ἀσκεπής, ὡς ἐπὶ κλίνης, καὶ μέγας λίθος εἰς τὴν εἴσοδον τούτου. (ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 258—65).

(2) Οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς περὶ καὶ νῦν εἶναι τὰ πλεῖστα τῆς Ἀσίας ἔθνη, ἠρίθμουν τὸ ἡμερονύκτιον ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, οὐχὶ δὲ ὡς ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου, ἀρχόμενοι· ὅθεν ἀπὸ τῆς 9 (3) μ. μ. τῆς Παρασκευῆς· ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξέπνευσε, μέχρι τῆς 12 (6) λογίζεται μί α ἡ μέ ρ α. Ἀπὸ δὲ τῆς 12 (6) ἕως τῆς 12 (6) μ. μ. τοῦ Σαββάτου, δύο ἡ μέ ρ α ι· καὶ ἀπὸ τῆς 12 (6) ἄχρι τῆς 6 (12) τοῦ μεσονυκτίου τῆς πρώτης (κυριακῆς), ὅτε ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη, ὑπολογίζεται ἡ τρίτη ἡ μέ ρ α· διὰ τοῦτο τριήμερος. Αἰέ με ν ε δὲ ὑ π ὸ τὸ κ ρ ά τ ο ς τ οῦ θ α ν ά τ οῦ ὡ ς εἰ τ ρ ῖ ά κ ο ν τ α τ ρ ῖ ς ὥ ρ α ς· τοιαύτη τις ἀρίθμησις τοῦ ἡμερονυκτίου καὶ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀπαντᾷ. (πρὸς. ἐβρ. Ἀρχ. Κ. σελ. 68' ἑκατ. Βουλγ. Λειψ. 1805 σελ. 106—7.)

(3) Ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ἡ κορωνὴ τῶν θαυμάτων τῆς θείας δυνάμεως, ἐν ᾗ στηρίζεται ἡ πίστις ἡμῶν· «εἰ Χ ρ ι σ τ ὸ ς οὐ κ ἔ γ ἡ γ ε ρ τ α ι κ ε ν ὄ ν τ ὸ κ ἡ ρ υ γ μ α ἡ μ ὶ ὡ ν' κ ε ν ἡ καὶ ἡ π ῖ σ τ ι ς ὁ μ ὶ ὡ ν.» (Κορινθ. Α'. ιε'. 14).

δαληνῆν ἦν καὶ ἄγγελον πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀποστέλλει (Ἰω. κ'. 1. 11—8. Μαρκ. ις'. 9).

Β'.) Εἰς τὰς μυροφόρους, Μαριαν τὴν τοῦ Ἰακώβου, Ἰωάνναν καὶ Σαλώμην, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, εἰπὼν αὐταῖς «ΧΑΙΡΕΤΕ.» (Μαρκ. Ις' 4—8. Λουκ. κγ'. 55—κδ'. 1—11. Ματθ. κή. 1—10).

Γ'.) Εἰς τὸν Πέτρον. (Λουκ. κδ'. 34. πρβλ. Κορ. Α'. ιε'. 5).

Δ'.) Εἰς δύο πορευομένους εἰς Ἐμμαοὺς, προάστειον τῆς Ἱερουσαλήμ· ὧν ὁ εἷς ἐκλεῖτο Κλεώπας (Λουκ. κδ'. 13—35).

Ε'.) Εἰς τοὺς δέκα αὐτοῦ μαθητὰς, πλὴν τοῦ Θωμᾶ, ἐν Ἱερουσαλήμ, οὔσης ἑσπέρας, δοὺς αὐτοῖς τὴν δύναμιν τοῦ λύνειν καὶ δεσμεῖν τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας. (Ἰω. κ'. 19—25) (1)

ΣΤ'.) Εἰς τοὺς ἑνδεκα μεθ' ἡμέρας ὀκτώ, εἰπὼν τῷ Θωμᾷ, «ὅτι ἐώρακάς με, Θωμᾶ, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.» (Ἰω. κ'. 26—9.)

Ζ'.) Εἰς τοὺς ἐξῆς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Πέτρον, Θωμᾶν, Ναθαναὴλ, Ἰωάννην, Ἰάκωβον τὸν μέγαν, καὶ ἑτέ-
ρους δύο παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος. (Ἰω. κζ'. 1—14).

Η'.) Εἰς τοὺς ἑνδεκα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἰπὼν αὐτοῖς «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. (Ματθ. κή. 16—9).

Θ'.) Ἐπὶ πεντακοσίους ἀδελφοὺς (Χριστιανοὺς). (Κορ. Α'. ιε'. 6.)

Ι'.) Εἰς Ἰάκωβον τὸν μικρὸν (Κορινθ. αὐτόθ. 7). καὶ

(1) Αἱ πέντε αὗται ἐμφανίσεις τῆ πρώτης ἡμέρας (τῆ κυριακῆ) τῆς ἀναστάσεως ἐγένοντο.

ΙΔ'.) Ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς ἕνδεκα, τῇ τεσσαρακοστῇ (3 Μαΐου) ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος «ΥΜΕΙΣ ΔΕ ΚΑΘΙΣΑΤΕ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ, ΕΩΣ ΟΥ ΕΝΔΥΣΗΣΘΕ ΔΥΝΑΜΙΝ ΕΞ ΥΨΟΥΣ. (Λουκ. κδ'. 49. πρβλ. Πράξ. Α'. 4. ἑκατ. Βουλγ. σελ. 108—13).

§. 70. Ἡ εἰς οὐρανὸς τοῦ Θεοκθρώπου ἀνάληψις

«Ἐξήγαγε δὲ Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ τοὺς Ἀποστόλους αὐτοῦ ἐξω (τῆς Ἱερουσαλήμ) ἕως εἰς Βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. «ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, ΔΙΕΣΤΗ (ἀπεχωρίσθη) ΑΠ ΑΥΤΩΝ, ΚΑΙ ΑΝΕΦΕΡΕΤΟ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ· καὶ αὐτοὶ, προσκυνήσαντες, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.» ἔνθα, ΤΟΝ ΜΑΤΘΙΑΝ ἀντὶ τοῦ Ἰσκαριώτου ψηφισάμενοι, ἔμενον τὴν ἐπιφοίτησιν ΤΟΥ ἁΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ· ἦτις μετὰ δέκα ἡμέρας τὴν Πεντηκοστὴν ἐγένετο. (Λουκ. κδ'. 50—2 πρβλ. Πράξ. Α'. 9—Β'. 1—4.)

Τ Ε Λ Θ Σ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΠΡΟΤΥΠΗ

ΕΚΔΟΣΗ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.**

Πρὸς τὸν Κύριον Ν. Ζαρρούβιον,

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν τὸ καθ' Ἡμᾶς Ὑπουργεῖον ὑπέβαλε τὴν ἀπὸ 23 Μαΐου ε. ε. ἀναφορὰν σας μετὰ τοῦ ἐπισυνημμένου ἀντιτύπου τῆς ὑφ' ὑμῶν συλλεγείσης καὶ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἐνεστώσ ἔτος ἐκδοθείσης Ἱερᾶς Ἱστορίας, ἐγνωστοποίησεν Ἡμῖν δι' ἐγγράφου τῆς 13 τοῦ παρελθόντος μηνὸς καὶ ὑφ' ἀριθ. 1792 ὅτι, ἐξετάσασα τὸ βιβλίον, εὔρεν αὐτὸ ΚΑΛΩΣ ΕΧΟΝ κατὰ τὰ δόγματα τῆς πίστεως καὶ ΣΥΝΑΙΔΟΝ ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπεφῆναι περὶ τῆς ΟΡΘΟΤΗΤΟΣ τῆς περὶ δογμάτων κ.λ. διδασκαλίας.

Τοῦτο διὰ τῆς παρούσης κοινοποιούμεν εἰς ἀπάντησιν τῆς μνησθείσης ἀναφορᾶς ὑμῶν.

(Τ. Σ.)

Ὁ ὑπουργὸς

Μ. Γ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ

Παρά τῷ βιβλιοπωλείῳ Κωνστ. Ἀντωνιάδου.

Τιμᾶται δραχ. 1,50